

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์กับธุรกิจการท่องเที่ยว ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีผลการวิจัย ประเด็นศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาผลกระทบของธุรกิจที่มีต่อวัฒนธรรมต่างๆ ที่มีของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยเป็นการสำรวจและรวบรวมวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ยังคงดำรงอยู่และส่วนที่สูญหายไป เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลภูมิปัญญาชุมชน โดยมีชุมชนเป็นส่วนร่วม ทั้งนี้ ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ ระบุและวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของการดำรงอยู่หรือการสูญหายของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ สภาพข้อเท็จจริงของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ สภาพปัญหาด้านการดำรงอยู่ การสูญหายหรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง การสืบทอด การสะท้อน อัตลักษณ์ การประยุกต์และการปรับตัว

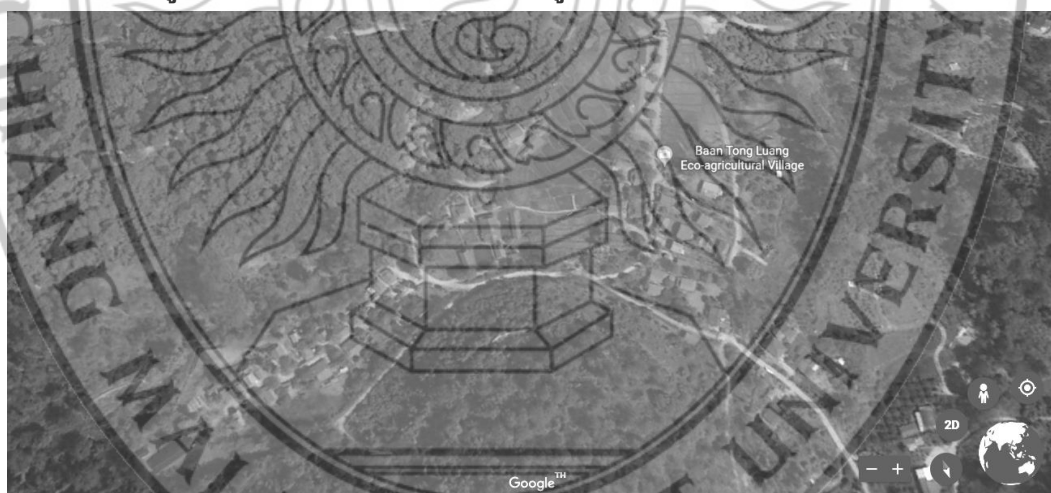
วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาวัฒนธรรมดนตรีและการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยสำรวจและรวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับเครื่องดนตรี บทเพลง และการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ศึกษาเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลภูมิปัญญาชุมชน โดยมีชุมชนเป็นส่วนร่วม โดยศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันข้อมูลพื้นฐานของวัฒนธรรมดนตรีและการแสดงกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ปัญหาการดำรงอยู่ของดนตรี การเข้าถึงความรู้ กระบวนการเรียนรู้ สืบทอด ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ในงานวิจัยเพิ่มเติม ทั้งนี้เพื่อระบุและวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของการดำรงอยู่หรือการสูญหายของวัฒนธรรมดนตรี และองค์ประกอบของปัญหา

วัตถุประสงค์ที่ 3 ศึกษาแนวทางการประยุกต์วัฒนธรรมดนตรีและการแสดงเพื่อเข้าสู่การท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำองค์ความรู้ วัฒนธรรมดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ศึกษา ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่เพื่อเข้าสู่การท่องเที่ยวชุมชนต่อไป

4.1 ผลกระทบของธุรกิจที่มีต่อวัฒนธรรมต่างๆ ที่มีของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม อำเภอมะเริม จังหวัดเชียงใหม่

ตำบลแม่แรม อำเภอมะเริม จังหวัดเชียงใหม่ มีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขา ติดกับเมืองเชียงใหม่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยวทั้งไทย และต่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องด้วย ภูเขาและป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ใกล้ตัวเมืองเชียงใหม่ จึงทำให้เกิดธุรกิจการท่องเที่ยวมากมาย ทั้งโรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ ท่องเที่ยวชมธรรมชาติ ชมสวน น้ำตก ท่องเที่ยวที่มีกิจกรรม เช่น นั่งช้างชมธรรมชาติ เที่ยวชมวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จากการวิจัยครั้งนี้พบว่ามียุทธศาสตร์ในพื้นที่ศึกษา 4 แห่ง คือ 1. บ้านแม่เมะ หรือบ้านไต้หลวง หมู่ที่ 9 มีกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงสะกอ หรือปกากะญอ ลาหู่ อาข่า ปะหลั้ง เมี่ยน ม้ง ปะดอง หรือ กะเหรี่ยงคอยาว และกะเหรี่ยงบะเว หรือ คะยา อาศัยอยู่ 2. หมู่บ้านหนองหอยเก่า หมู่ที่ 7 มีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอาศัยอยู่ 3. หมู่บ้านหนองหอยใหม่ หมู่ที่ 11 กลุ่มชาติพันธุ์ ม้งอาศัยอยู่ และ 4. หมู่บ้านปางไฮ หรือบ้านแม่จิ หมู่ที่ 4 มีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอาศัยอยู่

4.1.1 หมู่บ้านไต้หลวงหรือบ้านแม่เมะ หมู่ที่ 9 ต.แม่แรม อ.มะเริม จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 4.1 หมู่บ้านไต้หลวง

<https://earth.google.com/> (ภาพแบบ 2D)

หมู่บ้านไต้หลวงมีกลุ่มชาติพันธุ์รวมตัวเพื่อจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน 8 ชาติพันธุ์ โดยตั้งกลุ่มหมู่บ้านคือ “กลุ่มอนุรักษ์วิถีชีวิตชนเผ่าเชิงเกษตรนิเวศ” ด้วยการอพยพย้าย ถิ่นฐานเพื่อหางานประกอบอาชีพควานช้าง รับจ้างทำงานในเขตพื้นที่ใกล้เคียงปางช้าง ซึ่งทำให้มีชาติพันธุ์ที่

หลากหลาย มีการนำวัฒนธรรม ความเชื่อ การแต่งกาย การกิน ความเป็นอยู่วิถีชีวิตแบบของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ จึงทำให้เป็นที่น่าสนใจแก่ชุมชน และนักท่องเที่ยว จึงทำให้มีภาคเอกชนเริ่มจัดโปรแกรมพานักท่องเที่ยวเข้าชมวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์¹

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้หัวหน้ากลุ่มชาติพันธุ์บางคน รวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจท้องถิ่นเกิดแนวคิดที่จะรวบรวมกลุ่มชาวเขาในความดูแลของตน จัดตั้งขึ้นเป็นหมู่บ้านชาวเขาเพื่อการท่องเที่ยวขึ้น ทั้งนี้ภายในหมู่บ้านเหล่านี้จะมีการจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานต่างๆ ให้บุคคลที่จะย้ายเข้ามาพำนักในหมู่บ้านได้ดังหลวง โดยมีสวัสดิการให้แก่ชุมชนนี้ เช่น ค่าไฟฟ้า น้ำดื่ม น้ำใช้ อาหาร เป็นต้น ชุมชนได้หลวงที่เจ้าพ่ออาศัยจึงต้องแสดงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของตนเอง เช่น การแต่งกาย ศิลปะหัตถกรรม งานฝีมือ การแสดงข้าวของเครื่องใช้ของแต่ละชาติพันธุ์ การขายของที่ระลึก เช่น ผ้าทอจากฝีมือกลุ่มต่างๆ การปักผ้า การทำตุ๊กตาไม้ เป็นต้น โดยจะมีค่าตอบแทนเป็นเงินเดือน 2,000 บาทต่อคน ทั้งนี้การอาศัยอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายมีการแบ่งพื้นที่ทำการเกษตร เช่น ทำสวนปลูกผัก ปลูกผลไม้ไว้รับประทาน ทุกคนต่างทำงาน มีกิจกรรมของตนเอง

ภาพที่ 4.2 ทางเข้าหมู่บ้านโด้หลวง

จากการศึกษาวิจัยบ้านโด้หลวงพบว่าวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายอาศัยอยู่ร่วมกัน มีกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงสะกอ หรือปกากะญอ ลาหู่ อาข่า ปล่อง เมี่ยน ม้ง ปาดอง หรือกะเหรี่ยงคอยาว และกะเหรี่ยงบะเว หรือ คะยา โดยพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ได้นำวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ นำวัฒนธรรมบางอย่างของกลุ่มตนเองมานำเสนอ หรือแสดงให้นักท่องเที่ยวที่เข้าชม ดังนี้

¹ เว็บไซต์ท่องเที่ยวดอทคอม. บ้านโด้หลวง. (2008). (ออนไลน์).

http://www.thongteaw.com/Travel_tour_content_Chiangmai/Baan_Tong_Luang.html

ภาพที่ 4.3 แม่บ้านชาวกะเหรี่ยงสะกอ หรือ ปกาเกอะญอ

จากภาพที่ 4.3 เป็นการแสดงวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงปกาเกอะญอจำนวน 2 หลังคาเรือน อยู่อาศัย 6 คน รายได้เดือนละ 2,000 บาท ต่อคน การจัดแสดงทอผ้าลวดลายแบบชาวกะเหรี่ยงปกาเกอะญอ เป็นผ้าฝ้ายทอมือสืบทอดมาแต่สมัยโบราณ ซึ่งสมัยก่อนชาวกะเหรี่ยงจะปลูกฝ้ายเอง นำฝ้ายมาปั่นเป็นเส้นด้าย ย้อมด้วยสีธรรมชาติ สร้างลวดลายด้วยการทอ การปักด้วยเส้นไหม และลูกเดือย การดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยงเคร่งครัดในเรื่องประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างบ้านเรือน หรือการแต่งกาย โดยผู้หญิงกะเหรี่ยงเกือบทุกครัวเรือนในหมู่บ้านจะต้องทอผ้าเป็น ผ้าที่ทอสาริต และขายในหมู่บ้าน เช่น จีนหรือหนี้ย ขำม ผ้าโพก ผ้าห่ม เน้นความสวยงามและความหนาของเนื้อผ้า

อุปกรณ์/วัสดุที่ใช้ทำ

1. แผ่นคาดหลัง (อย่างถุงไผ่) แต่เดิมนั้นทำมาจากหนังสัตว์
2. ไม้พันผ้า (เค่อไถ่) คือ ไม้รังสำหรับเรียงและพันผ้าที่ทอแล้ว
3. ไม้กระทบ (เน่ยะ) คือ ไม้กระทบผ้า ทำจากไม้มะเกลือ ยาวประมาณ 70 เซนติเมตร
4. ไม้แยกด้าย (กงถั่ว) ไม้แยกด้าย ทำจากไม้ไผ่ยาวประมาณ 60 เซนติเมตร
5. ไม้โปหรือว้าง เพื่อแบ่งเส้นด้ายขึ้น
6. ตะกั่ว คือ ไม้ไผ่เจาะรูทั้ง 2 ข้างสำหรับยึดเครื่องทอ
7. เส้ยถึง คือ ไม้ไผ่ด้าย ทำจากไม้กลมหนาประมาณ 1 นิ้ว
8. ลูกทุย คือ ไม้มีวนด้ายพุ่งใช้สำหรับสอดด้ายพุ่ง
9. กองญาฆ่อง คือ ไม้สำหรับยันเท้าสำหรับควบคุมให้ด้ายขึ้นตึง หรือย่อนในระหว่างทอ

² souvenir. ผ้าทอกะเหรี่ยง. (ออนไลน์). <https://souvenirbuu.wordpress.com/ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย/ภูมิปัญญาภาคกลาง/ผ้าและเครื่องแต่งกาย/ผ้าทอกระเหรี่ยง/>

ภาพที่ 4.4 ชาวลานูเชิญชวนนักท่องเที่ยวยิงธนูไม้

ชาวลานูที่บ้านโด้หลวงนั้นเป็นลานูแดง 4-6 ครอบครัว บ้านจริงโดยกำเนิดนั้นอยู่ที่ห้วยทราย บริเวณแม่น้ำโขง ประเทศลาว จากภาพที่ 4.4 คือ ธนู หรือ หน้าไม้ (คะ) ของใช้ในชีวิตประจำวันของชาติพันธุ์ลานู ซึ่งตัวธนูทำด้วยไม้ และ สายทำด้วยกาบกล้วย เช่น จะนำไปเลือกฝึกให้เป็นเส้นๆ แล้วตากแห้งแล้วมาสานเป็นเชือกใส่ก็เป็นสายธนู ทั้งนี้เป็นการเชิญชวนนักท่องเที่ยวที่สนใจยิงธนูกับเป้าเพื่อฝึกทักษะความแม่นยำ ทั้งนี้ไม่เสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

โสพล ศิริไสย์³ กล่าวว่า ก่อนคริสตศตวรรษที่ 19 ลานูเคยร่อนมามาก่อน ต่อมาจีนได้ให้อำนาจการปกครองตนเองแก่ลานู โดยให้หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้รับสาส์นตราตั้งจากพระเจ้าจักรพรรดิ เพื่อแสดงให้เห็นว่า ลานูยังคงยอมอยู่ใต้อำนาจการปกครองของจักรพรรดิ แต่ภายหลังจากที่จีนได้เปลี่ยนแปลงการปกครอง จีนได้ส่งเจ้าหน้าที่ทหารเข้าไปปกครองท้องถิ่น รวมทั้งดินแดนทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีนในแถบมณฑลยูนนาน อันเป็นที่อยู่อาศัยของชาวลานูส่วนใหญ่ (ศาสตราจารย์ฉวน ลี เซิง นักมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยปักกิ่ง ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมไว้ว่า ในปี 2525 มีลานู 320,000 คน อยู่ในเขตอำเภอล้านช้างถึง 154,000 คน ฉะนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า ชุมชนใหญ่ของลานูอยู่ที่อำเภอล้านช้าง ในแคว้นสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน) ทำให้ชาวลานูส่วนหนึ่งเกิดความไม่พอใจ พากันกระด้างกระเดื่องต่ออำนาจการปกครองของจีน ในที่สุดผู้นำทางศาสนาคนหนึ่งได้รวบรวมศาสนิกตั้งตัวขึ้นเป็นขบถ จักรวรรดิขึ้นต่อผู้ และการบันทึกไว้ว่า ชาวลานูพร้อมด้วยอาวุธซึ่งประกอบด้วยหน้าไม้และลูกธนูอาบยาพิษ ได้ทำการต่อต้านทหารจีนอย่างเข้มแข็ง แต่ในที่สุดก็ไม่สำเร็จ ลานูส่วนใหญ่จำยอมอยู่ภายใต้อำณัติของจีน ยอมรับอำนาจการปกครองของจีน และยอมผสมผสานกับวัฒนธรรมจีนที่แผ่ขยายเข้ามา พร้อมกับอำนาจทางการเมืองจนกลายเป็นชาวจีน

³ โสพล ศิริไสย์, สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ ลาสู, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539

ภาพที่ 4.5 แม่บ้านชาวม้งแสดงวิธีการวาดลายผ้าใยกล้วย หรือผ้าเขียนเทียน

จากภาพคือชาวม้งจากหมู่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง ทั้งนี้พักอาศัยอยู่บ้าน 1 หลังใหญ่ร่วมกัน 3-4 คน มีการสาธิตการโม่ข้าวโพด, การตีมีด, การทอผ้า, ขายของที่ระลึกของชาวม้ง จากภาพที่ 4.5 การสาธิตการวาดลวดลายผ้าใยกล้วย ซึ่งเป็นผ้าม้ง เป็นอัตลักษณ์ของความเป็นม้ง ซึ่งชาวม้งนั้นนิยมใส่ในชีวิตประจำวัน และในวันสำคัญ เช่นงานปีใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน งานศพ โดยมีวิธีการผลิต ดังนี้

กระบวนการผลิต⁴

วัตถุดิบและส่วนประกอบ

1. ผ้าฝ้าย 100% หรือผ้าใยกล้วย หรือผ้าดิบ
2. เทียนแผ่นหรือขี้ผึ้ง
3. ไม้บรรทัด
4. ปากกาดินสอ
5. สีครามสำหรับย้อม
6. ปากกาเขียนเทียน
7. เตาถ่าน
8. ไม้กระดานสำหรับรองเขียนผ้า
9. หม้อหรือกระทะหรือโลหะทรงกลมมีก้น

ขั้นตอนการผลิต

1. นำผ้าฝ้ายหรือผ้าใยกล้วยมาตีช่องขนาดเท่ากันช่องละประมาณ 1 นิ้ว x 1 นิ้ว เพื่อเตรียมสำหรับการวาดลวดลายด้วยเทียน

⁴ otopoday. ผ้าเขียนเทียน. (ออนไลน์). <http://www.otopoday.com/wisdom/7644/ผ้าเขียนเทียน>

2. ก่อไฟนำเทียนหรือขี้ผึ้งคัมในหม้อต้องระวังไม่ให้เทียนในหม้อมีความร้อนสูงเกินไปหรือดำเกินไปเนื่องจากหากร้อนเกินไปเทียนจะละลายติดกันไม่เป็นลวดลายไม่เป็นเส้นแต่หากเย็นเกินไปก็จะทำให้ลวดลายเทียนหลุดไม่ติดผ้า วิธีการทดสอบอุณหภูมิโดยการลองผิคลองถูกของชนเผ่าม้งบอกว่าหากร้อนเกินไปเมื่อหยคน้ำลงไปจะเกิดเสียงฟู แต่ถ้าเย็นเกินไปก็จะไม่มีปฏิกิริยาเมื่อหยคน้ำลงไป

3. นำผ้าที่ดีช่องเตรียมเขียนเทียนมาวางทาบลงบนไม้กระดานรองเขียนและจัดให้ผ้าตึงไม่หย่อน

4. นำปากกาสำหรับเขียนเทียนมาจุ่มเทียนในหม้อคัมแล้ววาดเส้นเป็นลวดลายลงบนผืนผ้าอย่างปราณีตลวดลายที่เขียนลงบนผ้าชาวเขาเผ่าม้งจะมีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชนเผ่า โดยจะไม่มีการพิมพ์แบบหรือลอกลายไว้ก่อนจะเขียนลงบนผ้าโดยตรงไม่มีการร่างแบบ

5. หลังจากได้ลวดลายบนผ้าที่ถูกเขียนด้วยเทียนแล้วนำผ้ามาข้อมสีครามซึ่งจะต้องข้อมด้วยน้ำเย็นเพราะหากเป็นการข้อมด้วยวิธีต้มจะทำให้ลายเทียนหลุดละลายไปกับความร้อน

6. ต้มน้ำครามทิ้งให้เย็นแล้วนำผ้าเขียนเทียนมาจุ่มข้อมสีประมาณ 30 นาทีแล้วนำผ้าไปผึ่งให้แห้งโดยไม่ให้ถูกแสงแดดโดยตรงเพราะความร้อนอาจทำให้ลายเทียนละลายเมื่อแห้งแล้วทำการข้อม 5 รอบก็จะทำให้ลายเทียนติดทนนานแม้เวลาผ่านไปหลายสิบปีก็ยังมีลายเทียนติดคงทนอยู่บนผ้าอย่างสวยงาม

เทคนิค/เคล็ดลับในการผลิต

ข้อมสีผ้าเขียนเทียนด้วยการข้อมเย็น และการต้มเทียนจะต้องมีอุณหภูมิที่ไม่สูงหรือต่ำเกินไป ใช้ผ้าฝ้ายแท้ 100% หรือผ้าใยถั่วงวงเป็นผ้าสำหรับเขียนเทียนเพื่อความทนทานของชิ้นงาน

ภาพที่ 4.6 แม่บ้านชาวลีซูค้าขายเครื่องแต่งกายแบบลีซู

ชาวลีชจากบ้านทับเตือ ตำบลแม่แตง จำนวน 3 ครอบครัว/ครอบครัวละ 2 คน ย้ายมาค้าขายของที่ระลึก พร้อมทำการเกษตร ปลูกผักสวนครัวเพื่อบริโภค และได้เงินเดือนคนละ 2,000 บาท จากภาพที่ 4.6 แม่ค้าชาวลีชยืนเฝ้าร้านค้า ที่มีทั้งเสื้อผ้า กระเป๋า หมวก เครื่องประดับแบบชาวลีช ทั้งนี้ถือว่าเป็นเผ่าที่แต่งกายมีสีสันสดใสและหลากหลายที่สุดในบรรดาชาวเขาทั้งหมด ความกล้าในการตัดสินใจและความเป็นอิสระชนสะท้อน ออกมาให้เห็นจากการใช้สืตักกันอย่างรุนแรงในการเครื่องแต่งกาย การแต่งกายของหญิงลีชมีความโดดเด่นมาก ตั้งแต่ผ้าโพกหัว ที่เป็นทรงบ้านกลม ตกแต่งด้วยลูกปัดและพู่ประดับหลากสี ผู้ชายสวมกางเกงสีสด และสาวลีชดำตกแต่งด้วยเม็ดเงินคาดเอว ประดับด้วยพู่หางม้าทำจากผ้าเย็บเป็นไส้ไก่สลับสี

ภาพที่ 4.7 ธรรมาสน์มีเสาแบบชาวดาระอั้ง

ชาวดาระอั้ง หรือปะหล่องในหมู่บ้านโด้มีจำนวนประชากรสูงสุด 30 ครอบครัว มีประชากรน้อยกว่าคน ย้ายมาจากบ้านห้วยหมักเลี่ยม อำเภอฝาง ชาวดาระอั้ง ยึดมั่นในพุทธศาสนา และมีการสร้างวัดดาระอั้งขึ้นที่นี่เพื่อประกอบพิธีทางศาสนาตามประเพณีของชาวพุทธ ชาวปะหล่องยังนิยมส่งลูกหลานที่มีอายุประมาณ 10 ขวบไปบวชสามเณร และสึกออกมาเพื่อถึงวัยผู้ใหญ่

ภาพที่ 4.8 แม่ค้ากะเหรี่ยงคอยาว

แม่ค้ากะเหรี่ยงคอยาวขายของที่ระลึก เช่นกระเป๋าสื่อผ้า ตุ๊กตาหุ่นกะเหรี่ยงคอยาว ทั้งยังใส่ห่วงที่ใช้สวมคอ แต่เดิมทำมาจากทองคำแท้ แต่ปัจจุบันใช้ทองเหลืองที่นำมาจากเมืองเบลองประเทศพม่า ขายเป็นเส้นคิดราคาเป็นกรัม น้ำหนักเมื่อเริ่มสวมครั้งแรกประมาณ 2 กิโลกรัม ถ้าใส่กันเต็มที่จะตกคนละประมาณ 13 - 15 กิโลกรัม ถ้าคิดเป็นเงินแล้วตกประมาณ 6,000 บาทต่อคน

ผู้หญิงปาดองจะถอดห่วงคอตามโอกาสต่างๆปีละครั้งทุกปี เพื่อเปลี่ยนขนาดโดยเพิ่มความยาวของขดทองเหลือง บางแห่งก็ว่าการถอดห่วงเพื่อเปลี่ยนขนาดจะทำทุกๆ 4 ปี ในช่วงชีวิตของปาดองนั้นจะเปลี่ยนขนาดทั้งหมดกัน 9 ครั้ง เวลาถอดห่วงจะเริ่มอัดตรงปลายแล้วค่อยๆ ถ่างทองเหลืองให้คลายขดออกจนสามารถดึงเอาเส้นทองเหลืองออกจากคอได้ ส่วนวิธีการใส่ จะนำเอาทองเหลืองไปอังไฟและชุบด้วยน้ำมันมะนาวให้อ่อนแล้วนำมาขดรอบคอ ทบขึ้นไปเป็นวงเหมือนขดหลอดสปริง ห่วงที่เป็นขดจะมีอยู่ 2 ชุด ชุดแรกใส่เป็นฐานอยู่บนไหล่ 5 วง ต่อจากนั้น จะใส่เป็นขดรอบคอขึ้นไปอีก 20 วง ส่วนการดูแลรักษาก็คือ เวลาอาบน้ำจะเอาหญ้าแห้งมาขัดห่วงทองเหลืองที่สวมใส่เพื่อให้เกิดความเงางาม⁵

⁵ Destiny Travel Service. กะเหรี่ยงคอยาว. (ออนไลน์). <http://www.destinythai.com/เที่ยวเชิงใหม่/กะเหรี่ยงคอยาว.html>

ภาพที่ 4.9 โบสถ์สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่นับถือศาสนา

จากภาพที่ 4.9 เป็นโบสถ์สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่นับถือศาสนาในหมู่บ้าน ไต้หลวง เช่น ชาติพันธุ์ ลาหู่, กะเหลียง, ลีซู

ภาพที่ 4.10 บ้านชาวอาข่า ค้าขายของที่ระลึก

จากภาพที่ 4.10 ชาวอาข่าขายของที่ระลึก เช่น กำไล สร้อยคอ กระเป๋าหรือย่าม และเสื้อผ้า ซึ่งไม่แพ้เผ่าอื่น ๆ มีความประณีต สวยงาม และยังสืบทอดการปักลวดลายลงบนผ้า เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติ และคนทั่วไป มักจะซื้อไปเป็นของที่ระลึกหรือใช้เอง สตรีอาข่ายังใช้เม็ดลูกเดือยชนิดแข็งเม็ดเล็ก ๆ สีขาวอมเทาที่ปลูกเองในไร่มาร้อยเรียงลงบนเสื้อผ้าหรือย่าม

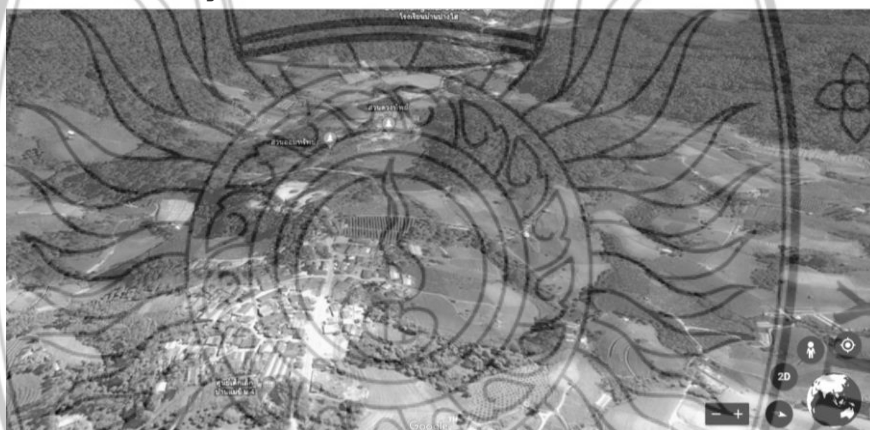
จากการศึกษาบริบทดังกล่าว ชุมชนบ้าน ไต้หลวง มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันภายใต้เงื่อนไขของการแสดงวิถีชีวิต หัตถกรรม ความเป็นอยู่ การแต่งกาย การขายของที่ระลึก การนับถือศาสนา ทั้งนี้ชุมชนบ้าน ไต้หลวงจึงเป็นการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมเพื่อสนองต่อการท่องเที่ยว หรืออาจกล่าวได้ว่าชาวบ้านในชุมชนที่มาอาศัยอยู่นั้น ได้นำวัฒนธรรมของตนเอง เปลี่ยนพื้นที่ของวัฒนธรรมเดิมจากเคยอยู่กับชุมชนใหญ่หรือชุมชนต้นกำเนิด นำมาย่อส่วนหรือปรับขนาดเพื่อจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวทั้งไทย และต่างชาติเห็นวิถี ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมต่างๆ ทั้งยังสามารถสร้างรายได้ให้ตนเอง และครอบครัวอีกทางหนึ่ง

การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์บ้าน ไต้หลวงนั้น จากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลชุมชน ทำให้เห็นภาพรวมของการค้าขายสินค้าจากวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การขายเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย สร้อยแหวน กำไล หมวก อีกทั้งแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยังส่งเสริมการแต่งกายประจำเผ่าของตนเองเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมการแต่งกาย การสืบทอดของวัฒนธรรมกลุ่มชาติ

พันธุ์บ้านไต้หลวง เช่น ประเพณีที่กลุ่มของตนเองนับถืออยู่ขาดหายไป จากการสัมผัสชาวบ้านไต้หลวงพบว่าเมื่อถึงเทศกาลสำคัญของกลุ่มตน จะต้องกลับไปยังบ้านเกิดหรือสถานที่จัดงานในครั้งนั้น ๆ

ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มในบ้านไต้หลวงขาดหายไป พวกเขาต้องเดินทางไปยังถิ่นกำเนิดเพื่อร่วมงานประเพณีสำคัญ ทำให้ชาวบ้านไต้หลวงปรับตัวการดำรงชีพให้อยู่ภายใต้กรอบ ขอบเขตของหมู่บ้านที่มีกลุ่มคนต่างวัฒนธรรมร่วมกันได้อย่างปกติสุข ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังส่งเสริมเรื่องการค้าขายอันเป็นภาพลักษณ์ของหมู่บ้านเศรษฐกิจไต้หลวงอีกด้วย

4.1.2 บ้านปางไฮ หมู่ที่ 4 ต.แม่แรม อ.แมริม จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 4.11 บ้านแม่จิ

<https://earth.google.com/> (ภาพแบบ 3D)

บ้านปางไฮเป็นหมู่บ้านที่มีประชากรทั้งคนเมือง และกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอาศัยอยู่ร่วมกันทั้งหมด 204 ครัวเรือน ทั้งนี้ นักดนตรีบุคคลสำคัญของหมู่บ้านคือ นายเล้ง แซ่เต๋อ เป็นนักดนตรีเก่งและ ตรีบ่าลาย ผู้ที่มีความสามารถที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ อีกทั้งยังเป็นบุคคลที่นำการแสดงดนตรี การเดินรำ การจำลองพิธีกรรมของชาติพันธุ์ม้ง ไปจัดแสดงที่ม้งล่อจ้ง ซึ่งเป็นรีสอร์ทนอกหมู่บ้าน ทำให้ได้รายได้เดือนละประมาณ 1,200 บาท

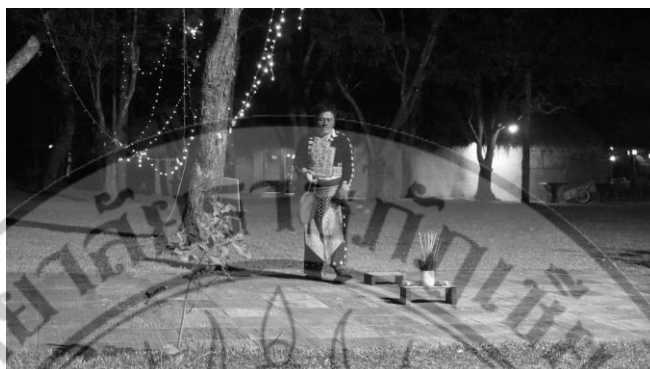
ภาพที่ 4.12 นายเล้ง แซ่เต๋อ บรรเลงเครื่องให้นักท่องเที่ยวชม ณ มังลอรัจ

ภาพที่ 4.13 ชาวชนมั่งบ้านแม่จิ แสดงการโยนลูกช่วงให้นักท่องเที่ยว ณ มังลอรัจ
รีสอร์ท

ภาพที่ 4.14 นักท่องเที่ยวร่วมโยนลูกช่วงกับชาวชนชาวมั่ง ซึ่งเป็นการจำลองประเพณีปีใหม่มั่ง

ภาพที่ 4.15 จำลองพิธีกรรม

ภาพที่ 4.16 ผู้จัดการม้งลอร์จ

แนวคิดของงานบริหารม้งลอร์จเรื่องการส่งเสริมการแสดงวัฒนธรรมม้ง โดยนายโสภณ ผู้จัดการม้งลอร์จ กล่าวว่า

“...เรามุ่งเน้นให้ชาวบ้าน มาแสดงวิถีชีวิต ส่งเสริมให้ได้รายได้ อีกทั้งนักท่องเที่ยวยังสามารถเข้าเยี่ยมชมหมู่บ้าน คู่วิถีชีวิต ซึ่งในเป็นการแสดงวิถีชีวิตของม้งจริง ๆ เป็นการขอส่วนหรือจำลองวัฒนธรรมบางอย่างเท่านั้น ในสมัยก่อนการแสดงเรื่องหมอผี มีคนแสดงเป็นคนไข้ และแสดงเป็นหมอผี แต่หลังจากนั้นผู้แสดงเกิดไม่สบายขึ้นมา จึงขอยกเลิกการแสดงออกไป การแสดงบางอย่างจึงถูกลดลงไปบ้าง ทางรีสอร์ทจึงแจ้งผู้เข้าชมว่ามีบางอย่างเท่านั้นที่จะนำมาจัดแสดงได้ บางครั้งนักท่องเที่ยวทำการศึกษาวิถีชีวิตม้งจากสื่อ และเอกสารมาก่อนบ้างแล้ว จึงอยากเห็นการแสดง หรือเห็นของจริง จึงมาพักที่รีสอร์ท

บางครั้งนักท่องเที่ยวมีข้อคำถามว่า การแสดงค่อนข้างเจียมเกินไป ทำไมไม่นำกลอง หรือเครื่องประกอบจังหวะมาใช้ ทางรีสอร์ท จึงให้ข้อมูลไปว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นไม่นิยมนำกลองมาจัดสำหรับงานทั่วไป หรืองานรื่นเริง พวกเขาใช้กลองในงานส่งวิญญาณผู้ตายเท่านั้น ฉะนั้นจึงเป็นข้อห้ามขอยกเว้นในการนำเครื่องประกอบจังหวะมาใช้ เช่นเดียวกันกับที่นักท่องเที่ยวเคยชมการเป่า

แคนม้งที่ตื่นตาตื่นใจ กลิ้งไปมา มีท่าเต้นรำที่โลดโผน แต่ด้วยบริบทของพื้นที่ นักแสดงเป็นผู้สูงอายุจึงจัดแสดงแบบเรียบง่ายไม่หวือหวาเหมือนที่เคยเห็นตามสื่อต่างๆ

รายได้จากการแสดงเป็นเพียงอาชีพเสริม ส่วนงานประจำของนักแสดงม้งคือการทำงาน โดยผู้จัดการม้งลอร์จ กรรม คำขาย แต่ที่ม้งลอร์จเพียงส่งเสริมการแสดงวิถีชีวิต คนเฒ่าคนแก่เยาวชนแสดงเต้นรำ อีกทั้งเจ้าของรีสอร์ทมีนโยบายคงไว้การแสดงดั้งเดิม แนวทางการแสดง การร้องเพลงอาจมีการนำเพลงสมัยนิยมมาเปลี่ยนเป็นเนื้อร้องม้ง ซึ่งอาจมีกระแสจากนักท่องเที่ยวให้คงไว้ซึ่งเพลงม้งสมัยโบราณ ฝรั่งเศสบอกว่าถ้าวิถีวัฒนธรรมม้งเปลี่ยนแปลงไปมากๆ เขาก็ไม่จำเป็นต้องมาชมที่นี่ เขาสามารถหาชมเอาแถวศูนย์วัฒนธรรมต่างๆ ก็ได้

ด้วยสภาพปัจจุบัน เยาวชนม้งลงไปเรียนหนังสือ และออกไปทำงานในเมืองเชียงใหม่ และส่วนใหญ่ ส่วนคนที่อยู่บ้านรุ่นราวคราวเดียวกัน ก็แต่งงานมีครอบครัว จึงทำให้มีนักแสดงวัยหนุ่มสาวน้อยลง

ในเรื่องการปรับตัวของคนม้ง ซึ่งเห็นว่าคนม้งแคนยังคงความเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้เหมือนเป็นเพลงแม่แบบ หรือเพลงต้นแบบที่สืบต่อกันมา ส่วนเพลงร้องอาจมีการปรับประยุกต์เปลี่ยนทำนองเปลี่ยนคำร้องบ้าง ซึ่งแนวทางของรีสอร์ทพยายามให้วัฒนธรรมม้งคงอยู่ และเผยแพร่สู่สายตานักท่องเที่ยว โดยไม่ฉีกออกจากเดิมมากเกินไป

ทางรีสอร์ทตระหนักถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมม้ง ทั้งดนตรี การแต่งกาย ภาษา แต่เนื่องด้วยไม่ใช่เป็นวัฒนธรรมของเจ้าของรีสอร์ท หรือของผู้จัดการเอง จึงเพียงเพื่อส่งเสริมการแสดงวัฒนธรรมเท่าที่จะสามารถจัดการได้ ให้เกิดความถูกต้อง ต่อนักท่องเที่ยว ไม่เปลี่ยนแปลงอะไรมากมาย อาจมีการประยุกต์ของนักแสดงเองเช่นการเต้นรำกับเพลงสมัยนิยม เป็นเพลงที่ผ่านกระบวนการบันทึกเสียงในห้องบันทึกเสียง และการร้องเพลงอาจมีการแต่งขึ้นมาใหม่บ้าง..”

รายการแสดงของชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง

(ข้อมูลจากแผ่นพับแสดงรายการแสดงของม้งลอร์จที่แจกแก่นักท่องเที่ยวตอนก่อนเริ่มการแสดง)

รายการที่ 1 การร้องเพลงประกอบการเต้นรำ

การแสดงในโอกาสพิเศษ เช่นปีใหม่ม้ง หรือต้อนรับแขกผู้มีเกียรติของหมู่บ้าน รวมไปถึงงานรื่นเริงต่างๆ เพลงที่ใช้ประกอบการเต้นรำจะเป็นท่วงทำนองที่ได้รับอิทธิพลจากทำนองเพลงไทยเดิม เนื่องจากปัจจุบันชาวม้งได้รับการศึกษาในโรงเรียน

รายการที่ 2 การร้องเพลงเดี่ยว

แสดงการขับร้องที่ใช้ทำนองเพลง และเนื้อร้องเป็นของดั้งเดิม เนื้อเพลงที่ผู้หญิงร้องส่วนมากมักเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับความรัก และไม่มีการร้องเพลงร่วมกับการเล่นดนตรี หรือเต้นรำแต่อย่างใด

รายการที่ 3 การเป่าแคน

แคนของม้งเรียกว่า “เกิ้ล้ง” เป็นเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวม้ง ไม่ใช่ว่าทุกคนจะเป่าแคนได้ การเป่าแคน และท่วงทำลีลาการย่างก้าว การหมุนตัว จะมีแบบแผนตายตัว เพราะการเป่าแคนนั้นนอกจากจะแสดงในวันปีใหม่ และ โอกาสสำคัญแล้วยังใช้ในงานศพของชาวม้ง ซึ่งมีความเชื่อที่ว่าเสียงเพลงจากแคนจะเป็นสื่อ นำวิญญาณผู้ตายไปสู่สวรรค์

รายการที่ 4 พิธีแต่งงาน

แสดงขั้นตอนในวันแต่งงาน หลังจากที่มีการตกลงปลงใจกันระหว่างบ่าวสาว แล้วผู้ใหญ่ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะตกลงกันเรื่องสินสอดซึ่งมักเป็นสัตว์เลี้ยง เช่น หมู ไก่ และอื่นๆ ตามแต่ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงจะเรียกร้องเพราะถือว่าเมื่อแต่งงานแล้ว ฝ่ายหญิงจะต้องไปช่วยครอบครัวฝ่ายชายทำมาหากิน ขณะที่ครอบครัวฝ่ายหญิงต้องเสียแรงงานไปในวันแต่งงานนี้ จะมีการดื่มเหล้าฉลองแก่คู่บ่าวสาว และบรรพบุรุษ เจ้าบ่าวจะทำพิธีคารวะพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ของเจ้าสาว โดยที่ผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าสาวจะเอ่ยชื่อพ่อแม่ ญาติสนิทที่ละคน เจ้าบ่าวจะหมอบลงคำนับทุกครั้งที่ย่อยชื่อ หลังจากนั้นผู้ใหญ่ฝ่ายชายจะร้องเพลงขอเจ้าสาว และผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงจะร้องเพลงตอบรับ

รายการที่ 5 การเป่าขลุ่ยประกอบการเต้นรำ

เป็นการแสดงในโอกาสขึ้นปีใหม่ม้ง งานต้อนรับแขกที่มาเยือนหมู่บ้าน และงานรื่นเริงต่างๆ

รายการที่ 6 การรักษาไข้ของหมอผี

เนื่องจากชาวเขาเผ่าม้งเป็นเผ่าที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บนภูเขาสูง เมื่อเกิดป่วยไข้จึงลำบากที่จะพามารักษา ประกอบกับชาวม้งมีประเพณีถือผี การนำคนไข้ไปหาหมอผีจะเป็นทางเลือกอย่างแรก

ในแต่ละหมู่บ้านต้องมีหมอผีประจำหมู่บ้านอย่างน้อยหนึ่งหรือหลายคนก็ได้ แล้วแต่นาของหมู่บ้าน ผู้ที่แสดงเป็นหมอผีนี้ก็เป็นหมอผีคนหนึ่งของหมู่บ้านแม่จิ

ขั้นตอนในการรักษาของหมอผี มีดังนี้

- เมื่อคนไข้มาหาหมอ หมอผีจะจัดให้คนไข่นั่งตรงกลางบ้าน
- หมอผีจะใช้ไม้คู่ (หรือเขาสัตว์ผ่าซีก) เสี่ยงทาย ถามผีว่าโรคที่คนไข้เป็นอยู่นี้จะรักษาหายหรือไม่
- ถ้าผลเสี่ยงทายว่าหาย ก็จะรักษาต่อ ถ้าผลเสี่ยงทายว่าไม่หายก็จะเลิกทำพิธี ในกรณีนี้คนไข้ต้องไปหาหมอผีคนอื่น
- เสี่ยงทายต่อว่าจะหายใน 3 วัน 5 วัน หรือไม่ โดยใช้ไม้คู่เสี่ยงทายคว่ำหงายดังเดิม
- เสี่ยงทายต่อว่าผีต้องการเครื่องเซ่นอะไร เช่น หมู ไก่
- หลังจากนั้นหมอผีจะมนต์ แล้วใช้น้ำมันดีที่วางไว้บนหิ้ง เป่าที่ตัวคนไข้ เป็นอันเสร็จพิธี

รายการที่ 7 โยนลูกช่วง

การโยนลูกช่วงหรือลูกบอลผ้า เป็นการละเล่นในวันปีใหม่ม้งเท่านั้น ซึ่งในวันปีใหม่ม้งจะถือตามจันทรคติขึ้นหนึ่งค่ำเดือนสอง จะมีการนัดหมายจัดงานขึ้นที่หมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งที่ไม่อยู่ไกลกันนัก เป็นการเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวโสดต่างหมู่บ้านได้มาพบปะกัน หนุ่มสาวจะยืนคนละฟาก โยนลูกช่วงให้กัน ขณะเดียวกันจะมีการพูดคุยถามไถ่เชื้อสยง ทำความรู้จักกัน หากถูกใจกันก็จะสานสัมพันธ์กันต่อไป

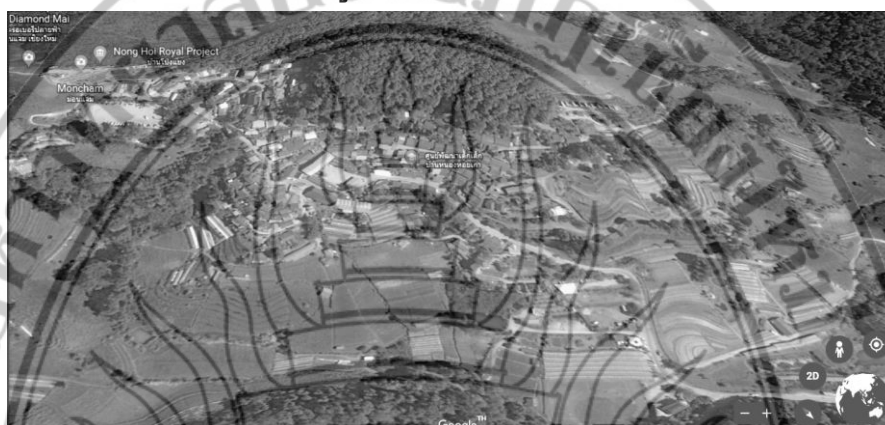
รายการที่ 8 การเล่นลูกช่วง

ลูกช่วง หรือที่เรียกว่า “ตัวดู” ทำด้วยไม้ที่กลึงเรียบด้วยมือฝึงตะปูเหล็ก การปาลูกช่วงเป็นเกมกีฬาอย่างหนึ่งที่นิยมกันในหมู่ชาวม้ง อาจมีการพนันเอาชนะกันได้ การเล่นมีหลายวิธี วิธีที่หนึ่งคือขว้างไกล วิธีที่สองคือการขว้างแม่น โดยฝ่ายหนึ่งจะโยนลูกช่วงออกไปเป็นตัวต่อ แล้วให้อีกฝ่ายหนึ่งขว้างลูกช่วงของตนออกไปให้ชนลูกช่วงของคนแรก แต่เนื่องจากวิธีที่กล่าวมาแล้วต้องการพื้นที่มากอาจเกิดอันตรายได้ จึงนำวิธีที่สามมาแสดงได้แก่การแข่งขันหมุนทวน เป็นการประชันกันว่าลูกช่วงของผู้ใดจะหมุนอยู่นานกว่ากัน

โดยสรุปการดำรงอยู่ทางวัฒนธรรมบ้านปางไฮ หมู่ที่ 4 ต.แม่แรม อ.แม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมเช่นเดียวกับบ้านหนองหอยเก่า และหนองหอยใหม่ แต่เพียงนักดนตรีของหมู่บ้านมีจำนวนน้อยลงทั้งนี้เนื่องด้วยไม่มีผู้สืบทอดอย่างจริงจัง การนำดนตรีและการแสดงไป

จัดแสดงให้กับริสอร์ทใกล้เคียงหมู่บ้านยังทำให้เกิดรายได้ และยังเป็นแหล่งส่งเสริมหรือประชาสัมพันธ์ เรื่องวัฒนธรรมที่งดงามของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เป็นการแสดงอัตลักษณ์ม้งอย่างชัดเจน

4.1.3 บ้านหนองหอยเก่า หมู่ที่ 7 ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 4.17 บ้านหนองหอยเก่า

<https://earth.google.com> (รูปแบบ 3D)

หมู่บ้านหนองหอยเก่าตั้งอยู่ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ 36 กิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่คือกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง นอกจากนั้นเป็นคนเมือง จีนฮ่อ และลีซู บ้านหนองหอยเก่ามีจำนวน 221 ครัวเรือน 170 ครอบครัว และมีประชากร 1,147 คน⁶ (ข้อมูลประชากร ณ วันที่ 18 ตุลาคม 2555) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธควบคู่กับนับถือผี บางส่วนนับถือศาสนาคริสต์ควบคู่กับนับถือผี จากประวัติศาสตร์ชาวม้งบ้านหนองหอยมาจากการอพยพจากอำเภอสะเมิงประมาณปี พุทธศักราช 2515 ก่อตั้งขึ้นเป็นหมู่บ้านเรียกว่าบ้านหนองหอย⁷ โดยกลุ่มแรกที่เข้ามาจัดการเกี่ยวกับหมู่บ้านเริ่มจากตระกูลแซ่ย่าง เป็นกลุ่มแรกที่เข้ามาอาศัย มีตระกูลแซ่ซ่ง และแซ่หางอพยพตามเข้ามาและแยกย้ายไปอยู่บ้านหนองหอยใหม่

นับตั้งแต่พุทธศักราช 2512 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานเงินไปทอดพระเนตรชีวิตของชาวเขานบ้านคอยปุยใกล้พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ทรงให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ค้นคว้าหาพันธุ์พืชที่เหมาะสมสำหรับบ้านเรา เพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงๆ ที่ทำรายได้สูงไม่แพ้พื้น ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งโครงการหลวงขึ้น

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จเยี่ยมราษฎรหมู่บ้านหนองหอย ทรงมีพระราชดำริว่าควรจะมีการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร จากนั้นกรมป่าไม้ได้จัดส่งหน่วยงาน

⁶ maeram. ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร. ข้อมูล ณ วันที่ 18 ตุลาคม 2559. (ออนไลน์). <http://www.maeram.go.th/page.php?id=3>.

⁷ ปัจจุบันแยกออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ หนองหอยเก่า และหนองหอยใหม่

ร่วมกับหน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2527 หม่อมเจ้าภีษเดช รัชนี ทรงเห็นว่าบ้านหนองหอยมีประชากรเพิ่มมากขึ้น และมีการขยายหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองหอยใหม่และหนองหอยเก่า อีกทั้งยังมีการปลูกฝิ่นเป็นจำนวนมาก จึงได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยขึ้น เพื่อให้มีบทบาทในการแก้ปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะพืชเสพติด

กิจกรรมการท่องเที่ยวของโครงการหลวงซึ่งตั้งอยู่บริเวณใกล้หมู่บ้านหนองหอยเก่า ได้แก่

1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีการชมแปลงสมุนไพรขนาดใหญ่ เช่น เลมอนทายม์ เลมอนบาล์ม มินต์ คาโมมายล์ โรสแมรี่ หนุ่ยหวาน ฯลฯ ชมโรงเรือนปลูกไม้ผล ไม้ประดับ แปลงสาธิตไม้ผล สตรอเบอร์รี่ชมแปลงงานวิจัยผักเมืองหนาว แปลงผักไฮโดรโปนิกส์เทคโนโลยีการปลูกพืชโดยไม่ใช้ดิน เช่น โอ๊คสีฟแดง และผักตระกูลสลัด แปลงผักอินทรีย์และแปลงผักขึ้นบันไดของชาวบ้านเผ่าม้งที่มีผักมากมายหลากหลายชนิด เช่น ผักกาดขาวปลี แครอท ปวยเล้ง ฯลฯ

2. การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยพื้นที่มีจุดชมวิวดอยม่อนล่อง จุดชมวิวที่สูงที่สุดของอำเภอแมริม สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,400 เมตร สามารถ ชมทิวทัศน์ของพระอาทิตย์ตกและทะเลหมอกในฤดูหนาวเป็นมุมกว้าง จุดชมวิวม่อนคอย, น้ำตกตาดหมอก, น้ำตกวังฮาง, ดอยม่อนแจ่ม จุดชมวิวและลานกางเต็นท์ที่สวยงาม ซึ่งกำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก

3. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ ชมการละเล่นพื้นบ้านของชาวเขาเผ่าม้ง เช่น ดิกลอง เป่าแคน ขลุ่ย การละเล่นซู้จ่าง ฯลฯ ชมหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น การปักผ้าของหญิงม้ง การต้มเหล้าข้าวโพด ฯลฯ ประเพณีปีใหม่ม้ง จะจัดขึ้นในเดือนธันวาคม – มกราคมของทุกปี ชาวเขาทั้งหมู่บ้านจะรวมกันแต่งกายชุดประจำเผ่าสวยงาม มีการประกวดธิดาดอย การแข่งขัน สลัดเลื่อนไม้ กิจกรรมบันเทิง การเล่นดนตรีของชาวเขา การแสดงชาวเขา เช่น เป่าแคนม้ง โยนลูกช่วง รำดาบ รำพัด ฯลฯ⁸

อีกทั้งสถานที่ที่นักท่องเที่ยวนิยมมากคือม่อนแจ่ม โดยพื้นที่ส่วนหนึ่งของโครงการหลวงหนองหอยที่นี่มีจุดชมวิวทิวทัศน์ที่สวยงามเห็นทะเลหมอก วิวพระอาทิตย์ขึ้น-ตก ตอนค่ำเห็นแสงไฟจากบ้านเรือนด้านล่าง และเป็นที่ดูดาวสวยงามแห่งหนึ่งช่วงฤดูหนาว มีแปลงสตรอเบอร์รี่ให้นักท่องเที่ยวเก็บและชิม และทำให้เกิดธุรกิจการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว เช่น ธุรกิจรีสอร์ท, โฮมสเตย์, การค้าขายชุมชน, กิจกรรมชิปไลน์ แอดเวนเจอร์, ร้านอาหาร, ร้านกาแฟ ฯลฯ

ดังที่นายอุดมพันธ์ เตชะเลิศพนา (สัมภาษณ์, หมู่ 7 ต.แม่แรม) กล่าวว่า ชาวบ้านหนองหอยบางคนประกอบธุรกิจรีสอร์ท บ้านพักเอง ทั้งนี้มี ม่อนเหนือ ม่อนม้ง วาญ่า และม่อนตะวัน การค้าขายชุมชนได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องประดับ ทั้งนี้มีเสื้อผ้าม้ง เสื้อผ้าของชาติพันธุ์ลีซู และเสื้อผ้าทั่วไป

⁸ topchiangmai. 38 ดอย 38 โครงการหลวง, โครงการหลวงหนองหอย. (ออนไลน์). <http://www.topchiangmai.com>

นายชำนาญ ยอดยิ่งหทัย (สัมภาษณ์ : หมู่ที่ 7 ต.แม่แรม) ให้ความคิดเห็นเรื่องการทำงาน การจ้างงานว่า “...คนม้งส่วนมากทำไร่ ทำสวน เป็นงานหลัก โดยนิสัยคนม้งไม่อยากจะถูกใครบังคับ หรืออยู่ได้บังคับใคร ชาวม้งจะหัวคือไม่ยอมเป็นลูกน้องใคร ส่วนคนหนี่มสาวยังมีออกไปทำงาน รับจ้างบ้าง แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่จะทำงาน ทำไร่สวนอยู่กับบ้าน”

พ่อหลวงสุชาติ พนมไพร (สัมภาษณ์ : หมู่ที่ 11) กล่าวถึงผลกระทบเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน “...ผลกระทบด้านค่าครองชีพถือว่าปกติไม่สูงมาก ทั้งนี้ก็ขึ้นตามค่าครองชีพของประชาชนทั่วไป แต่ผลกระทบหลักคือ การจราจร เช่นเมื่อส่งพืชผลทางเกษตร ผัก ลงไปเกือบ 2 คัน กว่า เจอนักท่องเที่ยวที่ชะลอรถทำให้เบรกไม่ค่อยได้ เสียจังหวะ อีกทั้งผลกระทบเรื่องของขยะ ที่นักท่องเที่ยวนำมาทิ้งระหว่างทาง ซึ่งเป็นขยะจากถุงพลาสติก เศษอาหารต่างๆ”

นายชำนาญ ยอดยิ่งหทัยกุล (สัมภาษณ์ : หมู่ที่ 7 ต.แม่แรม) กล่าวว่า “...ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เข้ามาทำให้ความเสียหายทางสังคมที่น้อยลง มีการเบียดเบียนพื้นที่ซึ่งจากเดิมชาวบ้าน ทำมาหากินอยู่กันอย่างสงบ อีกทั้งชาวบ้านเริ่มขาดความสามัคคี ดังเช่น คนที่เคยอยู่ร่วมกันหรืออยู่ในสังคมชาวบ้านพบปะพูดคุยเหมือนเดิม จึงเปลี่ยนวิถีใหม่คือต้องดูแลกิจการบ้านพักของตนเองมากขึ้น ซึ่งเกือบ 50-60 % มีความจำเป็นอาจทิ้งลูกค้ายที่เข้าพักไม่ได้ เห็นได้ชัดเจนคืองานปีใหม่ม้ง เมื่อสมัยก่อนมีคนเข้าร่วมจำนวนมาก เกือบ 100 % ปัจจุบันมีจำนวนคนร่วมงานน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่เริ่มหาย อีกทั้ง การรับวัฒนธรรมอื่นจากภายนอก เช่น หลายครอบครัวนำการร้องเพลงคาราโอเกะในงานรื่นเริง การเล่นเครื่องดนตรีสากลเช่นกีตาร์แทนที่เครื่องดนตรีของม้ง ทั้งนี้ชาวม้งที่ทำธุรกิจท่องเที่ยวจะทำการเกษตรกรรมเสีย 8 เดือน และอีก 4 เดือนคือทำกิจการท่องเที่ยว

นายจิรศักดิ์ เตชะเลิศพนา ผู้ดูแลกิจกรรมการเล่นม้ง การค้าขาย งานบริการที่ม่อนแจ่ม กล่าวถึงนักท่องเที่ยว “...นักท่องเที่ยวมีหลากหลาย บางคนพูดดี พูดหวาน ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ด้วยงานบริการของที่นี่ต้องบริการอย่างดี สุภาพ โดยงานบริการของการท่องเที่ยว

เที่ยวบ้านหนองหอยเก่าที่จัดบริเวณม่อนแจ่มนั้น โดยบริหารจัดการคน จัดการขนส่ง นักท่องเที่ยว การบริหารร้านขายของ จัดการแสดง จัดให้นักท่องเที่ยวทดลองนั่งรถฟอร์มูลา ม้ง ทั้งนี้มีการจัดตั้งคณะกรรมการ คือ ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน และชาวบ้านเป็นคณะกรรมการ เพื่อ

บริหารจัดการและแก้ปัญหาต่างๆ เช่นงานด้านจราจร ความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว งานด้านสถานที่รองรับที่จอดรถ สถานที่จัดค้าขาย จัดแสดงอิงชนู และลานจับฟอณัมูลามัง ซึ่งสมาชิกจำนวน 31 คน รายได้คิดแบ่งเป็นเปอร์เซ็นต์ และแบ่งส่วนหนึ่งเข้ากองทุนหมู่บ้านเพื่อพัฒนาต่อไป อีกทั้งคณะกรรมการยังมีนโยบายส่งเสริมการแต่งกายแบบม้ง โดยให้คนขายของ คนบริการต่างๆ รวมถึงเด็กๆ ร่วมแต่งกายม้ง ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ไปได้อีกทาง เด็กๆ ม้งที่อยู่บริเวณม่อนแจ่ม ซึ่งมีนักท่องเที่ยวต่างให้ความสนใจ มาขอถ่ายรูปเป็นที่ระลึก เด็กเหล่านั้นอาจได้ทิปจากนักท่องเที่ยว แบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายจากทางครอบครัวได้อีก”

นายสัญญา เมธอนันต์กุล มีแนวคิดเรื่องการจัดการแสดงวิถีม้ง “...การจัดการแสดงดนตรีม้ง การร้องเพลงม้ง การแสดงโยนลูกช่วงต่างๆ ต้องมีการจัดแสดงเป็นช่วงเวลา เช่น ช่วง 9.00 น. – 10.00 น. และช่วง 12.00 น. – 13.00 น. หรือเพิ่มช่วง 17.00 น. – 18.00 น. จัดทำคิวแสดงเพื่อประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรับทราบ ถ้าหากแสดงทั้งวันคงไม่ได้เพื่อมันค่อนข้างเหนื่อย และชาวบ้านบางส่วนมีภาระกิจหลักคืองานบ้าน และงานเกษตรกรรม ปัญหาเรื่องคนที่จะมาบริหารจัดการเรื่องการแสดงยังไม่มี ขาดงบประมาณสนับสนุน หน่วยงานส่วนกลางหรือภาครัฐที่จะมาดำเนินการเรื่องนี้ยังไม่มี หากมีการจัดการ ม้งงบประมาณที่ดี มีการแสดงเป็นช่วงเวลา มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี คนม้งบ้านหนองหอยก็คงร่วมใจเพื่อเผยแพร่วิถีชีวิต ดนตรี การแต่งกาย และผลที่ตามมาคือรายได้จากอีกทางหนึ่งที่จะช่วยเหลือครอบครัว”

นายชูชาติ พนมไพร กล่าวถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาว่า “...เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน ทั้งบ้านหนองหอยเก่า และหนองหอยใหม่ ทำให้คนในหมู่บ้านทำงานด้านท่องเที่ยวมากขึ้น คนทำไร่ ทำสวนลดน้อยลง ทรัพยากรน้ำดีขึ้น มีการใช้สารเคมี การใช้ปุ๋ยกับดินน้อยลง ชาวบ้านยังมีความรู้สึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ร่วมมือกันไม่เผาป่า และยังปลูกสิ่งที่ดีๆ ไป เป็นจุดแข็งของบ้านหนองหอย”

นายเลาต้า พนมไพร กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงเรื่องการแต่งกายของชาวม้ง “...เมื่อเทียบเมื่อ 30 ก่อนหน้านี้ ชาวม้งบ้านหนองหอยทั้งชาย หญิง ต่างแต่งกายชุดม้ง ชายใส่เสื้อม้ง กลางเกงม้ง หญิงใส่เสื้อและโปงแบบม้ง แต่หลังๆ มานี้มีการเปลี่ยนแปลงการแต่งกาย เช่น ชายมักใส่เสื้อยืด เสื้อโปโล และใส่กางเกงม้ง หากเป็นวัยรุ่นอาจใส่กางเกงแฟชั่น เช่น กางเกงยีนส์ ส่วนการแต่งกาย

หญิงวัยสูงอายุแต่งกายเสื้อผ้าม้งอยู่ ส่วนวัยกลางคน และวัยรุ่นจะใส่เสื้อผ้าทั่วไป กางเกงแพ้น คนม้งบ้านหนองหอยเน้นแต่งกายเต็มรูปแบบเมื่อมีเทศกาลสำคัญๆ เช่นงานปีใหม่ม้ง งานแต่งงาน งานบ้านใหม่”

นายชวน นทีไพรวัลย์ นักดนตรีและ ผู้อาวุโสของหมู่บ้าน ให้แนวคิดเรื่องการจัดแสดง วัฒนธรรมของม้งต่อนักท่องเที่ยว “...วัฒนธรรมที่สามารถนำมาแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ เช่น การแต่งกาย การแสดงดนตรี เป่าแคน พิธีกรรม ความเชื่อบางอย่างไม่สามารถนำมาให้นักท่องเที่ยว ดูได้ และอีกเรื่องคือ ภาษาม้งโบราณนั้นจะสื่อสารออกมาให้นักท่องเที่ยว หรือแปลออกมายากมาก ต้องมีคนม้งที่รู้ภาษาโบราณและสามารถพูดแปลภาษาไทยกลางได้ ลุงจะยกพิธีเลี้ยงผีบ้าน ต้องฆ่า หมู 1 ตัว เอาอาหารแบ่งเป็น 9 คู่ ขึ้นส่วนต่างๆ ของหมูนั้นจะต้องเอามาวางในพิธีกรรมให้ถูก ตำแหน่ง โดยงานจะจัดอยู่ 3 วัน ซึ่งก็ทำให้ไม่สามารถจะขอพิธีกรรมเช่นนี้ให้นักท่องเที่ยวดูได้”

พิธีแต่งงาน

นายสัญญา เมธอนันต์กุล (สัมภาษณ์) กล่าวว่า “...พิธีแต่งงานชาวม้ง มี 2 ลักษณะ คือ 1. การสู่ขอสาว 2. การลักพาตัว โดย 1. การสู่ขอสาวนั้นฝ่ายชายผู้มีความพึงพอใจฝ่ายหญิง และมีความพร้อมทางการเงิน จึงนำพาครอบครัวมาสู่ขอฝ่ายหญิง หากหญิงไม่พึงพอใจก็สามารถ ปฏิเสธฝ่ายชายได้ แต่หากมีความพึงพอใจก็จะตอบตกลงกับฝ่ายชายว่าจะแต่งงานด้วยได้ โดยจะ สามารถจัดงานแต่งงานได้โดยเร็ว ซึ่งอาจประมาณ 2-3 เดือน และ 2. การลักพาตัว ซึ่งสมัยก่อนนั้น หาหนุ่มมีความพึงพอใจสาว จึงลักพาตัวสาวคนนั้นไปซ่อนตัว จากนั้นรุ่งเช้าให้เพื่อนมาแจ้งข่าวกับ ทางครอบครัวฝ่ายหญิงว่ามีเพื่อชายได้พาลูกสาวบ้านนี้ไปอยู่ด้วยแล้วไม่ต้องเป็นห่วง การลักพาตัว สาวต้องกระทำกัน 3 วัน จะกลับมาก่อนกำหนดไม่ได้ จากนั้นครบ 3 วัน จึงกลับมาบ้านสาว และทำ พิธีเรียกขวัญ ให้ผีบ้าน ผีเรือน ผีปู่ย่าตายาย ได้รับรู้ว่าได้สมาชิกใหม่แล้ว หลังจากนั้นจึงทำเรื่อง กำหนดการแต่งงานต่อไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของฝ่ายชาย อาจ 1 ปี หรือ 2 ปี”

พ่อหลวงชูชาติ พนมไพร กล่าวถึงพิธีแต่งงานของชาวม้งว่า “...การแต่งงานม้งนั้นมี 3 รูปแบบ 1. คือการสู่ขอ ซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่สุด ถูกต้องตามประเพณี แต่จะเสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ซึ่งมี บางที่ บางจังหวัดอาจเสียค่าสินสอด 6-7 หมื่นบาท 2. ฝ่ายหญิงตามฝ่ายชายออกบ้านไป 3. พ่อ หม้าย แต่งงานกับแม่หม้าย พิธีกรรมการแต่งงานของม้งนั้นเสียค่าใช้จ่ายกับงานเลี้ยงค่อนข้างสูง โดยเฉพาะค่าอาหารเลี้ยงแขก”

นายไพรวัลย์ สุขสกุลปัญญา ให้ความรู้เรื่องพิธีกรรมเรียกขวัญของชาวม้ง “...พิธีเรียกขวัญ มีหลายรูปแบบ เช่น เรียกขวัญเมื่อเด็กเกิดใหม่ เรียกขวัญตั้งชื่อลูก เรียกขวัญสระเกล้าใหม่ เรียกขวัญ

เมื่อมีการเจ็บป่วย โดยตัวอย่างเพลงที่ร้องเรียกขวัญเมื่อได้ลูกใหม่ มีความหมายคือ พ่อแม่ได้ลูกใหม่ ถ้าขวัญตกที่ไหนก็ให้กลับมาที่บ้าน บ้านนี้เป็นบ้านของเรา บ้านพ่อ บ้านแม่เรา ซึ่งทำนองเพลงเรียกขวัญจะมีทำนองเดียว แต่มีการเปลี่ยนเนื้อเปลี่ยนความหมาย ตัวอย่างการเรียกขวัญเมื่อมีคนเจ็บป่วย เช่นเมื่อไปเข้าป่าแล้วเจ็บป่วย จึงต้องเอาไก่ เอาไข่ มาทำพิธีเรียกขวัญให้ขวัญกลับมาอยู่กับตัว หรือให้ขวัญกลับมาสู่ยังเจ้าของเดิม พิธีเรียกขวัญทั้งครอบครัวในช่วงปีใหม่มีง โดยเรียกให้ขวัญมาอยู่กับครอบครัวเดิม โดยผู้รู้เรื่องเรียกขวัญนั้นมีหลายคน”

ภาพที่ 4.18 รถฟอร์มูล่ามั่ง

จากภาพที่ 4.18 ชาวบ้านหนองหอยเก่าเตรียมรถฟอร์มูล่ามั่ง หรือ ล้อเลื่อนไม้ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวชม ซึ่งแต่เดิมชาวเขาเผ่ามั่งใช้ในการเลื่อนขนไม้ขึ้นพื้นที่ป่าลงจากยอดดอย แต่ได้พัฒนาเรื่อยมาจนนำมาเล่นแข่งกัน จนกลายเป็นการแข่งขันรถเลื่อน ไม้ถือเป็นกีฬาเอ็กซ์ตรีมชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันไปทั่วโลก ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะ ของรถแข่งที่ทำจากไม้ ถนนที่แข่งก็เป็นฝุ่น สีแดงคลอบอบอวลไปทั่วไม่เหมือนที่ใดในโลก ล้อเลื่อน ไม้ของชาวเขานี้ถือว่าเป็นภูมิปัญญาของ ชาวเขาหลากหลายชั่วอายุคน ทำจากเศษไม้ที่ทิ้งระเกะระกะได้ถูกนำมาดัดแปลงจนเป็นรูปร่างคล้ายรถ โกลคาร์ท แต่ชิ้นส่วนทุกชิ้นล้วนทำจากไม้ แม้กระทั่งล้อรถตัว รถมีขนาด 1x2 เมตรจึง เป็นรถ โกลคาร์ทไม้ ที่มีเอกลักษณ์ของชาวเขาเผ่ามั่ง

ภาพที่ 4.19 ยิงธนู หรือหน้าไม้แบบชาวม้ง

จากภาพ 4.19 แสดงป้ายการยิงหน้าไม้ ทั้งนี้ชาวม้ง นทิวไพรวัลย์ได้ใช้วิธียิงหน้าไม้แบบโบราณของชาวม้ง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น โดยหน้าไม้มีโครงหลักจะทำจากไม้เนื้อแข็ง สายธนูทำจากเถาวัลย์เหนียวมาขึงกันเป็นเชือก และใช้ไม้ไผ่กระบอกใหญ่มาทำเป็นปึก ซึ่งปึกนี้จะทำหน้าที่เป็นสปริงสร้างให้เกิดแรงคืด ส่งผลให้ลูกดอกไม้ไผ่ที่มีหางเล็กๆ พุ่งไปยังเป้าหมายอย่างแม่นยำ โดยนักท่องเที่ยวที่สนใจ สามารถทดสอบฝีมือการยิงหน้าไม้ได้ในราคา 3 ดอก 20 บาท ทั้งนี้หากยิงถูกตำแหน่งทั้ง 3 ดอกจะได้รางวัลเป็นเบียร์ 1 กระป๋อง และหากยิงถูก 2 ดอก จะได้น้ำ 1 ขวดเป็นรางวัล

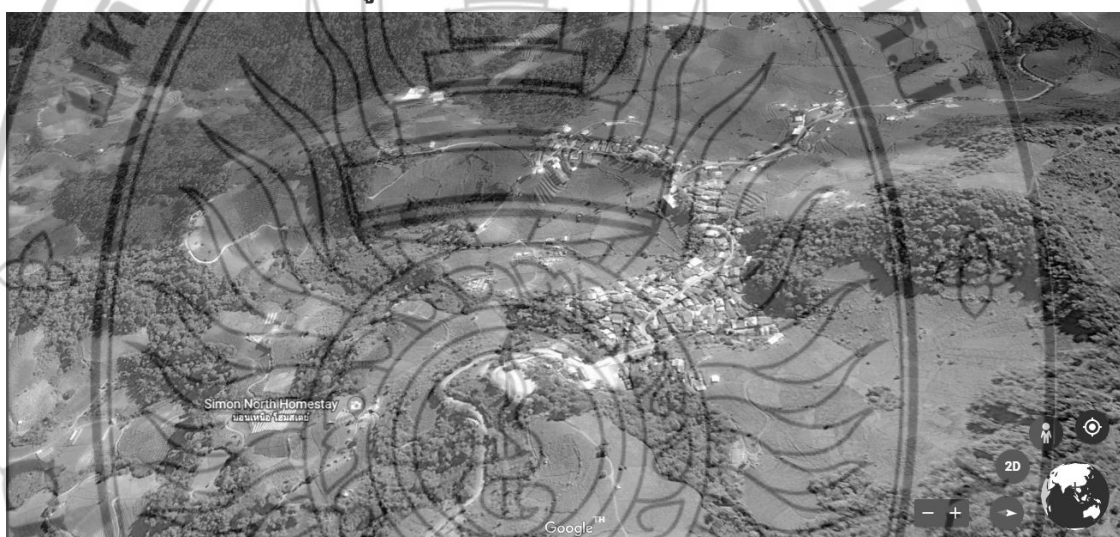
การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมม้งหมู่บ้านหนองหอยเก่า

จากการสัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ สมาชิกเทศบาลแม่แรม และนักดนตรี พบว่าบ้านหนองหอยเก๋ายังดำรงอยู่ซึ่งวัฒนธรรมม้งอันดั้งเดิมเสมอมา ทั้งเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ เช่นการแต่งกายชุดม้ง การบรรเลงดนตรี การเล่นลูกช่วง ประเพณีปีใหม่ม้ง การแต่งงานแบบม้ง การร้องเพลงแบบม้ง อีกทั้งวัฒนธรรมการกินอาหารที่ยังคงอยู่สืบมาถึงปัจจุบัน การสืบทอดวัฒนธรรมของชาวม้งบ้านหนองหอยเก๋านั้นเข้มแข็ง มีการส่งเสริมให้แต่งกายชุดม้งในวันสำคัญๆ เช่นปีใหม่ งานบ้านใหม่ งานศพ มีการร้องเพลงสร้างความบันเทิงแก่ชาวบ้านด้วยกัน และนักท่องเที่ยว เขาชนไก่ให้ความสนใจสืบทอดการร้องเพลงแบบม้ง และดนตรีม้งพอสมควร

ด้วยสภาพของชุมชนอยู่บริเวณโครงการหลวงหนองหอย และม่อนแจ่ม อันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอันดับต้นๆ ของการมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ชาวม้งหนองหอยเก๋จึงปรับตัวเองจากสังคม

เกษตรกรรมจึงมาเป็นสังคมเศรษฐกิจ มีการค้าขายของที่ระลึก การจัดแสดง การจัดให้นักท่องเที่ยวสัมผัสวิถีความเป็นวัฒนธรรมผ่านเครื่องมือเครื่องใช้ของม้ง อันเป็นจุดเด่นของพื้นที่ที่จะส่งเสริมวัฒนธรรมม้งอีกทางหนึ่ง การปรับตัวของชาวม้งหนองหอยเก่าอีกประเด็นหนึ่งคือการสร้างโฮมสเตย์ และรีสอร์ท เพื่อบริการที่พักแค้นักท่องเที่ยว เป็นการลงทุนเพื่อสร้างรายได้แก่ครอบครัว ซึ่งสมัยก่อนนั้น 1 ครอบครัวต้องออกไปทำไร่ ปลูกผัก เพื่อค้าขาย แต่ปัจจุบันหันมาเปิดธุรกิจท่องเที่ยวตามความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่หมู่บ้านที่เอื้อต่อธุรกิจ

4.1.4 บ้านหนองหอยใหม่ หมู่ที่ 11 ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 4.20 บ้านหนองหอยใหม่

<https://earth.google.com> (ภาพแบบ 3D)

บ้านหนองหอยใหม่ หมู่ที่ 11 ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ถัดไปจากหมู่บ้านหนองหอยเก่า มี 178 ครัวเรือน มีประชากร 1,331 คน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอาศัยอยู่ วัฒนธรรมประเพณียังคงอยู่เหมือนบ้านหนองหอยเก่า อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์พบปะ พுகุลย ไปมาหาสู่ซึ่งกันและกัน ชาวม้งมีความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ ว่าลี้มนมีผีหรือวิญญาณอยู่ในนั้น เช่น ผีที่อยู่ตามลำน้ำคันไม้ ไร่ นา บ้านเรือน อำนาจลี้มนเหล่านั้นสามารถบันดาลความสุขต่อความเป็นอยู่ของตนได้ นอกจากนี้ยังเชื่อเรื่องการเกิดใหม่ แต่จะเกิดเป็นอะไรนั้นขึ้นอยู่กับความผิด ความดี ที่ทำไว้ตอนยังมีชีวิตอยู่

ปัจจุบันสังคมม้งมีการติดต่อกับสังคมภายนอก ส่งอิทธิพลให้ความเชื่อบางอย่างของม้งสูญหายไป แม้ชาวม้งส่วนใหญ่ในหมู่บ้านหนองหอยใหม่ยังนับถือความเชื่อดั้งเดิม แต่มีบางส่วนที่เปลี่ยนความเชื่อไปนับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์

ภาพที่ 4.21 ป้ายหมู่บ้านหนองหอยใหม่

ภาพที่ 4.22 คริสต์จักรหนองหอยใหม่

- ประเพณีการเกิดของม้ง

นายชูชาติ พนมไพร พ่อหลวงบ้านหนองหอยใหม่ กล่าวว่า “..ประเพณีที่เกี่ยวกับการเกิดของคนใหม่หมู่บ้าน อดีตม้งให้กำเนิดบุตรเองตามบ้าน โดยมีหมอตำแยคอยช่วย ซึ่งปัจจุบันนี้ใช้วิธีไปคลอดที่โรงพยาบาล เมื่อให้กำเนิดเด็กแล้วจะมีพิธีอยู่ไฟ เมื่ออายุครบ 3 วัน จะมีการเรียกขวัญเพื่อตั้งชื่อให้เด็ก นอกจากนี้เด็กบางคนอาจต้องทำพิธีต่อสะพานเพื่อรับขวัญมาหา”

นายเลต้า พนมไพร ผู้ทำพิธีเรียกขวัญหรือหมอเมืองของหมู่บ้าน กล่าวเกี่ยวกับประเพณีการเกิด “..เมื่อคลอดบุตรแล้วหากเป็นเด็กผู้ชายจะนำรกไปฝังไว้ที่เสาเอกของบ้านเมื่อเติบโตจะได้สืบสกุล หากเป็นลูกสาวจะนำรกไปฝังใต้ห้องนอนที่เสาเตียง ในการฝังหากต้องการให้ลูกคนถัดไปเป็นเพศชายให้ฝังหัว หากต้องการให้เป็นหญิงให้ฝังหาง”

- ประเพณีปีใหม่

นายเลาต้า พนมไพร กล่าวถึงประเพณีปีใหม่ม้งว่า “...เทศกาลฉลองปีใหม่ม้งหรือเรียกกันว่า“น่อเป็โจ้” เป็นเทศกาลสำคัญของม้ง และจะจัดขึ้นระหว่างเดือน ธันวาคม-มกราคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้างขึ้นข้างแรมและความเห็นร่วมกันของคนในหมู่บ้านด้วย การจัดในช่วงดังกล่าวถือว่าเป็นช่วงที่ทุกคนว่างเว้นจากทำไร่นา ในเทศกาลปีใหม่ม้งจะได้มาพบปะพูดคุย ญาติต่างบ้านก็สามารถมาเยี่ยมเยียนได้”

นายไต้ พนมไพร นักดนตรีเค่งบ้านหนองหอยใหม่ กล่าวว่า “...ในช่วงเทศกาลปีใหม่เป็นโอกาสที่จะได้ไปพบปะกับคนต่างหมู่บ้าน เป็นโอกาสที่เครือข่ายจะได้มาพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ในรอบปีที่ผ่านมา พร้อมทั้งมีการขับร้องเพลงม้ง เล่นเครื่องแคน ม้ง เป่าต๋าล่าย อย่างสนุกสนาน ทางหมู่บ้านได้จัดเวทีเพื่อแสดงดนตรี แสดงการร้องเพลงทั้งจากผู้อาวุโส และเยาวชนที่มีใจรักในการร้องเพลงม้ง”

นายไพรวัลย์ สุขสกุลปัญญา กล่าวว่า “...ก่อนวันปีใหม่มีการเตรียมอาหาร เสื้อผ้าใหม่ เครื่องนุ่งห่ม เพื่อเตรียมรับวันปีใหม่ที่จะมาถึง มีการเรียกขวัญ และเมื่อผ่านช่วงเที่ยงคืนของก่อนวันขึ้นปีใหม่มีการยิงปืนเพื่อต้อนรับปีใหม่ วันแรกของวันปีใหม่มีกิจกรรมเลี้ยงอาหารบรรพบุรุษและเรียกขวัญให้กับสมาชิกในครอบครัว เทศกาลปีใหม่เป็นช่วงที่ลูกหลานจะได้มีโอกาสไปไหว้สุสานบรรพชน ได้ไปเยี่ยมญาติพี่น้องที่อยู่ห่างไกลนอกจากนี้ยังมีกิจกรรมสนุกสนานต่าง ๆ เช่น การลูกช่วง การละเล่นเครื่องดนตรีต่าง ๆ”

- ประเพณีแต่งงาน

นายเลาต้า พนมไพร กล่าวถึงประเพณีแต่งงานของหมู่บ้านว่า “.. เมื่อฝ่ายชายและฝ่ายหญิงตกลงที่จะใช้ชีวิตร่วมกัน ฝ่ายชายต้องหาพ่อสื่อไปสู่ขอ หรือไปขอหมั้นไว้ก่อน บางกรณีอาจเป็นการหมั้นตั้งแต่ยังเด็ก เมื่อทำการสู่ขอเสร็จแล้ว หากยกเพื่อจัดพิธีแต่งงาน พ่อแม่ฝ่ายชายต้องเตรียมอาหาร เงินสินสอด ไปทำพิธียังบ้านพ่อแม่ฝ่ายหญิง ปัจจุบันเนื่องด้วยความเชื่อ ค่านิยมและระบบเศรษฐกิจ ทำให้พิธีแต่งงาน อาจมีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ออกไปบ้างเล็กน้อย”

- ประเพณีการตาย

นายเลาต้า พนมไพร กล่าวถึงประเพณีการตายของชาวม้งว่า “...เมื่อทราบว่ามีคนสิ้นลมหายใจ จะมีการยิงปืนเพื่อส่งสัญญาณว่ามีคนเสียชีวิตในหมู่บ้าน มีการปรึกษาเรื่องระยะเวลาในการจัดพิธีศพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกำลังทรัพย์และจำนวนลูกหลานก่อนนำศพไปฝังหนึ่งวัน มีพิธี ค่ำจือ เป็นวันที่ญาติมิตรจากต่างถิ่นมาร่วมกัน อย่างพร้อมเพรียง ตอนเย็นมีการสวด จิโซ่ มีลักษณะเป็นคำสอนโบราณซึ่งเป็นคติเตือนใจ และอวยพรสำหรับสอนลูกหลาน วันรุ่งขึ้นตอนบ่าย ๆ ถึงนำศพไปฝัง”

นายพรชัย เมฆอนันต์กุล กล่าวเรื่องความเชื่อเรื่องการเป่าเค้งในพิธีศพ “..ชาวม้งถือว่าเค้งเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทสำคัญต่อพิธีศพมาก เปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์สื่อสารระหว่างวิญญาณผู้ตายสู่อีกโลกหนึ่ง เค้งถือว่ามีความสำคัญในพิธีศพอย่างมาก ชาวม้งเชื่อว่าเมื่อมีคนตายในหมู่บ้านต้องรับนำเค้งเป่าก่อน เพื่อเป็นการนำวิญญาณผู้ตาย เสียเค้งสามารถสื่อสารกับวิญญาณผู้ตายได้ การเป่าเค้งด้วยทำนองต่าง ๆ หรืออาจเรียก “ภาษาทำนอง”

ขั้นตอนการเป่าเค้งในพิธีศพ

1) เริ่มต้นตั้งแต่เป่าเค้งให้ศพผู้เสียชีวิต ซึ่งเชื่อว่าเป็นการเป่าสื่อสารกับผู้ตายว่าตนสิ้นชีวิตแล้ว และบอกทางแก่วิญญาณผู้ตายให้ทราบว่าเส้นทางไปพบบรรพบุรุษที่ไหน เมื่อพบภัยศัตรูจะต่อสู้ อย่างไรก็ตามการข้ามน้ำ ข้ามภูเขาสูงจะอย่างไร การไปเกิดใหม่ต้องทำอะไร

2) การเป่าเค้งตามช่วงเวลาระหว่างพิธีศพ เช่น เป่าเค้ง ตีกลองพร้อมกับยิงปืน 3 นัดก่อนรับประทานอาหารทุกมื้อ และเป่าเค้ง ตีกลองพร้อมกับยิงปืน 3 นัดเวลาเที่ยงคืน จนกว่าจนเสร็จพิธี

3) การเป่าเค้งพิธีศพช่วงเวลากลางวัน ต้องเป่าเค้งเพื่อนำทางวิญญาณผู้ตายสู่ปรโลก ใช้บทเพลงนำทางชื่อว่า “ช่องเก้” บทเพลงนี้ไม่เพียงเพื่อนำทางวิญญาณเท่านั้นยังเป็นการสร้างบรรยากาศในงานพิธี และทำให้ญาติพี่น้องผู้ตายรู้สึกสบายใจหมดกังวล ให้มีความเชื่อว่าวิญญาณจะไม่มี ความทุกข์ความยากลำบากต่อไปอีกแล้ว

4) การเป่าเค้งพิธีศพช่วงเวลากลางคืน ความหมายของบทเพลงจะสื่อสาร เชิญชวนแขกอยู่เป็นเพื่อนตลอดทั้งคืน สร้างบรรยากาศให้ลึกซึ้ง อวยพรแขกที่มาร่วมงานให้มีความสุข

โดยสรุป บ้านหนองหอยใหม่ มีประเพณีวัฒนธรรม และความเชื่อยังคงดำรงอยู่ โดยเฉพาะความเชื่อที่ฝังรากลึกยาวนานตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น ประเพณีการเกิด การตาย การแต่งงาน งานปีใหม่ หรือการสู่ขวัญต่างๆ อีกทั้งยังมีผู้คนวัยกลางคนให้ความสนใจสืบทอดประเพณีดั้งเดิม ทั้งพิธีกรรม การแต่งกาย และดนตรี ทำให้เป็นการสะท้อนอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านหนองหอยใหม่อย่างชัดเจน

4.2 วัฒนธรรมดนตรีและการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม

อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีและการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยสำรวจและรวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับเครื่องดนตรี บทเพลง และการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่าในพื้นที่ที่ศึกษาคือตำบลแม่แรม มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงดำรงวัฒนธรรมดนตรีอยู่คือ 1. กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านหนองหอยเก่า หมู่ที่ 7 ต.แม่แรม อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ 2. กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านหนองหอยใหม่ หมู่ที่ 11 ต.แม่แรม อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ และ 3. กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านปางไฮ หมู่ที่ 4 ต.แม่แรม อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ ทั้งนี้มีเครื่องดนตรี และเพลงร้องดังนี้

- 1) เถ่ง หรือแคนม้ง
- 2) ดร่าบล่าย
- 3) เพลงร้อง ก่อเขี้ยว หรือร้องในงานปีใหม่
- 4) เพลงร้องในงานขอสาวในพิธีแต่งงาน
- 5) เพลงสาวคนในพิธีศพ

4.2.1 เถ่ง

เถ่งเป็นเครื่องดนตรีชิ้นสูงของชาวม้ง ชาวม้งมีความเชื่อว่าสามารถติดต่อสื่อสารกับวิญญาณได้ เถ่งอยู่ในตระกูลเครื่องลมไม้ ประเภทที่มีท่อเสียง ภายในท่อมัลลันทองเหลืองติดเข้าไปกับตัวท่อ บรรเลงโดยวิธีการเป่าเสียงและดูดเสียง เถ่ง มีลักษณะทางกายภาพ 2 ส่วน คือ ส่วนท่อของเถ่ง เรียกว่า ลำเถ่ง (ดีเถ่ง) และส่วนลำตัวเถ่ง (เต้าเถ่ง)

ภาพที่ 4.23 เครื่องดนตรีเค่ง

บทบาทของเค่งต่อความเชื่อและพิธีกรรม

1) เพื่อความบันเทิง

เค่ง ถือว่าเป็นเครื่องดนตรีที่อยู่คู่กับวัฒนธรรมชาติพันธุ์ม้งมาโดยตลอด งานประเพณีขึ้นปีใหม่ม้งจึงมีความจำเป็นที่ต้องนำเค่งมาบรรเลงเพื่อสร้างความบันเทิงให้ผู้เข้าร่วมงาน ทั้งแสดงกลางลานที่จัดงาน หรือแสดงเวที ทั้งนี้บทเพลงของเค่งมีเนื้อหาหลากหลาย เช่น การเกี่ยวพาราสี, การสอนลูกหลาน, การเปรียบเทียบ, การคิดถึงกัน, การเดินทาง เป็นต้น

2) บรรเลงเนื่องในโอกาสต่างๆ

การเป่าเค่งเพื่อแสดงถึงการทักทายกันกับแขกผู้มาเยือนจากต่างบ้าน อีกทั้งยังเป่าเค่งเพื่อแสดงความชื่นชมยินดีที่ได้รู้จักกัน เพื่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้มาเยือนกับเจ้าบ้าน รวมถึงเป่าเพื่ออวยพรให้แขกในงานมีความสุข มีความเจริญในหน้าที่การงาน มีสุขภาพที่แข็งแรงกลับไป การบรรเลงเค่งเป็นสัญลักษณ์แทนคำสวัสดิ์ หรือ “ซินซีซือปู้” การเป่าเค่งเพื่อแสดงถึงการถามไถ่สารทุกข์สุขดิบ แสดงถึงการต้อนรับแขกที่มาเยือนด้วยความเต็มใจยิ่ง เป็นการให้เกิดมิตรไมตรีอันดีกันอีกทางหนึ่ง ผู้เดินทางมาเยี่ยมเยือน (ลิลลิ) เมื่อผู้มาเยี่ยมเยือน เจ้าบ้านจึงรู้สึกดีใจ ซาบซึ้งใจ ต้องเป่า

เค่งแสดงออกถึงความเคารพ คิดถึงกันอยู่เสมอ แยกหรือผู้มาเยือนได้ฟังแล้วเกิดความรู้สึกประทับใจ

การเป่าเค่งในพิธีศพ ซึ่งชาวม้งถือว่าเค่งเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทสำคัญต่อพิธีศพมาก เปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์สื่อสารระหว่างวิญญาณผู้ตายสู่อีกโลกหนึ่ง ซึ่งเชื่อว่าเมื่อมีคนตายในหมู่บ้านต้องรับนำเค่งเป่าก่อน เพื่อเป็นการนำวิญญาณผู้ตาย เสียงเค่งสามารถสื่อสารกับวิญญาณผู้ตายได้ การเป่าเค่งด้วยทำนองต่าง ๆ หรืออาจเรียก “ภาษาทำนอง” โดยทำนองต่างๆ มีความหมายเพื่อนำวิญญาณผู้ตาย, เพื่อสอนลูกหลาน และเพื่อเรียกขวัญญาติผู้ตาย

4.2.2 ต่ราบล่าย

ต่ราบล่ายเป็นเครื่องดนตรีที่จัดอยู่ในประเภทเครื่องลมประเภทมีลิ้นอิสระ (Free Reed Aero phone) มีลักษณะทางกายภาพที่คล้ายกับขลุ่ยและปี่ แต่ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเครื่องดนตรีที่มีลิ้น จึงจัดได้ว่า ต่ราบล่าย อยู่ในกลุ่ม ปี่ สามารถจัดประเภทเครื่องดนตรีตามแหล่งกำเนิดของเสียงของ Erich M. Von Hornbostel และ Curt Sachs แล้ว ต่ราบล่าย จัดอยู่ในประเภทเครื่องดนตรีที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของอากาศ ชนิดเครื่องดนตรีที่มีลิ้นอิสระ โดยทั่วไปแล้ว เครื่องดนตรีที่มีลิ้นอิสระส่วนใหญ่ หนึ่งท่อจะมีหนึ่งเสียงเท่านั้น ทั้งเป่าและดูดสามารถเกิดเสียงได้ ดังนั้นจึงอาจจัด ต่ราบล่าย เป็นกลุ่มเครื่องดนตรีกลุ่มย่อยที่มีท่อเดียว แต่มีหลายระดับเสียงได้อีก

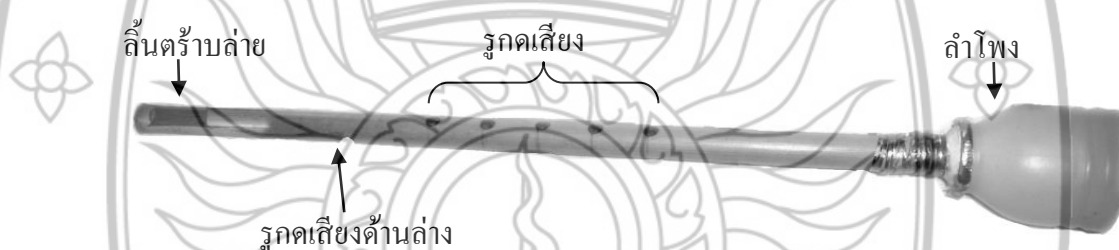

ภาพที่ 4.24 เครื่องดนตรีต่ราบล่าย

ส่วนประกอบที่สำคัญของธำมัลยา มีอยู่ 3 ส่วน ได้แก่ส่วนที่เป็นท่อธำมัลยา บลายหรือ
ลั่น และลำโพง

1) ท่อหรือลำธำมัลยา

ท่อของธำมัลยาเป็นส่วนประกอบหลักของธำมัลยา ทำจากไม้ไผ่ เรียก “โง้งเค้ง” เป็นไม้
ไผ่ที่มีขนาดเล็ก ลำต้นตรง ขึ้นตามพื้นที่ภูเขาสูงของภาคเหนือ ไผ่ที่เหมาะสมนำมาทำธำมัลยา ควรมี
อายุประมาณ 2 ปี ท่อธำมัลยา มีหลายขนาดขึ้นอยู่กับความต้องการของนักดนตรี แต่ทั้งนี้นิยมทำ
ด้วยไม้ไผ่หนึ่งปล้องเท่านั้น ความยาวของท่อมีหลายขนาดต่างกันออกไปตั้งแต่ความยาว 30
เซนติเมตร ถึง 90 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 เซนติเมตร ความหนาของท่อประมาณ
0.25 เซนติเมตร ปลายท่อด้านบนติดกับข้อไม้ ติดกับข้อไม้ มีการเจาะท่อเป็นรูสี่เหลี่ยมผืนผ้า
สำหรับเป็นที่ติดลั่น ตามท่อมีการเจาะรู 6 รู รูที่อยู่ด้านบนสุดอยู่ด้านตรงข้ามกับรู 5 รูด้านล่าง

ภาพที่ 4.25 ส่วนประกอบธำมัลยา

2) ลั่นธำมัลยา

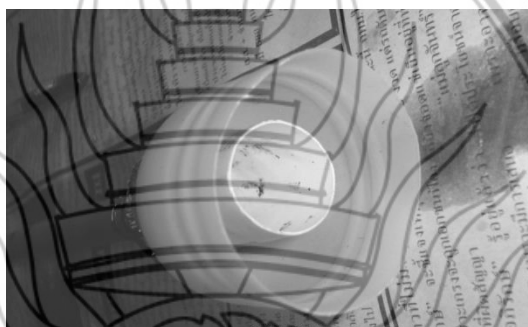
ลั่น หรือเรียกว่า บลาย ถือเป็นส่วนประกอบที่มีความสำคัญที่ทำให้เกิดเสียง บลายทำ
จากแผ่นโลหะบางๆ รูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้างประมาณ 1 เซนติเมตร ยาวประมาณ 2.5 เซนติเมตร
นิยมทำด้วยทองเหลือง เงินและทองแดง ตรงกลางตัดเป็นตัวลั่นสี่เหลี่ยมรูป ตัว v ตามแนวยาวของ
แผ่นลั่นเสียง

ภาพที่ 4.26 ลั่นธำมัลยา

3) ลำโพง

ลำโพงของตบฉ่าย เป็นส่วนประกอบที่ช่วยขยายเสียงของตบฉ่ายให้ดังกังวานมากขึ้น ทั้งนี้เพราะสมัยก่อนการเป่าตบฉ่ายเพื่อโต้ตอบคู่กัน ในขณะที่อยู่ห่างกันคนละภูเขาก็คงจำเป็นต้องให้เสียงดังหรือขยายเสียงให้ดังถึงอีกภูเขานึง โดยในสมัยก่อนลำโพงนิยมทำจากผลน้ำเต้าแห้ง ปัจจุบันใช้ขวดน้ำพลาสติกนำมาตัดในแนวนอน นำส่วนบนที่ติดกับขั้ว ไปสวมเข้ากับปลายท่อตบฉ่ายซึ่งขวดน้ำพลาสติกมีคุณสมบัติทนทาน

ภาพที่ 4.27 ลำโพงตบฉ่าย

การบรรเลงตบฉ่ายเป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในสังคมวัฒนธรรมมายาวนาน บทเพลงและความหมายบทเพลงสอดแทรกความเชื่อ และวิถีชีวิตของม้ง อีกทั้งยังใช้บรรเลงหลายโอกาส ทั้งที่เกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรม และเพื่อความบันเทิง มีรายละเอียดดังนี้

1) เพื่อความบันเทิง

การบรรเลงตบฉ่ายเพื่อความบันเทิงยามว่างจากการงาน เพื่อความสนุกสนานรื่นเริงบันเทิงใจของนักดนตรีม้ง การเป่านั้นสามารถสื่อสารโต้ตอบกันได้ ผู้ที่เป่าตบฉ่ายได้ หรือผู้สูงอายุที่รู้จักบทเพลง จะสามารถรู้ทันทีว่าเป็นบทเพลงที่มีความหมายว่าอะไร กล่าวถึงเรื่องอะไร

2) การเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาว

การบรรเลงตบฉ่ายเป็นเครื่องสื่อแทนการจีบสาว หรือเกี่ยวพาราสี สมัยก่อน หนุ่มสาวม้งใช้ตบฉ่ายในการเป่าเพื่อเข้าไปจีบสาวก่อนการพูดคุย นายแดงตัว เตชะเลิศพนา⁹ ผู้อาวุโสของหมู่บ้านหนองหอยเก่า เล่าว่า “... สมัยก่อนนักดนตรีที่เล่นตบฉ่ายได้ จะเข้ามาจีบสาวด้วย

⁹ สัมภาษณ์นายแดงตัว เตชะเลิศพนา , บ้านหนองหอย, พุศิจิภาชน 2560.

เสียงเพลง ซึ่งตามวัฒนธรรมม้งนั้นหากหนุ่มมาจีบสาวโดยตรงถือว่าไม่เหมาะสม และเป็นการไม่ให้เกียรติต่อพ่อแม่ของสาว ดังนั้นวิธีการจีบสาวสมัยก่อนต้องใช้ตัวรับล่ายในการบรรเลงจีบ”

3) การบรรเลงตัวรับล่ายเพื่อระบายความรู้สึก

การบรรเลง ตัวรับล่ายนั้นผู้บรรเลงใช้แทนความรู้สึกได้ เช่นเมื่อมีความทุกข์ใจหรือคิดถึงญาติมิตร คิดถึงคนรักที่จากกันไกล หรือการได้พลัดพรากจากสงคราม ในทางกลับกันเมื่อมีความสุขก็ไประบายความรู้สึกแทนได้เช่นกัน ตัวรับล่ายจึงเป็นแทนความรู้สึกได้อย่างดีสำหรับชาวม้ง

4) การบรรเลงตัวรับล่ายเพื่อเรียกวิญญาณ

นายชัว นทีไพรวัลย์¹⁰ ให้ความรู้เรื่องการบรรเลงตัวรับล่ายเพื่อเรียกวิญญาณว่า “...สมัยเก่าเมื่อมีคนเจ็บป่วยในบ้าน ถ้าหมอผีของหมู่บ้านบอกสาเหตุเกิดจากวิญญาณร้ายมาเกี่ยวข้องกับคนป่วยทำให้ไม่สบาย หมอผีต้องเรียกวิญญาณนั้นเข้ามาแล้วใช้ปืนยิงขึ้นฟ้าโดยการเรียกวิญญาณต้องใช้ตัวรับล่ายเป็นสื่อเรียกวิญญาณ บทเพลงเป็นเพลงสั้น ๆ เป็นบทเพลงเฉพาะเท่านั้นไม่นำมาบรรเลงเล่น ๆ ปัจจุบันนี้ในหมู่บ้านไม่มีใครนำตัวรับล่ายมาเป่าเพื่อเรียกวิญญาณอีกแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากคนเป่าตัวรับล่ายเหลือน้อยเต็มที”

4.2.3 เพลงร้อง ก่อเขี่ย

เพลงร้องก่อเขี่ย หรือบางทีชาวม้งเองเรียก “ซอม้ง” ซึ่งใช้เรียกเปรียบเทียบกับ การจับขอของทางพื้นบ้านภาคเหนือ¹¹ การร้องก่อเขี่ยมีหลายประเภท เป็นการเล่าเรื่องราวการดำรงชีวิตของชาวม้ง การเกี่ยวพาราสีของคู่ที่ร้องด้วยกัน การร้องเพื่อแสดงความรู้สึกต่างๆ การขับร้องเพลงก่อเขี่ยแต่ละเพลงนั้นเป็นการเล่าเรื่องราวเดียวกันตลอดทั้งเพลง เรื่องราวที่เกี่ยวกับความรักระหว่างหนุ่มสาว (ก่อเขี่ยแปล่ง) การเล่าเรื่องราวของลูกสะใภ้ในลักษณะต่าง ๆ (ก่อเขี่ยอัว น๊ะ น๊ะ) การเล่าเรื่องราวการทำมาหากิน และการดำรงชีวิต (ก่อเขี่ยอัวน้ออัวโ) และการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับ

¹⁰ สัมภาษณ์นายชัว นทีไพรวัลย์, บ้านหนองหอย, กุมภาพันธ์ 2560.

¹¹ ซอคือ การขับลำนำของชาวล้านนา หรืออาจเรียกว่า การร้องเพลงมีเครื่องดนตรีประกอบ เช่น ปี่จุม ชิง ขลุ่ย สะล้อ

การตาย ซึ่งเล่าเรื่องเกี่ยวกับความยากลำบาก การกำพร้าพ่อแม่ งานศพ ความสัมพันธ์ของผู้ร้องต่อ งานศพหรือญาติที่จากไป(ถือเชื้ตัว ตัว)

ภาพที่ 4.28 นักร้องบ้านหนองหอยเก่า ร้องถือเชื้

การร้องเพลงถือเชื้เป็นการร้องด้วยภาษาม้ง มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น บทเพลงมีทำนองเดียวแต่เปลี่ยนคำร้องไปเรื่อย ๆ หรืออาจเรียกว่า ร้อยเนื้อทำนองเดียว จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า พื้นที่ศึกษาคือบ้านหนองหอยนั้นมีนักร้องเพลงถือเชื้จำนวนมาก ทั้งผู้สูงอายุชาย หญิง วัยกลางคน รวมถึงเยาวชนที่ได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้

4.2.3 เพลงร้องในงานขอสาวในพิธีแต่งงาน

ก่อนที่จะฝ่ายชายอยากขอหญิงสาวชาวม้งแต่งงานนั้น เมื่อมีการตกลงปรองโองกันทั้งฝ่ายชาย ฝ่ายหญิง และคุยกันระหว่างพ่อแม่ และญาติของทั้งสองฝ่ายแล้ว จึงมีพิธีกรรมการขอสาว ดังที่นายเลาต้า พนมไพร กล่าวว่า “...ฝ่ายชายนำญาติ ครอบครัว เพื่อน นักดนตรีไปร่อนหน้าประตูบ้านฝ่ายหญิง โดยบ้านฝ่ายหญิงปิดประตูไว้ จากนั้นนักดนตรีร้องเพลงหน้าประตูบ้าน โดยเนื้อหาใจความของเนื้อร้องเกี่ยวกับกับ เมื่อเรามาหน้าบ้านแล้ว ข้างในบ้านลือคประตูอยู่ เราไม่สามารถเปิดได้ เราซึ่งเป็นนักร้องขอให้คนในบ้านเปิดประตูเพื่อให้ฝ่ายชาย ญาติ และเพื่อนเข้าไปข้างในบ้าน ฝ่ายหญิงเมื่อฟังเพลงดังนั้นก็แล้วจึงเปิดประตูให้เข้าได้ ส่วนเมื่อเข้าไปในบ้านแล้วจะต้องร้องเพลงเกี่ยวกับการขอสาวประมาณ 30-40 เพลง ทำเป็นขั้นตอนไปเรื่อยๆ บทเพลงเป็นทำนองเดียว แต่เปลี่ยนความหมายไปตามขั้นตอนของการสู่ขอ ร้องเพลงแรกตั้งแต่ขึ้นบันไดขึ้นแรก เพลงที่ 2 บันไดขึ้นที่ 2 ไปเรื่อยๆ ค่อยๆ ขยับไปเรื่อยๆ และ

ร้องเพลงเป็นขั้นตอนจนสิ้นสุดการสู่ขอ ซึ่งจะสู่ขออยู่ 2-3 วัน พิธีสู่ขอพาฝ่ายหญิงกลับบ้านไปกับฝ่ายชายและทำพิธีสู่ขอต่อที่บ้านฝ่ายชาย แต่หากเป็นกรณีที่พาสาวหนีออกบ้านไป เมื่อออกไป 3 วัน ฝ่ายชายนำฝ่ายหญิงกลับมาขอหมากับพ่อแม่ และญาติ จัดพิธีกรรม มีการฆ่าหมู โดยพิธีกรรมไม่ยุ่งยาก เมื่อพร้อมก็สามารถแต่งงานได้เลย”

4.2.4 เพลงสวดในพิธีศพ

เพลงสวดในพิธีศพ หรือเต๋อเว่ จะกระทำในพิธีศพเท่านั้น ทั้งนี้เป็นเพลงร้อยเนื้อทำนองเดียว หรือกล่าวอีกนัยคือ บทเพลงมีทำนองเดียวแต่เปลี่ยนคำร้องภาษาเมือง หรือกลอนเพลงไปเรื่อยๆ ผู้ทำหน้าที่เต๋อเว่ เป็นผู้มี ความเชื่อชาญและเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน การร้องเพลงสวดเต๋อเว่มีหลายขั้นตอน เช่น สวดในพิธีตั้งศพ เพื่อชี้แนวทางวิญญาณผู้ตาย โดยเริ่มต้นตรงจุดฝังศพของผู้ตายก่อน จากนั้นหากผู้ตายย้ายไปอยู่ที่ไหนเต๋อเว่จะชี้แนวทางมาเรื่อยๆ จนถึงที่อยู่ปัจจุบันของผู้ตาย หากสวดเสร็จจึงมีการเป่าเค้งและตีกลองตามลำดับ เต๋อเว่ยังต้องร้องสวดเพื่อหาตำแหน่งฝังผู้ตาย อีกทั้งยังสวดเพื่อสอนลูกหลาน โดยที่ลูกหลานหรือญาติผู้ตายคุกเข่าเพื่อรับฟังการร้องเพลงสวดเต๋อเว่

4.2 วัฒนธรรมดนตรี และการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม

อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาวัฒนธรรมดนตรี และการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ศึกษานั้น โดยสำรวจและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรี บทเพลง และ การแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ศึกษา โดยการเก็บข้อมูลการบรรเลงดนตรีจากนักดนตรีชาวม้งบ้านหนองหอยเก่า, บ้านหนองหอยใหม่ และบ้านแม่จิ ทั้งนี้มีประเด็นการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีดังนี้

4.2.1 การวิเคราะห์บทเพลง

การวิเคราะห์บทเพลงของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ศึกษานั้น ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากนักดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านหนองหอยเก่า และบ้านหนองหอยใหม่ซึ่งมีนักดนตรีที่มีความสามารถ และถ่ายทอดบทเพลงได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้บทเพลงจากเครื่องดนตรีที่นำมาวิเคราะห์ได้แก่ เค้ง, ตรีบล่าย, เพลงร้อง โดยได้คัดเลือกบทเพลง 17 บทเพลง โดยการวิเคราะห์บทเพลง ผู้วิจัยนำหลักการวิเคราะห์ดนตรี ดังนี้

- 1) รูปแบบโครงสร้าง
- 2) โครงสร้างแนวทำนอง

- ช่วงเสียง

- ระดับเสียง
- ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว
- ขึ้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว (กรณีเพลงเค่ง)
- โน้ตประดับ (กรณีเพลงร้อง)

3) โครงสร้างของจังหวะ

- อัตราจังหวะ
- กระสวนจังหวะ

เพลงที่ 1 บรรเลงเค่ง โดยนายสมพงษ์ สุขปัญญา

บทเพลงที่ 1 ใช้แสดงในวันสำคัญของม้งเช่นวันปีใหม่ม้ง ทั้งเป็นการเดินรำ ประกอบกับการเป่าแคนม้ง และจัดแสดงบนเวที

กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.1 กลุ่มเสียงสำคัญเพลงบรรเลงเค่ง

ตัวอย่างที่ 4.2 บทเพลงบรรเลงเครื่อง โดยนายสมพงษ์ สุขปัญญา

รูปแบบโครงสร้าง

บทเพลงที่บรรเลงด้วยเครื่อง มีองค์ประกอบค่อนข้างซับซ้อน ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงของเครื่องมีคำที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้

ตัวอย่างที่ 4.3 โครงสร้างบทเพลงบรรเลงเดี่ยว

จากตัวอย่าง บทเพลงไม่มีท่อนเพลง แต่ผู้วิจัยใส่เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคตอนของเพลงเพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้บรรเลง และจุดพักของบทเพลง

โครงสร้างแนวทำนอง

ช่วงเสียง

การวิเคราะห์ช่วงเสียงของบทเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ช่วงเสียงโดยหาระยะจากโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดและโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด ในที่นี้โน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดคือโน้ต D4 และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดคือโน้ต D5

ตัวอย่างที่ 4.4 ช่วงเสียงจาก ต่ำไปหาสูง

กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้ มีระดับเสียงห่างกันเกิน 1 ช่วงเสียงเต็ม (Octave) นั่นคือ คู่ 8 และ หากพิจารณาหาช่วงเสียงกลางของบทเพลง ระหว่างโน้ต D4 ถึง D5 จะได้เสียง A5 ซึ่งเป็นคู่ 5 นับจากโน้ต D4 ขึ้นไป

ระดับเสียง

ระดับเสียงบทเพลงนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสูงสุด คัดเลือกเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จากตัวอย่างที่ 4.4 จึงได้ระดับเสียงคือ D4, E4, G4, A4, B4, C4, D5 รวมทั้งหมด 7 เสียง หากพิจารณาเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งหรือบางครั้งอาจเรียกเสียงสำคัญ คือ G4 ทำให้สามารถวิเคราะห์คีย์ของบทเพลงได้คีย์ G Major หรือ E Minor

ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงมีการเคลื่อนที่ทำนองสองแนวแบบเฉียง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างทำนองสองแนว โดยที่แนวเสียงต่ำ (ตัวโน้ตทางลง) โดยรวมค่อนข้างอยู่กับที่ กล่าวคือไม่ขึ้นไม่ลงมากนัก ส่วนอีกแนวหนึ่ง (ตัวโน้ตทางขึ้น) มีทิศทางลง และขึ้น และเคลื่อนไหวแคบๆ

ตัวอย่างที่ 4.5 ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว

ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงที่นำมาวิเคราะห์เป็นการเป่าแคนม้ง มีโน้ตต่ำ โน้ตกลาง สูง หลายโน้ตพร้อมๆ กัน ทั้งนี้มีทำนองสองแนวให้พิจารณาระยะของขั้นคู่โดยดูจากโครงสร้างหลักของทำนอง โดยเลือกโน้ตสำคัญมาวางแนวแล้ววิเคราะห์

ตัวอย่างที่ 4.6 ขึ้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

จากตัวอย่าง 4.6 ถ้าวิเคราะห์ขึ้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว ได้ดังนี้ 1 = ขึ้นคู่ 8 Octave, 2 = คู่ 5th, 3 = คู่ 6th, 4 = คู่ 4th, 5 = คู่ 3rd, 6 = คู่ 7th, 7 = คู่ 5th และ 8 = คู่ 4th หากวิเคราะห์จากแนวทำนองล่าง (โน้ตหางลง) เป็นโน้ตเสียงต่ำ คือ โน้ต D4, E4, G4 และ A4 แต่โดยภาพรวมนั้นมีโน้ตที่ใช้บ่อย คือ D4 และ E4 แนวทำนองหลักของบทเพลง (โน้ตหางขึ้น) เมื่อจัดขึ้นคู่จากแนวล่างจึงวิเคราะห์ได้ว่าขึ้นคู่ของโครงสร้างหลักของทำนองสองแนวเป็นระยะขึ้นคู่ 8 โดยตลอด

โครงสร้างของจังหวะ

อัตราจังหวะ

เมื่อพิจารณาบทเพลงไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตแบบไม่มีจังหวะ (Non Metric) โดยใช้เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

ตัวอย่างที่ 4.7 เครื่องหมาย Slur เพื่อแบ่งวรรคตอนบทเพลง

อัตราความเร็ว

อัตราความเร็วบทเพลงหากนำมาเทียบกับความเร็วมาตรฐานสากลแล้ว สามารถวัดจังหวะได้ประมาณ 86 ซึ่งอัตราเร็วนี้อาจจะเร็วขึ้นหรือช้าลงได้ตามแต่ผู้บรรเลง

กระสวนจังหวะ

การวิเคราะห์กระสวนจังหวะของบทเพลง โดยนำตัวอย่างบทเพลงวิเคราะห์ภาพรวมจากจังหวะเสียงที่ใช้บ่อยครั้งสามารถวิเคราะห์ได้คือ โน้ตตัวดำ (♩) ซึ่งเป็นการใช้มากที่สุด ในบทเพลง ดังตัวอย่างที่ 4.10

ตัวอย่างที่ 4.8 กระสวนจังหวะของบทเพลง

เพลงที่ 2 เพลงสวดเต๋อวเก้ โดย นายพรชัย เมฆาอนันต์กุล

ความหมายบทเพลง คือ เมื่อในพิธีศพของชาวม้ง จะนำบทเพลงนี้ร้องเพื่อสอนลูกสอนหลาน ผู้เสียชีวิต

กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.9 กลุ่มเสียงสำคัญ เพลงสวดเต๋อวเก้

ตัวอย่างที่ 4.10 เพลงสวดเต๋อวเก้

รูปแบบโครงสร้าง

บทเพลงนี้ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงบทเพลงมีคำที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้ ซึ่งจากตัวอย่างที่ 4.12 ผู้วิจัยใช้เครื่องหมาย • แบ่งวรรคตอนของบทเพลงเพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้ร้อง

โครงสร้างแนวทำนอง

ช่วงเสียง

การวิเคราะห์ช่วงเสียงของบทเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ช่วงเสียงโดยหาระยะจากโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดและโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด ในที่นี้โน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดคือโน้ต E4 และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดคือโน้ต C5

ตัวอย่างที่ 4.11 ช่วงเสียงจาก ต่ำไปหาสูง

กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้ มีระดับเสียงห่างกันไม่ถึง 1 ช่วงเสียง และหากพิจารณาหาช่วงเสียงกลางของบทเพลง ระหว่างโน้ต E4 ถึง C5 จะได้เสียง B4 ซึ่งเป็นคู่ 5 นับจากโน้ต E4 ขึ้นไป

ระดับเสียง

ระดับเสียงบทเพลงนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสูงสุด คัดเลือกเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จากตัวอย่างที่ 4.10 จึงได้ระดับเสียงคือ E4, F#4, A4, B4, C#5 รวมทั้งหมด 5 เสียง แต่หากพิจารณาเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งหรือบางครั้งอาจเรียกเสียงสำคัญ คือ A4 ทำให้สามารถวิเคราะห์คีย์ของบทเพลงได้คีย์ A Major

ทิศทางระหว่างทำนอง

บทเพลงมีการเคลื่อนที่ทำนองลง ซึ่งมีโน้ตตัวหลังลงต่ำเรื่อยๆ ทั้งนี้มีทิศทางขึ้นบ้าง แต่โดยภาพรวมของบทเพลงมีทิศทางเคลื่อนที่ลงเพื่อให้จบประโยคของบทเพลง

ตัวอย่างที่ 4.12 ทิศทางเคลื่อนที่ทำนอง

โน้ตประดับ

บทเพลงนี้เป็นเพลงร้องที่ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ทางดนตรีสากล คือ $\smile$ = เอื้อนเสียงขึ้น, $\frown$ = เอื้อนเสียงลง, trill = เอื้อนขึ้น ลง, $>$ = กระแทกเสียง, acc = กระแทกเสียงแบบสั้นๆ ซึ่งทั้งบทเพลงมีการใช้โน้ตประดับตลอดทั้งเพลง โดยเฉพาะการเอื้อนขึ้น การเอื้อนลง และการเอื้อนขึ้นลง ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของบทเพลงร้องของชาติพันธุ์ม้ง

โครงสร้างของจังหวะ

อัตราจังหวะ

เมื่อพิจารณาบทเพลงไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตแบบไม่มีจังหวะ (Non Metric) โดยใช้เครื่องหมาย $\bullet$ เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

ตัวอย่างที่ 4.13 เครื่องหมาย $\bullet$ เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

กระสวนจังหวะ

การวิเคราะห์ภาพรวมจากจังหวะเสียงที่ใช้บ่อยครั้งสามารถวิเคราะห์ได้คือโน้ตเข้บ็ต 1 ชั้น 2 ตัว (ในกรอบสี่เหลี่ยม) ซึ่งเป็นการใช้มากที่สุดในบทเพลง ส่วนรองลงมามีการใช้โน้ตเข้บ็ต 1 ชั้น กับเข้บ็ต 2 ชั้น 2 ตัว (วงกลม) มีการใช้รองลงมา

ตัวอย่างที่ 4.14 กระสวนจังหวะของบทเพลง

เพลงที่ 3 เพลงร้อง โดยนายไพรวลัย สุขสกุลปัญญา

ความหมายคือ เมื่อขวัญตกไปที่ไหน ก็ขอให้ขวัญกลับมาอยู่ที่บ้านพ่อแม่ของเจ้า

กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.15 กลุ่มเสียงสำคัญ

รูปแบบโครงสร้าง

บทเพลงนี้เป็นเพลงร้อง ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงของเค่งมีค่าที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้

ตัวอย่างที่ 4.16 เพลงที่ 3

บทเพลงนี้ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงบทเพลงมีคำที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้ ซึ่งจากตัวอย่างที่ 4.16 ผู้วิจัยใช้เครื่องหมาย ‘แบ่งวรรคตอนของบทเพลงเพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้ร้อง

โครงสร้างแนวทำนอง

ช่วงเสียง

การวิเคราะห์ช่วงเสียงของบทเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ช่วงเสียงโดยหาระยะจากโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดและโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด ในที่นี้โน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดคือโน้ต B3 และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดคือโน้ต A4

ตัวอย่างที่ 4.17 ช่วงเสียงจาก ต่ำไปหาสูง

กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้ มีระดับเสียงห่างกันไม่ถึง 1 ช่วงเสียง และหากพิจารณาหาช่วงเสียงกลางของบทเพลง ระหว่างโน้ต B3 ถึง A4 จะได้เสียง F ซึ่งเป็นคู่ 5 นับจากโน้ต B3 ขึ้นไป

ระดับเสียง

ระดับเสียงบทเพลงนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสูงสุด คัดเลือกเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จากตัวอย่างที่ 4.16 จึงได้ระดับเสียงคือ B3, D4, E4, G4, A4 รวมทั้งหมด 5 เสียง แต่หากพิจารณาเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งหรือบางครั้งอาจเรียกเสียงสำคัญ คือ G4 ทำให้สามารถวิเคราะห์ทฤษฎีของบทเพลงได้คือ G Major Pentatonic

ทิศทางระหว่างทำนอง

บทเพลงมีการเคลื่อนที่ทำนองลง ซึ่งมีโน้ตตัวหลังลงต่ำเรื่อยๆ ทั้งนี้มีทิศทางขึ้นบ้าง แต่โดยภาพรวมของบทเพลงมีทิศทางเคลื่อนที่ลงเพื่อให้จบประโยคของบทเพลง

ตัวอย่างที่ 4.18 ทิศทางเคลื่อนที่ทำนอง

โน้ตระดับ

บทเพลงนี้เป็นเพลงร้องที่ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ทางดนตรีสากล คือ $\smile$ = เอื้อนเสียงขึ้น, $\frown$ = เอื้อนเสียงลง, $\bullet$ = เน้นเสียง ซึ่งทั้งบทเพลงมีการใช้โน้ตระดับตลอดทั้งเพลง โดยเฉพาะการเอื้อนขึ้น การเอื้อนลง ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของบทเพลงร้องของชาติพันธุ์ม้ง

โครงสร้างของจังหวะ

อัตรากังหะ

เมื่อพิจารณาบทเพลงไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตแบบไม่มีจังหวะ (Non Metric) โดยใช้เครื่องหมาย $\bullet$ เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

ตัวอย่างที่ 4.19 เครื่องหมาย $\bullet$ เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

กระสวนจังหวะ

การวิเคราะห์เรื่องกระสวนจังหวะของบทเพลง เมื่อวิเคราะห์จากโน้ตทุกตัวของทำนอง เพื่อคัดเลือกโน้ตบนจังหวะสำคัญโดยเฉพาะมาเป็นหลัก เพื่อช่วยให้เข้าใจในเรื่องกระสวนจังหวะของบทเพลงอีกทั้งยังเข้าใจพฤติกรรมที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งของการบรรเลง จากตัวอย่างที่ 4.23 มีการใช้เข็มนาฬิกา 1 ชั้น 2 ตัว เป็นกระสวนจังหวะหลักของบทเพลง

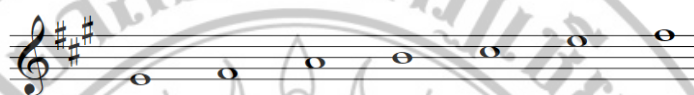

ตัวอย่างที่ 4.20 ตัวอย่างการหากระสวนจังหวะของบทเพลง

เพลงที่ 4 เพลงร้อง โดย นายไพรัช สุทธกุลปัญญา

ความหมาย คือ บทเพลงใช้ร้องจีบสาว นิยมร้องในช่วงเทศกาลปีใหม่ของชาวม้ง

กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.21 กลุ่มเสียงสำคัญ

รูปแบบโครงสร้าง

บทเพลงนี้เป็นเพลงร้อง ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงของเขมรมีค่าที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้

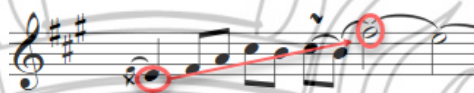
ตัวอย่างที่ 4.22 เพลงที่ 4

บทเพลงนี้ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงบทเพลงมีคำที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้ ซึ่งจากตัวอย่างที่ 4.22 ผู้วิจัยใช้เครื่องหมาย ‘ ’ แบ่งวรรคตอนของบทเพลงเพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้ร้อง

โครงสร้างแนวทำนอง

ช่วงเสียง

การวิเคราะห์ช่วงเสียงของบทเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ช่วงเสียงโดยหาระยะจากโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดและโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด ในที่นี้โน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดคือโน้ต E4 และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดคือโน้ต F#5

ตัวอย่างที่ 4.23 ช่วงเสียงจาก ต่ำไปหาสูง

กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้ มีระดับเสียงเกิน 1 ช่วงเสียง และหากพิจารณาหาช่วงเสียงกลางของบทเพลง ระหว่างโน้ต E4 ถึง F#5 จะได้เสียง B4 ซึ่งเป็นคู่ 5 นับจากโน้ต E4 ขึ้นไป

ระดับเสียง

ระดับเสียงบทเพลงนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสูงสุด คัดเลือกเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จากตัวอย่างที่ 4.22 จึงได้ระดับเสียงคือ E4, F#4, A4, B4, C#4, E5, F#5 รวมทั้งหมด 7 เสียง แต่หากพิจารณาเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งหรือบางครั้งอาจเรียกเสียงสำคัญ คือ F#4 ทำให้สามารถวิเคราะห์คีย์ของบทเพลงได้คีย์ F#m

ทิศทางระหว่างทำนอง

ทิศทางระหว่างทำนอง

ภาพรวมของบทเพลงมีการเคลื่อนที่ทำนองขึ้น แต่มีการเคลื่อนที่ลงบ้าง ดังตัวอย่างที่

ตัวอย่างที่ 4.24 การเคลื่อนที่

โน้ตระดับ

บทเพลงนี้เป็นเพลงร้องที่ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ทางดนตรีสากล คือ ♭ = เอื้อนเสียงลง, • = เน้นเสียง, ♯ = เอื้อนเสียงขึ้นลง, ซึ่งทั้งบทเพลงมีการใช้โน้ตระดับตลอดทั้งเพลง โดยเฉพาะการเอื้อนขึ้น การเอื้อนลง ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของบทเพลงร้องของชาติพันธุ์ม้ง

โครงสร้างของจังหวะ

อัตราจังหวะ

เมื่อพิจารณาบทเพลงไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตแบบไม่มีจังหวะ (Non Metric) โดยใช้เครื่องหมาย ♩ เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

ตัวอย่างที่ 4.25 เครื่องหมาย ♩ เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

กระสวนจังหวะ

การวิเคราะห์เรื่องกระสวนจังหวะของบทเพลง เมื่อวิเคราะห์จากโน้ตทุกตัวของทำนอง เพื่อคัดเลือกโน้ตบนจังหวะสำคัญ โดยเฉพาะมาเป็นหลัก เพื่อช่วยให้เข้าใจในเรื่องกระสวนจังหวะของบทเพลง อีกทั้งยังเข้าใจพฤติกรรมที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งของการบรรเลง จากตัวอย่างที่ 4.25 มีการใช้ เบ็ต 1 ขึ้น 2 ตัว เป็นกระสวนจังหวะหลักของบทเพลง

ตัวอย่างที่ 4.26 ตัวอย่างการหากระสวนจังหวะของบทเพลง

เพลงที่ 5 เพลงร้องโดย นายเลาต้า พนมไพร

ความหมาย คือ บทเพลงร้องเพื่อนำคณะเข้าบ่าวเพื่อไปขอสาว

กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.27 กลุ่มเสียงสำคัญเพลงที่ 5

รูปแบบโครงสร้าง

บทเพลงนี้เป็นเพลงร้อง ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงของแต่ละคำที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้

ตัวอย่างที่ 4.28 เพลงที่ 5

บทเพลงนี้ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงบทเพลงมีคำที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้ ซึ่งจากตัวอย่างที่ 4.28 ผู้วิจัยใช้เครื่องหมาย ‘ ’ แบ่งวรรคตอนของบทเพลงเพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้ร้อง

โครงสร้างแนวทำนอง

ช่วงเสียง

การวิเคราะห์ช่วงเสียงของบทเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ช่วงเสียงโดยหาระยะจากโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดและโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด ในที่นี้โน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดคือโน้ต E4 และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดคือโน้ต C5

ตัวอย่างที่ 4.29 ช่วงเสียงจาก ต่ำไปหาสูง

กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้ มีระดับเสียงห่างกันไม่ถึง 1 ช่วงเสียง และหากพิจารณาหาช่วงเสียงกลางของบทเพลง ระหว่างโน้ต E4 ถึง C5 จะได้เสียง B4 ซึ่งเป็นคู่ 5 นับจากโน้ต E4 ขึ้นไป

ระดับเสียง

ระดับเสียงบทเพลงนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสูงสุด คัดเลือกเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จากตัวอย่างที่ 4.28 จึงได้ระดับเสียงคือ E4, F#4, A4, B4, C#4 รวมทั้งหมด 5 เสียง แต่หากพิจารณาเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งหรือบางครั้งอาจเรียกเสียงสำคัญ คือ A4 ทำให้สามารถวิเคราะห์คีย์ของบทเพลงได้คีย์ A Major Pentatonic

ทิศทางระหว่างทำนอง

บทเพลงมีการเคลื่อนที่ทำนองขึ้น ทั้งนี้มีทิศทางลงบ้าง แต่โดยภาพรวมของบทเพลงมีทิศทางเคลื่อนที่ขึ้น

ตัวอย่างที่ 4.30 ทิศทางเคลื่อนที่ทำนอง

โน้ตระดับ

บทเพลงนี้เป็นเพลงร้องที่ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ทางดนตรีสากล คือ $\smile$ = เอื้อนเสียงขึ้น, $\frown$ = เอื้อนเสียงลง, $\bullet$ = เน้นเสียง ซึ่งทั้งบทเพลงมีการใช้โน้ตระดับตลอดทั้งเพลง โดยเฉพาะการเอื้อนขึ้น การเอื้อนลง ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของบทเพลงร้องของชาติพันธุ์ม้ง

โครงสร้างของจังหวะ

อัตรากังหะ

เมื่อพิจารณาบทเพลงไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตแบบไม่มีจังหวะ (Non Metric) โดยใช้เครื่องหมาย $\bullet$ เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

ตัวอย่างที่ 4.31 เครื่องหมาย $\bullet$ เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

กระสวนจังหวะ

การวิเคราะห์เรื่องกระสวนจังหวะของบทเพลง เมื่อวิเคราะห์จากโน้ตทุกตัวของทำนอง เพื่อคัดเลือกโน้ตบนจังหวะสำคัญโดยเฉพาะมาเป็นหลัก เพื่อช่วยให้เข้าใจในเรื่องกระสวนจังหวะของบทเพลงอีกทั้งยังเข้าใจพฤติกรรมที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งของการบรรเลง จากตัวอย่างที่ 4.35 มีการใช้เข็บบีต 1 ขึ้น 2 ตัว เป็นกระสวนจังหวะหลักของบทเพลง

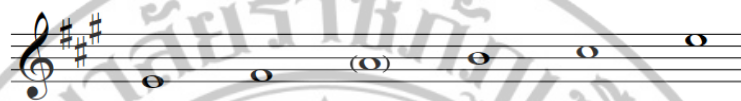

ตัวอย่างที่ 4.32 ตัวอย่างการหากระสวนจังหวะของบทเพลง

เพลงที่ 6 เครื่องดนตรี เค่ง โดย นายโต้ง พนมไพร

ความหมายคือ บทเพลงบรรเลงเค่ง ใช้สำหรับงานแต่งงานในช่วงเทศกาลปีใหม่

กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.33 กลุ่มเสียงสำคัญเพลงที่ 6

ตัวอย่างที่ 4.34 เพลงที่ 6

รูปแบบโครงสร้าง

บทเพลงที่บรรเลงด้วยเค่ง มีองค์ประกอบค่อนข้างซับซ้อน ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงของเค่งมีคำที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้

ตัวอย่างที่ 4.35 โครงสร้างบทเพลง

จากตัวอย่าง บทเพลงไม่มีท่อนเพลง แต่ผู้วิจัยใส่เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคตอนของเพลงเพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้บรรเลง และจุดพักของบทเพลง

โครงสร้างแนวทำนอง

ช่วงเสียง

การวิเคราะห์ช่วงเสียงของบทเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ช่วงเสียงโดยหาระยะจากโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดและโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด ในที่นี้โน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดคือโน้ต E4 และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดคือโน้ต E5

ตัวอย่างที่ 4.36 ช่วงเสียงจาก ต่ำไปหาสูง

กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้ มีระดับเสียงห่างกันเกิน 1 ช่วงเสียงเต็ม (Octave) นั่นคือ คู่ 8 และหากพิจารณาหาช่วงเสียงกลางของบทเพลง ระหว่างโน้ต E4 ถึง E5 จะได้เสียง B5 ซึ่งเป็นคู่ 5 นับจากโน้ต E4 ขึ้นไป

ระดับเสียง

ระดับเสียงบทเพลงนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสูงสุด กัดเลือดเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จากตัวอย่างที่ 4.35 จึงได้ระดับเสียงคือ E4, F#4, A4, B4, C#4, E4, D5 รวมทั้งหมด 7 เสียง

ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงมีการเคลื่อนที่ทำนองสองแนวโดยภาพรวมเป็นแบบขนานกัน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างทำนองสองแนว โดยที่แนวเสียงต่ำ (ตัวโน้ตทางลง) และแนวเสียงกลาง (ตัวโน้ตทางขึ้น) มีทิศทางเคลื่อนที่ขึ้นลง เล็กน้อยแต่ยังขนานกัน

ตัวอย่างที่ 4.37 ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว

ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงที่นำมาวิเคราะห์เป็นการเป่าแคนม้ง มีโน้ตต่ำ โน้ตกลาง สูง หลายโน้ตพร้อมๆ กัน ทั้งนี้มีทำนองสองแนวให้พิจารณาระยะของขั้นคู่โดยดูจากโครงสร้างหลักของทำนอง โดยเลือกโน้ตสำคัญมาวางแนวแล้ววิเคราะห์

ตัวอย่างที่ 4.38 ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

จากตัวอย่าง 4.38 ถ้าวิเคราะห์ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว ได้ดังนี้ 1 = คู่ 4th, 2 = คู่ 4th, 3 = คู่ 6th, 4 = คู่ 8 Octave, 5 = คู่ 5th, 6 = คู่ 5th, 7 = คู่ 7th, 8 = คู่ 4th, 9 = คู่ 3rd, 10 = คู่ 4th และ 11 = คู่ 3rd หากวิเคราะห์จากแนวทำนองล่าง (โน้ตทางลง) เป็นโน้ตเสียงต่ำ คือ โน้ต E4, F#4, A4 และ B4 แต่โดยภาพรวมนั้นมีโน้ตที่ใช้บ่อยคือ E4 และ A4 แนวทำนองหลักของบทเพลง (โน้ตทางขึ้น) เมื่อจัดขั้นคู่จากแนวล่างจึงวิเคราะห์ได้ว่าขั้นคู่ของโครงสร้างหลักของทำนองสองแนวเป็นระยะขั้นคู่ 8 โดยตลอด

โครงสร้างของจังหวะ

- อัตราจังหวะ

เมื่อพิจารณาบทเพลงไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตแบบไม่มีจังหวะ (Non Metric) โดยใช้เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

ตัวอย่างที่ 4.39 เครื่องหมาย Slur เพื่อแบ่งวรรคตอนบทเพลง

อัตราความเร็ว

อัตราความเร็วบทเพลงหากนำมาเทียบกับความเร็วมาตรฐานสากลแล้ว สามารถวัดจังหวะได้ประมาณ 90 ซึ่งอัตราเร็วนี้อาจจะเร็วขึ้นหรือช้าลงได้ตามแต่ผู้บรรเลง

กระสวนจังหวะ

การวิเคราะห์กระสวนจังหวะของบทเพลง คือการนำตัวอย่างบทเพลงวิเคราะห์ภาพรวมจากจังหวะเสียงที่ใช้บ่อยครั้งสามารถวิเคราะห์ได้คือโน้ตตัวดำ (•) ซึ่งเป็นการใช้มากที่สุดโน้ตในบทเพลง

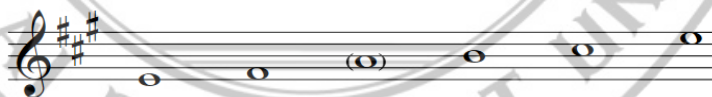

ตัวอย่างที่ 4.40 กระสวนจังหวะของบทเพลง

เพลงที่ 7 เพลงบรรเลงเค่ง โดยนายไต้ง พนมไพร

ความหมายบทเพลงคือ บทเพลงเต้นรำเพื่อใช้ในเทศกาลปีใหม่ม้ง

กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.41 กลุ่มเสียงสำคัญเพลงที่ 7

ตัวอย่างที่ 4.42 เพลงเดินรำเพลงที่ 7

รูปแบบโครงสร้าง

บทเพลงที่บรรเลงด้วยเครื่องมืองค์ประกอบค่อนข้างซับซ้อน ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงของเครื่องมืที่มีค่าที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้

ตัวอย่างที่ 4.43 โครงสร้างบทเพลงบรรเลงคั่ง

จากตัวอย่าง บทเพลงไม่มีท่อนเพลง แต่ผู้วิจัยใส่เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคตอนของเพลงเพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้บรรเลง และจุดพักของบทเพลง

โครงสร้างแนวทำนอง

ช่วงเสียง

การวิเคราะห์ช่วงเสียงของบทเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ช่วงเสียงโดยหาระยะจากโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดและโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด ในที่นี้โน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดคือโน้ต E4 และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดคือโน้ต E5

ตัวอย่างที่ 4.44 ช่วงเสียงจาก ต่ำไปหาสูง

กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้มีระดับเสียงห่างกันเกิน 1 ช่วงเสียงเต็ม (Octave) นั่นคือ คู่ 8 และหากพิจารณาหาช่วงเสียงกลางของบทเพลง ระหว่างโน้ต E4 ถึง E5 จะได้เสียง B5 ซึ่งเป็นคู่ 5 นับจากโน้ต E4 ขึ้นไป

ระดับเสียง

ระดับเสียงบทเพลงนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสูงสุด กดเลียดเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จากตัวอย่างที่ 4.42 จึงได้ระดับเสียงคือ E4, F#4, A4, B4, C#4, E4 รวมทั้งหมด 6 เสียง

ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงมีการเคลื่อนที่ทำนองสองแนวแบบเฉียง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างทำนองสองแนว โดยที่แนวเสียงต่ำ (ตัวโน้ตทางลง) โดยรวมค่อนข้างอยู่กับที่ กล่าวคือ ไม่ขึ้นไม่ลงมากนัก ส่วนอีกแนวหนึ่ง (ตัวโน้ตทางขึ้น) มีทิศทางลง

ตัวอย่างที่ 4.45 ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว

ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงที่นำมาวิเคราะห์เป็นการเป่าแคนม้ง มีโน้ตต่ำ โน้ตกลาง สูง หลายโน้ตพร้อมๆ กัน ทั้งนี้มีทำนองสองแนวให้พิจารณาระยะของขั้นคู่โดยดูจากโครงสร้างหลักของทำนอง โดยเลือกโน้ตสำคัญมาวางแนวแล้ววิเคราะห์

ตัวอย่างที่ 4.46 ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

จากตัวอย่าง 4.46 ถ้าวเคราะห์ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว ได้ดังนี้ 1 = คู่ 5th, 2 = คู่ 4th, 3 = คู่ 4th, 4 = คู่ 6th, 5 = คู่ 5th, 6 = คู่ 7th, 7 = คู่ 4th, 8 = คู่ 3rd, 9 = คู่ 4th, 10 = คู่ 5th หากวิเคราะห์จากแนวทำนองล่าง (โน้ตทางลง) เป็นโน้ตเสียงต่ำ คือ โน้ต E4, F#4, A4, B4 และ C#5 แต่โดยภาพรวมนั้นมีโน้ตที่ใช้บ่อยคือ E4 และ A4 แนวทำนองด้านบน (โน้ตทางขึ้น) เมื่อจัดขั้นคู่จากแนวล่างจึงวิเคราะห์ได้ว่าขั้นคู่ของโครงสร้างหลักของทำนองสองแนวเป็นระยะขั้นคู่ที่หลากหลาย

โครงสร้างของจังหวะ

อัตราจังหวะ

เมื่อพิจารณาบทเพลงไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตแบบไม่มี

จังหวะ (Non Metric) โดยใช้เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

ตัวอย่างที่ 4.47 เครื่องหมาย Slur เพื่อแบ่งวรรคตอนบทเพลง

อัตราความเร็ว

อัตราความเร็วบทเพลงหากนำมาเทียบกับความเร็วมาตรฐานสากลแล้ว สามารถวัดจังหวะได้ประมาณ 96 ซึ่งอัตราเร็วนี้อาจจะเร็วขึ้นหรือช้าลงได้ตามแต่ผู้บรรเลง

กระสวนจังหวะ

การวิเคราะห์กระสวนจังหวะของบทเพลง คือการนำตัวอย่างบทเพลงวิเคราะห์ภาพรวมจากจังหวะเสียงที่ใช้บ่อยครั้งสามารถวิเคราะห์ได้คือโน้ตเข้ตสองชั้น 2 ตัว () ซึ่งเป็นการใช้มากที่สุดในบทเพลง และรองลงมาคือการใช้โน้ต เข้ตหนึ่งชั้นประจูด กับเข้ตสองชั้น ()

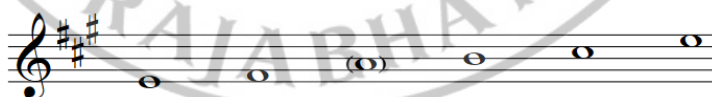

ตัวอย่างที่ 4.48 กระสวนจังหวะของบทเพลง

เพลงที่ 8 บรรเลงเค่ง โดย เพื่อนของนายไต้ง

ความหมายคือ บทเพลงใช้บรรเลงในงานศพ

กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.49 กลุ่มเสียงสำคัญเพลงที่ 8

ตัวอย่างที่ 4.50 กลุ่มเสียงสำคัญเพลงที่ 8

รูปแบบโครงสร้าง

บทเพลงที่บรรเลงด้วยเครื่องมืองค์ประกอบค่อนข้างซับซ้อน ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงของเครื่องมืที่มีค่าที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้

ตัวอย่างที่ 4.51 โครงสร้างบทเพลง

จากตัวอย่าง บทเพลงไม่มีท่อนเพลง แต่ผู้วิจัยใส่เครื่องหมาย Slur ()

เพื่อแบ่งวรรคตอนของเพลงเพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้บรรเลง และจุดพักของบทเพลง

โครงสร้างแนวทำนอง

ช่วงเสียง

การวิเคราะห์ช่วงเสียงของบทเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ช่วงเสียงโดยหาระยะจากโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดและโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด ในที่นี้โน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดคือโน้ต E4 และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดคือโน้ต E5

ตัวอย่างที่ 4.52 ช่วงเสียงจาก ต่ำไปหาสูง

กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้ มีระดับเสียง 1 ช่วงเสียงเต็ม (Octave) นั่นคือ คู่ 8 และหากพิจารณาหาช่วงเสียงกลางของบทเพลง ระหว่างโน้ต E4 ถึง E5 จะได้เสียง B4 ซึ่งเป็นคู่ 5 นับจากโน้ต E4 ขึ้นไป

ระดับเสียง

ระดับเสียงบทเพลงนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสูงสุด คัดเลือกเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จากตัวอย่างที่ 4.50 จึงได้ระดับเสียงคือ E4, F#4, A4, B4, C#5, E5 รวมทั้งหมด 6 เสียง

ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงมีการเคลื่อนที่ทำนองสองแนวแบบเฉียง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างทำนองสองแนว โดยที่แนวเสียงต่ำ (ตัวโน้ตทางลง) โดยรวมเคลื่อนที่ลง ส่วนอีกแนวหนึ่ง (ตัวโน้ตทางขึ้น) มีทิศทางคงที่ทั้งนี้เป็นโน้ตซ้ำๆ คือโน้ต E5

ตัวอย่างที่ 4.53 ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว

ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงที่นำมาวิเคราะห์เป็นการเป่าแคนม้ง มีโน้ตต่ำ โน้ตกลาง สูง หลายโน้ตพร้อมๆ กัน ทั้งนี้มีทำนองสองแนวให้พิจารณาระยะของขั้นคู่โดยดูจากโครงสร้างหลักของทำนอง โดยเลือกโน้ตสำคัญมาวางแนวแล้ววิเคราะห์

ตัวอย่างที่ 4.54 ขึ้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

จากตัวอย่าง 4.54 ถ้าวิเคราะห์ขึ้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว ได้ดังนี้ 1 = ขึ้นคู่ 8 Octave, 2 = คู่ 4th, 3 = คู่ 5th, 4 = คู่ 3rd, 5 = คู่ 4th, 6 = คู่ 5th, 7 = คู่ 5th, 8 = คู่ 5th, 9 = 4th ทั้งนี้หาวิเคราะห์จากการเล่นโน้ตบ่อยครั้งคือโน้ต F#4 ที่เกิดโน้ตรองลงมาคือ A4 และ C#5 อาจวิเคราะห์ได้ว่าบทเพลงอยู่ในคีย์ F#m

โครงสร้างของจังหวะ

อัตราจังหวะ

เมื่อพิจารณาบทเพลงไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตแบบไม่มีจังหวะ (Non Metric) โดยใช้เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

ตัวอย่างที่ 4.55 เครื่องหมาย Slur เพื่อแบ่งวรรคตอนบทเพลง

อัตราความเร็ว

อัตราความเร็วบทเพลงหากนำมาเทียบกับความเร็วมาตรฐานสากลแล้ว สามารถวัดจังหวะได้ประมาณ 90 ซึ่งอัตราความเร็วนี้อาจจะเร็วขึ้นหรือช้าลงได้ตามแต่ผู้บรรเลง

กระสวนจังหวะ

การวิเคราะห์กระสวนจังหวะของบทเพลง คือการนำตัวอย่างบทเพลงวิเคราะห์ภาพรวมจากจังหวะเสียงที่ใช้บ่อยครั้งสามารถวิเคราะห์ได้คือโน้ตเข้บ่ดหนึ่งชั้น 2 ตัว (♩) ซึ่งเป็นการใช้มากที่สุดโน้ตในบทเพลง

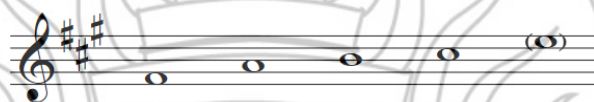

ตัวอย่างที่ 4.56 กระสวนจังหวะของบทเพลง

เพลงที่ 9 บรรเลงเดี่ยว โดย นายหลือ เตชเลิศพนา

ความหมาย คือ เมื่อทำพิธีฝังศพแล้ว จึงกลับมาที่ลานบ้านศพเผ่าเพื่อพิธีเรียกวัว

กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.57 กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.58 เพลงที่ 9

รูปแบบโครงสร้าง

บทเพลงที่บรรเลงด้วยเครื่องมืองค์ประกอบค่อนข้างซับซ้อน ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงของเครื่องมือนี้น่าที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้

ตัวอย่างที่ 4.59 โครงสร้างบทเพลงบรรเลงเครื่อง

จากตัวอย่าง บทเพลงไม่มีท่อนเพลง แต่ผู้วิจัยใส่เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคตอนของเพลงเพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้บรรเลง และจุดพักของบทเพลง

โครงสร้างแนวทำนอง

ช่วงเสียง

การวิเคราะห์ช่วงเสียงของบทเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ช่วงเสียงโดยหาระยะจากโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดและโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด ในที่นี้โน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดคือโน้ต F#4 และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดคือโน้ต E5

ตัวอย่างที่ 4.60 ช่วงเสียงจาก ต่ำไปหาสูง

กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้ มีระดับเสียงห่างกันไม่ถึง 1 ช่วงเสียง และหากพิจารณาหาช่วงเสียงกลางของบทเพลง ระหว่างโน้ต F#4 ถึง E5 จะได้เสียง C#5 ซึ่งเป็นคู่ 5 นับจากโน้ต F#4 ขึ้นไป

ระดับเสียง

ระดับเสียงบทเพลงนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสูงสุด คัดเลือกเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จากตัวอย่างที่ 4.58 จึงได้ระดับเสียงคือ F#4, A4, B4, C#5, E5 รวมทั้งหมด 5 เสียง

ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงมีการเคลื่อนที่ทำนองสองแนวแบบเฉียง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างทำนองสองแนว โดยที่แนวเสียงต่ำ (ตัวโน้ตหางลง) โดยรวมค่อนข้างอยู่กับที่ กล่าวคือไม่ขึ้นไม่ลงมากนัก เน้นที่โน้ต F#4 ส่วนอีกแนวหนึ่ง (ตัวโน้ตหางขึ้น) โดยภาพรวมมีทิศทางลง

ตัวอย่างที่ 4.61 ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว

ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงที่นำมาวิเคราะห์เป็นการเป่าแคนม้ง มีโน้ตต่ำ โน้ตกลาง สูง หลากโน้ตพร้อมๆ กัน ทั้งนี้มีทำนองสองแนวให้พิจารณาระยะของขั้นคู่โดยดูจากโครงสร้างหลักของทำนอง โดยเลือกโน้ตสำคัญมาวางแนวแล้ววิเคราะห์

ตัวอย่างที่ 4.62 ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

จากตัวอย่าง 4.62 ถ้าวิเคราะห์ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว ได้ดังนี้ 1 = คู่ 7th, 2 = คู่ 5th, 3 = คู่ 3rd, 4 = คู่ 4th, 5 = คู่ 5th, 6 = คู่ 5th, 7 = คู่ 5th หากวิเคราะห์จากแนวทำนองล่าง (โน้ตหางลง) เป็นโน้ตเสียงต่ำที่ใช้บ่อยครั้ง คือ F#4 ผนวกกับคู่สูงขึ้น คือ โน้ต A4 และ C#5 ทำให้สามารถวิเคราะห์ว่าบทเพลงนี้อยู่ในคีย์ F#m

โครงสร้างของจังหวะ

อัตราจังหวะ

เมื่อพิจารณาบทเพลงไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตแบบไม่มี

จังหวะ (Non Metric) โดยใช้เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

ตัวอย่างที่ 4.63 เครื่องหมาย Slur เพื่อแบ่งวรรคตอนบทเพลง

อัตราความเร็ว

อัตราความเร็วบทเพลงหากนำมาเทียบกับความเร็วมาตรฐานสากลแล้ว สามารถวัดจังหวะได้ประมาณ 96 ซึ่งอัตราเร็วนี้อาจจะเร็วขึ้นหรือช้าลงได้ตามแต่ผู้บรรเลง

กระสวนจังหวะ

การวิเคราะห์กระสวนจังหวะของบทเพลง คือนำตัวอย่างบทเพลงวิเคราะห์ภาพรวมจากจังหวะเสียงที่ใช้บ่อยครั้งสามารถวิเคราะห์ได้คือเข้บหนึ่งขึ้น 2 ตัว (๙) ซึ่งเป็นการใช้มากที่สุด

ตัวอย่างที่ 4.64 กระสวนจังหวะของบทเพลง

เพลงที่ 10 บรรเลงเก่ง โดย นายหลือ เตชเลิศพนา

ความหมาย คือ การกลับมาที่ลานบ้านศพ เพื่อเป่าเครื่องพืธีเรียกวัญ เป็นเพลงคำสอนโบราณ

10.1 กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.65 กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.66 เพลงที่ 10

รูปแบบโครงสร้าง

บทเพลงที่บรรเลงด้วยเค้ง มีองค์ประกอบค่อนข้างซับซ้อน ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงของเค้งมีคำที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้

ตัวอย่างที่ 4.67 โครงสร้างบทเพลงบรรเลงเค้ง

จากตัวอย่าง บทเพลงไม่มีท่อนเพลง แต่ผู้วิจัยใส่เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคตอนของเพลงเพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้บรรเลง และจุดพักของบทเพลง

โครงสร้างแนวทำนอง

ช่วงเสียง

การวิเคราะห์ช่วงเสียงของบทเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ช่วงเสียงโดยหาระยะจากโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดและโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด ในทำนองโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดคือโน้ต F#4 และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดคือโน้ต E5

ตัวอย่างที่ 4.68 ช่วงเสียงจาก ต่ำไปหาสูง

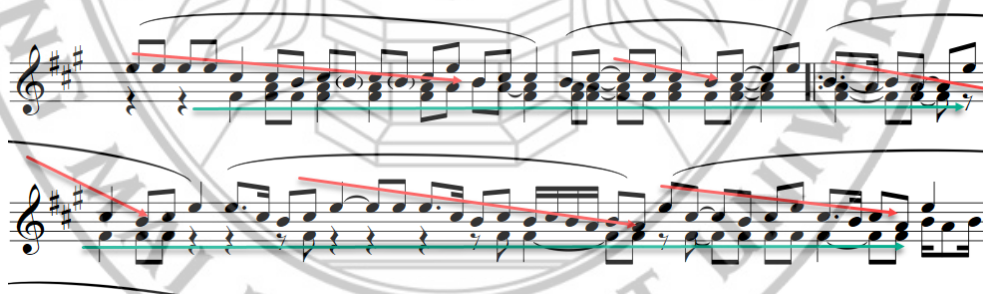
กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้มีระดับเสียงไม่ถึง 1 ช่วงเสียง และหากพิจารณาหาช่วงเสียงกลางของบทเพลง ระหว่างโน้ต F#4 ถึง E5 จะได้เสียง C#5 ซึ่งเป็นคู่ 5 นับจากโน้ต F#4 ขึ้นไป

ระดับเสียง

ระดับเสียงบทเพลงนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสูงสุด คัดเลือกเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จากตัวอย่างที่ 4.66 จึงได้ระดับเสียงคือ F#4, A4, B4, A4, B4, C4, D5 รวมทั้งหมด 7 เสียง

ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงมีการเคลื่อนที่ทำนองสองแนวแบบเฉียง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างทำนองสองแนว โดยที่แนวเสียงต่ำ (ตัวโน้ตหางลง) โดยรวมค่อนข้างอยู่กับที่ กล่าวคือไม่ขึ้นไม่ลงมากนัก เน้นที่โน้ต F#4 ส่วนอีกแนวหนึ่ง (ตัวโน้ตหางขึ้น) โดยภาพรวมมีทิศทางลง

ตัวอย่างที่ 4.69 ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว

ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงที่นำมาวิเคราะห์เป็นการเป่าแคนม้ง มีโน้ตต่ำ โน้ตกลาง สูง หลายโน้ตพร้อมๆ กัน ทั้งนี้มีทำนองสองแนวให้พิจารณาระยะของขั้นคู่โดยดูจากโครงสร้างหลักของทำนอง โดยเลือกโน้ตสำคัญมาวางแนวแล้ววิเคราะห์

ตัวอย่างที่ 4.70 ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

จากตัวอย่าง 4.70 ถ้าวิเคราะห์ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว ได้ดังนี้ 1 = คู่ 5th, 2 = คู่ 4th, 3 = 3rd, 4 = คู่ 7th, 5 = คู่ 3rd หากวิเคราะห์จากแนวทำนองล่าง (โน้ตหางลง) เป็นโน้ตเสียงต่ำที่ใช้บ่อยครั้ง คือ F#4 ผวนกับคู่สูงขึ้น คือ โน้ต A4 ทำให้สามารถวิเคราะห์ว่าบทเพลงนี้อยู่ในคีย์ F#m

โครงสร้างของจังหวะ

อัตราจังหวะ

เมื่อพิจารณาบทเพลง ไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตแบบไม่มีจังหวะ (Non Metric) โดยใช้เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

ตัวอย่างที่ 4.71 เครื่องหมาย Slur เพื่อแบ่งวรรคตอนบทเพลง

อัตราความเร็ว

อัตราความเร็วบทเพลงหากนำมาเทียบกับความเร็วมาตรฐานสากลแล้ว สามารถวัดจังหวะได้ประมาณ 94 ซึ่งอัตราเร็วนี้จะอาจจะเร็วขึ้นหรือช้าลงได้ตามแต่ผู้บรรเลง

กระสวนจังหวะ

การวิเคราะห์กระสวนจังหวะของบทเพลง คือการนำตัวอย่างบทเพลงวิเคราะห์ภาพรวมจากจังหวะเสียงที่ใช้บ่อยครั้งสามารถวิเคราะห์ได้คือเข็มนาฬิกาขึ้น 2 ตัว (♩) ซึ่งเป็นการใช้มากที่สุด ในบทเพลง

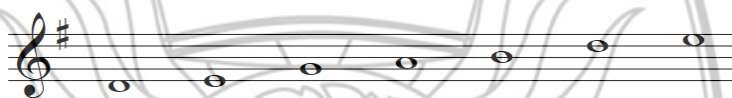

ตัวอย่างที่ 4.72 กระสวนจังหวะของบทเพลง

เพลงที่ 11 บรรเลงเครื่องขนาดเล็ก โดยนายพรชัย เมธานันต์กุล

ความหมาย คือ บทเพลงบรรเลงด้วยเครื่อง เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมงานศพเท่านั้น

กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.73 กลุ่มเสียงสำคัญบรรเลงในพิธีศพ

ตัวอย่างที่ 4.74 กลุ่มเสียงสำคัญบรรเลงในพิธีศพ

รูปแบบโครงสร้าง

บทเพลงที่บรรเลงด้วยเครื่องมืองค์ประกอบค่อนข้างซับซ้อน ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงของเครื่องมือนี้น่าที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้

ตัวอย่างที่ 4.75 โครงสร้างบทเพลงบรรเลงเครื่อง

จากตัวอย่าง บทเพลงไม่มีท่อนเพลง แต่ผู้วิจัยใส่เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคตอนของเพลงเพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้บรรเลง และจุดพักของบทเพลง

โครงสร้างแนวทำนอง

ช่วงเสียง

การวิเคราะห์ช่วงเสียงของบทเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ช่วงเสียงโดยหาระยะจากโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดและโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด ในที่นี้โน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดคือโน้ต D4 และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดคือโน้ต D5

ตัวอย่างที่ 4.76 ช่วงเสียงจาก ต่ำไปหาสูง

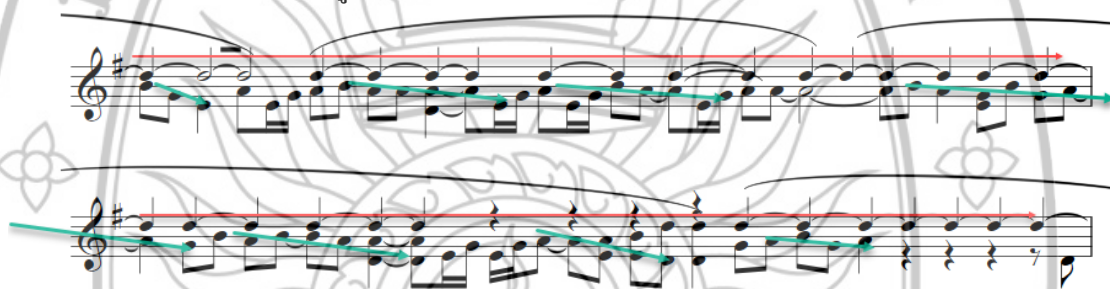
กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้ มีระดับเสียงห่างกันเกิน 1 ช่วงเสียงเต็ม (Octave) นั่นคือ คู่ 8 และ หากพิจารณาหาช่วงเสียงกลางของบทเพลง ระหว่างโน้ต D4 ถึง D5 จะได้เสียง A5 ซึ่งเป็นคู่ 5 นับจากโน้ต D4 ขึ้นไป

ระดับเสียง

ระดับเสียงบทเพลงนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสูงสุด คัดเลือกเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จากตัวอย่างที่ 4.74 จึงได้ระดับเสียงคือ D4, E 4, G4, A4, B4, D5 รวมทั้งหมด 6 เสียง

ทิศทางการทำนองสองแนว

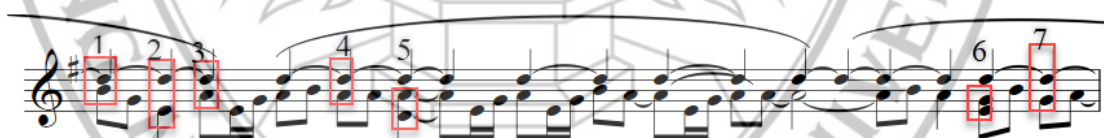
บทเพลงมีการเคลื่อนที่ทำนองสองแนวแบบเฉียง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างทำนองสองแนว โดยที่แนวเสียงต่ำ (ตัวโน้ตหางลง) โดยรวมเคลื่อนที่ลง ส่วนแนวทำนองเสียงสูงไม่มีการเคลื่อนที่ (โน้ตหางขึ้น) เน้นอยู่ที่เสียงเดิม คือ D5

ตัวอย่างที่ 4.77 ทิศทางการทำนองสองแนว

ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงที่นำมาวิเคราะห์เป็นการเป่าแคนม้ง มีโน้ตต่ำ โน้ตกลาง สูง หลายโน้ตพร้อมๆ กัน ทั้งนี้มีทำนองสองแนวให้พิจารณาระยะของขั้นคู่โดยดูจากโครงสร้างหลักของทำนอง โดยเลือกโน้ตสำคัญมาวางแนวแล้ววิเคราะห์

ตัวอย่างที่ 4.78 ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

จากตัวอย่าง 4.78 ถ้าวิเคราะห์ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว ได้ดังนี้ 1 = คู่ 3rd , 2 = คู่ 7th , 3 = คู่ 4th , 4 = คู่ 4th , 5 = 5th , 6 = คู่ 3rd , 7 = คู่ 5th หากวิเคราะห์จากแนวทำนองล่าง (โน้ตหางลง) เป็นโน้ตเสียงต่ำ คือ โน้ต E4, D4, A4 และ B4 แต่โดยภาพรวมนั้นมีโน้ตที่ใช้บ่อยคือ D5 และ A4 แนวทำนองหลักของบทเพลง (โน้ตหางลง) เมื่อจัดขั้นคู่จากแนวล่างกับแนบบนที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งสามารถวิเคราะห์ได้ว่าบทเพลงอยู่ในคีย์ D Major

โครงสร้างของจังหวะ

อัตราจังหวะ

เมื่อพิจารณาบทเพลงไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตแบบไม่มี

จังหวะ (Non Metric) โดยใช้เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

ตัวอย่างที่ 4.79 เครื่องหมาย Slur เพื่อแบ่งวรรคตอนบทเพลง

อัตราความเร็ว

อัตราความเร็วบทเพลงหากนำมาเทียบกับความเร็วมาตรฐานสากลแล้ว สามารถวัดจังหวะได้ประมาณ 90 ซึ่งอัตราเร็วนี้อาจจะเร็วขึ้นหรือช้าลงได้ตามแต่ผู้บรรเลง

กระสวนจังหวะ

การวิเคราะห์กระสวนจังหวะของบทเพลง คือการนำตัวอย่างบทเพลงวิเคราะห์ภาพรวมจากจังหวะเสียงที่ใช้บ่อยครั้งสามารถวิเคราะห์ได้คือโน้ตตัวดำ (♩) ซึ่งเป็นการใช้มากที่สุดในบทเพลง

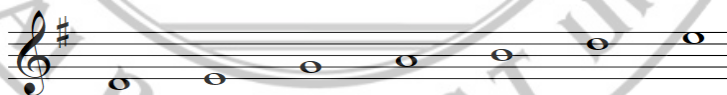

ตัวอย่างที่ 4.80 กระสวนจังหวะของบทเพลง

เพลงที่ 12 บรรเลงเก่งเล็ก โดยนายพรชัย เมธาอนันต์กุล

ความหมายคือ เพลงบรรเลงเก่งทำนองซ้ำ เพื่อใช้บรรเลงเฉพาะพิธีศพ

กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.81 กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.82 เพลงที่ 12

รูปแบบโครงสร้าง

บทเพลงที่บรรเลงด้วยเครื่องมืองค์ประกอบค่อนข้างซับซ้อน ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงของเครื่องมืคำที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้

ตัวอย่างที่ 4.83 โครงสร้างบทเพลงบรรเลงเค่ง

จากตัวอย่าง บทเพลงไม่มีท่อนเพลง แต่ผู้วิจัยใส่เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคตอนของเพลงเพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้บรรเลง และจุดพักของบทเพลง

โครงสร้างแนวทำนอง

ช่วงเสียง

การวิเคราะห์ช่วงเสียงของบทเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ช่วงเสียงโดยหาระยะจากโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดและโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด ในที่นี้โน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดคือโน้ต D4 และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดคือโน้ต D5

ตัวอย่างที่ 4.84 ช่วงเสียงจาก ต่ำไปหาสูง

กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้ มีระดับเสียงห่างกันเกิน 1 ช่วงเสียงเต็ม (Octave) นั่นคือ คู่ 8 และหากพิจารณาหาช่วงเสียงกลางของบทเพลง ระหว่างโน้ต D4 ถึง D5 จะได้เสียง A5 ซึ่งเป็นคู่ 5 นับจากโน้ต D4 ขึ้นไป

ระดับเสียง

ระดับเสียงบทเพลงนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสูงสุด คัดเลือกเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จากตัวอย่างที่ 4.82 จึงได้ระดับเสียงคือ D4, E4, G4, A4, B4, C4, D5 รวมทั้งหมด 7 เสียง

ทิศทางการทำนองสองแนว

บทเพลงมีการเคลื่อนที่ทำนองสองแนวแบบเฉียง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างทำนองสองแนว โดยที่แนวเสียงต่ำ (ตัวโน้ตทางลง) โดยรวมค่อนข้างอยู่กับที่ กล่าวคือไม่ขึ้นไม่ลงมากนัก ส่วนอีกแนวหนึ่ง (ตัวโน้ตทางขึ้น) มีทิศทางการเคลื่อนที่ลง

ตัวอย่างที่ 4.85 ทิศทางการทำนองสองแนว

ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงที่นำมาวิเคราะห์เป็นการเป่าแคนม้ง มีโน้ตต่ำ โน้ตกลาง สูง หลายโน้ตพร้อมๆ กัน ทั้งนี้มีทำนองสองแนวให้พิจารณาระยะของขั้นคู่โดยดูจากโครงสร้างหลักของทำนอง โดยเลือกโน้ตสำคัญมาวางแนวแล้ววิเคราะห์

ตัวอย่างที่ 4.86 ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

จากตัวอย่าง 4.86 ถ้าวิเคราะห์ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว ได้ดังนี้ 1 = คู่ 5th, 2 = คู่ 5th, 3 = คู่ 3rd, 4 = คู่ 3rd, 5 = คู่ 4th, 6 = คู่ 3rd, 7 = คู่ 3rd, 8 = คู่ 4th, 9 = ขั้นคู่ 8 Octave, 10 = คู่ 6th, 11 = คู่ 4th หากวิเคราะห์จากขั้นคู่ซึ่งมีหลากหลาย แต่มีโน้ตที่บ่งบอกคีย์เพลงได้ คือ D4 และ G4 ซึ่งคือคีย์ G Major

โครงสร้างของจังหวะ

อัตราจังหวะ

เมื่อพิจารณาบทเพลงไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตแบบไม่มี

จังหวะ (Non Metric) โดยใช้เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

ตัวอย่างที่ 4.87 เครื่องหมาย Slur เพื่อแบ่งวรรคตอนบทเพลง

อัตราความเร็ว

อัตราความเร็วบทเพลงหากนำมาเทียบกับความเร็วมาตรฐานสากลแล้ว สามารถวัดจังหวะได้ประมาณ 90 ซึ่งอัตราเร็วนี้อาจจะเร็วขึ้นหรือช้าลงได้ตามแต่ผู้บรรเลง

กระสวนจังหวะ

การวิเคราะห์กระสวนจังหวะของบทเพลง คือการนำตัวอย่างบทเพลงวิเคราะห์ภาพรวมจากจังหวะเสียงที่ใช้บ่อยครั้งสามารถวิเคราะห์ได้คือโน้ตเข้บี่ตหนึ่งชั้น 2 ตัว (๒) ซึ่งเป็นการใช้มากที่สุดในบทเพลง

ตัวอย่างที่ 4.88 กระสวนจังหวะของบทเพลง

เพลงที่ 13 บรรเลงจ้างบล่าย นายเล้ง แซ่เต๋มา บ้านปางไฮ

ความหมายคือ บทเพลงบรรเลงจ้างบล่ายเพื่อจีบสาว

กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.89 กลุ่มเสียงสำคัญ

รูปแบบโครงสร้าง

บทเพลงนี้เป็นเพลงร้อง ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงของเค่งมีคำที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้

ตัวอย่างที่ 4.90 เพลงที่ 13

บทเพลงนี้ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงบทเพลงมีคำที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้ ซึ่งจากตัวอย่างที่ 4.90 ผู้วิจัยใช้เครื่องหมาย ' แบ่งวรรคตอนของบทเพลงเพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้ร้อง

โครงสร้างแนวทำนอง

ช่วงเสียง

การวิเคราะห์ช่วงเสียงของบทเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ช่วงเสียงโดยหาระยะจากโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดและโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด ในที่นี้โน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดคือโน้ต G4 และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดคือโน้ต F5

ตัวอย่างที่ 4.91 ช่วงเสียงจาก ต่ำไปหาสูง

กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้ มีระดับเสียงห่างกันไม่ถึง 1 ช่วงเสียง และหากพิจารณาหาช่วงเสียงกลางของบทเพลง ระหว่างโน้ต G4 ถึง F5 จะได้เสียง D4 ซึ่งเป็นคู่ 5 นับจากโน้ต G4 ขึ้นไป

ระดับเสียง

ระดับเสียงบทเพลงนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสูงสุด คัดเลือกเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จากตัวอย่างที่ 4.92 จึงได้ระดับเสียงคือ G4, A4, C5, E5, F5 รวมทั้งหมด 5 เสียง แต่หากพิจารณาเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งหรือบางครั้งอาจเรียกเสียงสำคัญ คือ G4 ทำให้สามารถวิเคราะห์คีย์ของบทเพลงได้คีย์ G Major Pentatonic

ทิศทางระหว่างทำนอง

บทเพลงมีการเคลื่อนที่ทำนองลง ซึ่งมีโน้ตตัวหลังลงต่ำเรื่อยๆ ทั้งนี้มีทิศทางขึ้นบ้าง แต่โดยภาพรวมของบทเพลงมีทิศทางเคลื่อนที่ลงเพื่อให้จบประโยคของบทเพลง

ตัวอย่างที่ 4.92 ทิศทางเคลื่อนที่ทำนอง

โน้ตประดับ

บทเพลงนี้เป็นเพลงร้องที่ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ทางดนตรีสากล คือ ♯ = การกระแทกเสียงพร้อมสั่นเสียง, > = การเน้นเสียง ทั้งนี้บทเพลงมีการใช้โน้ตประดับ การกระแทกเสียงพร้อมสั่นเสียง ตลอดทั้งเพลง ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของบทเพลงร้องของชาติพันธุ์ม้ง

โครงสร้างของจังหวะ

อัตราจังหวะ

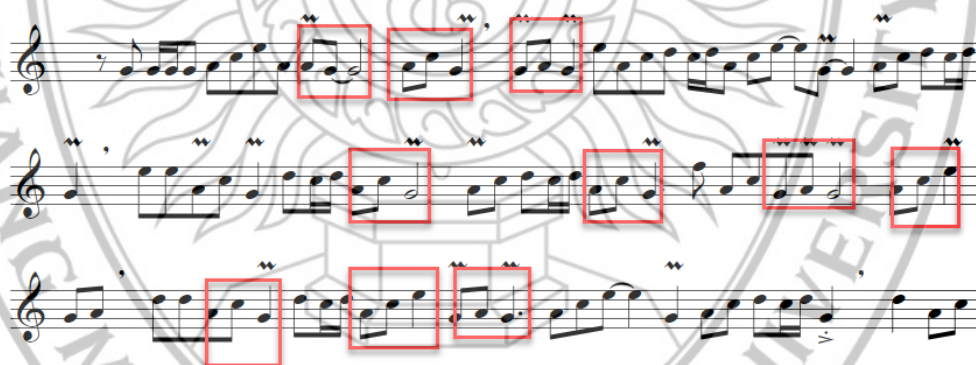
เมื่อพิจารณาบทเพลงไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตแบบไม่มีจังหวะ (Non Metric) โดยใช้เครื่องหมาย ♩ เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

ตัวอย่างที่ 4.93 เครื่องหมาย ♩ เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

กระสวนจังหวะ

การวิเคราะห์เรื่องกระสวนจังหวะของบทเพลง เมื่อวิเคราะห์จากโน้ตทุกตัวของทำนอง เพื่อคัดเลือกโน้ตบนจังหวะสำคัญโดยเฉพาะมาเป็นหลัก เพื่อช่วยให้เข้าใจในเรื่องกระสวนจังหวะของบทเพลง อีกทั้งยังเข้าใจพฤติกรรมที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งของการบรรเลง จากตัวอย่างที่ 4.95 มีการใช้ เบ็ต 1 ขึ้น 2 ตัว กับตัวดำ 1 ตัว (♩♩) เป็นกระสวนจังหวะหลักของบทเพลง

ตัวอย่างที่ 4.94 ตัวอย่างการหากระสวนจังหวะของบทเพลง

เพลงที่ 14 บรรเลงค่ง โดยนายเซ่ง

ความหมายคือ เพลงบรรเลงค่ง ใช้ในปีใหม่มั่ง และใช้แสดงให้แขกที่มั่งล่อจ

กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.95 กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.96 เพลงที่ 14

รูปแบบโครงสร้าง

บทเพลงที่บรรเลงด้วยเค้ง มีองค์ประกอบค่อนข้างซับซ้อน ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงของเค้งมีค่าที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้

ตัวอย่างที่ 4.97 โครงสร้างบทเพลงบรรเลงเค้ง

จากตัวอย่าง บทเพลงไม่มีท่อนเพลง แต่ผู้วิจัยใส่เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคตอนของเพลงเพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้บรรเลง และจุดพักของบทเพลง

โครงสร้างแนวทำนอง

ช่วงเสียง

การวิเคราะห์ช่วงเสียงของบทเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ช่วงเสียงโดยหาระยะจากโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดและโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด ในที่นี้โน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดคือโน้ต D4 และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดคือโน้ต D5

ตัวอย่างที่ 4.98 ช่วงเสียงจาก ต่ำไปหาสูง

กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้ มีระดับเสียงห่างกันเกิน 1 ช่วงเสียง และหากพิจารณาหาช่วงเสียงกลางของบทเพลง ระหว่างโน้ต A4 ถึง B5 จะได้เสียง D5 ซึ่งเป็นคู่ 5 นับจากโน้ต A4 ขึ้นไป

ระดับเสียง

ระดับเสียงบทเพลงนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสูงสุด คัดเลือกเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จากตัวอย่างที่ 4.97 จึงได้ระดับเสียงคือ A4, B 4, D5, E5, F#5, A5, B5 รวมทั้งหมด 7 เสียง และหากวิเคราะห์คีย์เพลงซึ่งมีเสียงที่ใช้บ่อย เช่น D5 , F#5 , A5 จะได้ D Major Pentatonic

ทิศทางการทำนองสองแนว

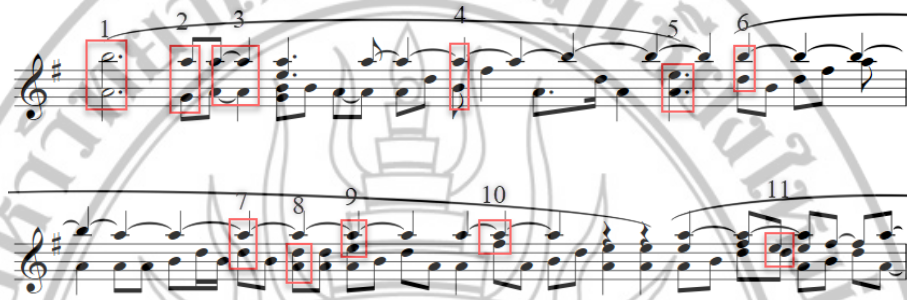
บทเพลงมีการเคลื่อนที่ทำนองสองแนวแบบเฉียง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างทำนองสองแนว โดยที่แนวเสียงต่ำ (ตัวโน้ตหางลง) โดยภาพรวมมีการเคลื่อนที่ลง ส่วนแนวทำนองบท (ตัวโน้ตหางขึ้น) มีทิศทางการเคลื่อนที่ลงที่

ตัวอย่างที่ 4.99 ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว

ชั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงที่นำมาวิเคราะห์เป็นการเป่าแคนม้ง มีโน้ตต่ำ โน้ตกลาง สูง หลายโน้ตพร้อมๆ กัน ทั้งนี้มีทำนองสองแนวให้พิจารณาระยะของชั้นคู่โดยดูจากโครงสร้างหลักของทำนอง โดยเลือกโน้ตสำคัญมาวางแนวแล้ววิเคราะห์

ตัวอย่างที่ 4.100 ชั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

จากตัวอย่าง 4.100 ถ้าวิเคราะห์ชั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว ได้ดังนี้ 1 = คู่ 9th, 2 = คู่ 9th, 3 = คู่ 8 Octave, 4 = คู่ 7th, 5 = คู่ 5th, 6 = คู่ 8 Octave, 7 = คู่ 5th, 8 = คู่ 4th, 9 = คู่ 4th, 10 = คู่ 3rd, 11 = คู่ 2nd บทเพลงนี้มีชั้นคู่กว้างเกินคู่ 8 และมีคู่ที่แคบสุดคือคู่ 2 หากพิจารณาเสียง และชั้นคู่ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง เช่น D4 + A5, F#5 + A5 สามารถวิเคราะห์ว่าบทเพลงคือคีย์ D Major

โครงสร้างของจังหวะ

อัตราจังหวะ

เมื่อพิจารณาบทเพลงไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตแบบไม่มีจังหวะ (Non Metric) โดยใช้เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

ตัวอย่างที่ 4.101 เครื่องหมาย Slur เพื่อแบ่งวรรคตอนบทเพลง

อัตราความเร็ว

อัตราความเร็วบทเพลงหากนำมาเทียบกับความเร็วมาตรฐานสากลแล้ว สามารถวัดจังหวะได้ประมาณ 94 ซึ่งอัตราความเร็วนี้อาจจะเร็วขึ้นหรือช้าลงได้ตามแต่ผู้บรรเลง

กระสวนจังหวะ

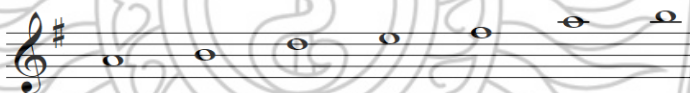
การวิเคราะห์กระสวนจังหวะของบทเพลง คือการนำตัวอย่างบทเพลงวิเคราะห์ภาพรวมจากจังหวะเสียงที่ใช้บ่อยครั้งสามารถวิเคราะห์ได้คือโน้ตตัวดำ (♣) ซึ่งเป็นการใช้มากที่สุดในบทเพลง

ตัวอย่างที่ 4.102 กระสวนจังหวะของบทเพลง

เพลงที่ 15 บรรเลงเค่ง โดยนายเซ่ง

ความหมายคือ เค่งที่ใช้บรรเลงให้แขกคู่มอง
กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.103 กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.104 เพลงที่ 15

รูปแบบโครงสร้าง

บทเพลงที่บรรเลงด้วยเค้ง มีองค์ประกอบค่อนข้างซับซ้อน ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงของเค้งมีคำที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้

ตัวอย่างที่ 4.105 โครงสร้างบทเพลงบรรเลงเค้ง

จากตัวอย่าง บทเพลงไม่มีท่อนเพลง แต่ผู้วิจัยใส่เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคตอนของเพลงเพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้บรรเลง และจุดพักของบทเพลง

โครงสร้างแนวทำนอง

ช่วงเสียง

การวิเคราะห์ช่วงเสียงของบทเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ช่วงเสียงโดยหาระยะจากโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดและโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด ในที่นี้โน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดคือโน้ต D4 และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดคือโน้ต D5

ตัวอย่างที่ 4.106 ช่วงเสียงจาก ต่ำไปหาสูง

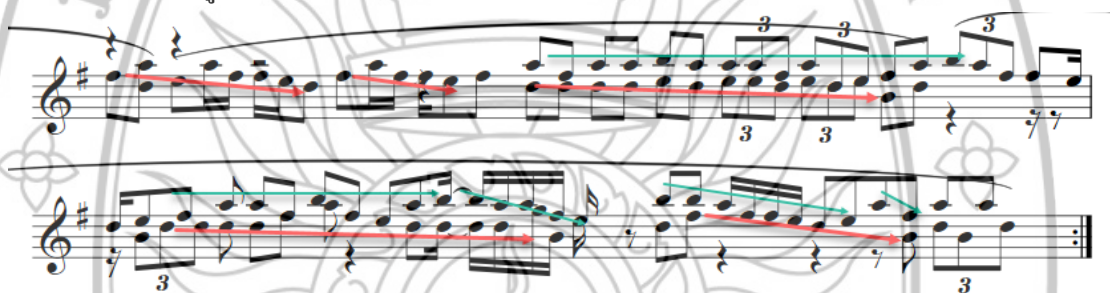
กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้ มีระดับเสียงห่างกันเกิน 1 ช่วงเสียง และหากพิจารณาหาช่วงเสียงกลางของบทเพลง ระหว่างโน้ต A4 ถึง B5 จะได้เสียง E5 ซึ่งเป็นคู่ 5 นับจากโน้ต A4 ขึ้นไป

ระดับเสียง

ระดับเสียงบทเพลงนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสูงสุด คัดเลือกเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จากตัวอย่างที่ 4.105 จึงได้ระดับเสียงคือ A4, B4, D5, E5, F#5, A5, B5 รวมทั้งหมด 7 เสียง

ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงมีการเคลื่อนที่ทำนองสองแนวแบบเฉียง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างทำนองสองแนว โดยที่แนวเสียงต่ำ (ตัวโน้ตหางลง) โดยรวมเคลื่อนที่ลง ส่วนอีกแนวหนึ่ง (ตัวโน้ตหางขึ้น) มีทิศทางเคลื่อนที่อยู่กับที่ และมีลงบ้างบางครั้ง

ตัวอย่างที่ 4.107 ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว

ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงที่นำมาวิเคราะห์เป็นการเป่าแคนม้ง มีโน้ตต่ำ โน้ตกลาง สูง หลายโน้ตพร้อมๆ กัน ทั้งนี้มีทำนองสองแนวให้พิจารณาระยะของขั้นคู่โดยดูจากโครงสร้างหลักของทำนอง โดยเลือกโน้ตสำคัญมาวางแนวแล้ววิเคราะห์

ตัวอย่างที่ 4.108 ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

จากตัวอย่าง 4.108 ถ้าวิเคราะห์ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว ได้ดังนี้ 1 = คู่ 4th, 2 = คู่ 3rd, 3 = คู่ 5th, 4 = คู่ 5th, 5 = คู่ 4th, 6 = คู่ 6th, 7 = คู่ 3rd บทเพลงนี้มีขั้นคู่กว้างเกินคู่ 8 และมีคู่ที่แคบสุดคือ คู่ 2 หากพิจารณาเสียง และขั้นคู่ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง เช่น D4 + A5, F#5 + A5 สามารถวิเคราะห์ว่าบทเพลงคือคีย์ D Major

โครงสร้างของจังหวะ

อัตราจังหวะ

เมื่อพิจารณาบทเพลงไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตแบบไม่มี

จังหวะ (Non Metric) โดยใช้เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

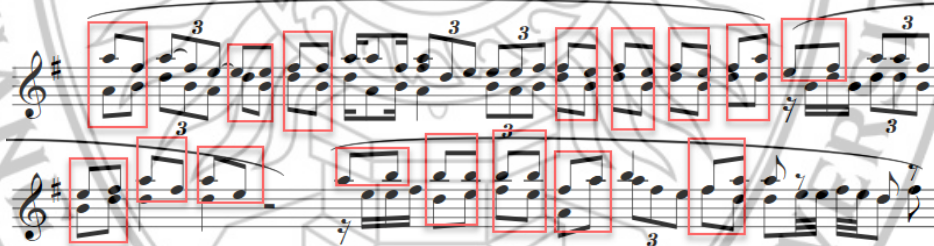
ตัวอย่างที่ 4.109 เครื่องหมาย Slur เพื่อแบ่งวรรคตอนบทเพลง

อัตราความเร็ว

อัตราความเร็วบทเพลงหากนำมาเทียบกับความเร็วมาตรฐานสากลแล้ว สามารถวัดจังหวะได้ประมาณ 80 ซึ่งอัตราเร็วนี้อาจจะเร็วขึ้นหรือช้าลงได้ตามแต่ผู้บรรเลง

กระสวนจังหวะ

การวิเคราะห์กระสวนจังหวะของบทเพลง คือการนำตัวอย่างบทเพลงวิเคราะห์ภาพรวมจากจังหวะเสียงที่ใช้บ่อยครั้งสามารถวิเคราะห์ได้คือโน้ตตัวดำ (♣) ซึ่งเป็นการใช้มากที่สุดโน้ตในบทเพลง

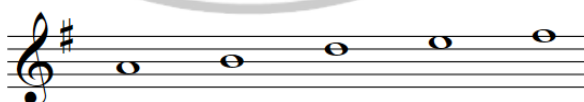

ตัวอย่างที่ 4.110 กระสวนจังหวะของบทเพลง

เพลงที่ 16 บรรเลงจ้ำบปล่อย โดยนายเล้ง แซ่เต๋

ความหมายคือ บทเพลงบรรเลงเก่ง เพื่อใช้บรรเลงจีบสาว

กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.111 กลุ่มเสียงสำคัญเพลงจีบสาว

ตัวอย่างที่ 4.112 เพลงที่ 16

บทเพลงนี้ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงบทเพลงมีคำที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้ ซึ่งจากตัวอย่างที่ 4.112 ผู้วิจัยใช้เครื่องหมาย ‘ แบ่งวรรคตอนของบทเพลงเพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้บรรเลง

โครงสร้างแนวทำนอง

ช่วงเสียง

การวิเคราะห์ช่วงเสียงของบทเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ช่วงเสียงโดยหาระยะจากโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดและโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด ในที่นี้โน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดคือโน้ต A4 และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดคือโน้ต F#5

ตัวอย่างที่ 4.113 ช่วงเสียงจาก ต่ำไปหาสูง

กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้ มีระดับเสียงห่างกันไม่ถึง 1 ช่วงเสียง และหากพิจารณาหาช่วงเสียงกลางของบทเพลง ระหว่างโน้ต A4 ถึง F#5 ซึ่งห่างกันอยู่ 6th

ระดับเสียง

ระดับเสียงบทเพลงนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสูงสุด คัดเลือกเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จากตัวอย่างที่ 4.112 จึงได้ระดับเสียงคือ A4, B4, D5, E5, F#5 รวมทั้งหมด 5 เสียง แต่หากพิจารณาเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งหรือบางครั้งอาจเรียกเสียงสำคัญ คือ D5, F#5, A4 ทำให้สามารถวิเคราะห์คีย์ของบทเพลงได้คีย์ G Major Pentatonic

ทิศทางระหว่างทำนอง

บทเพลงมีการเคลื่อนที่ทำนองลง ซึ่งมีโน้ตตัวหลังลงต่ำเรื่อยๆ ทั้งนี้มีทิศทางขึ้นบ้าง แต่โดยภาพรวมของบทเพลงมีทิศทางเคลื่อนที่ลงเพื่อให้จบประโยคของบทเพลง

ตัวอย่างที่ 4.114 ทิศทางเคลื่อนที่ทำนอง

โน้ตประดับ

บทเพลงนี้เป็นเพลงร้องที่ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ทางดนตรีสากล คือ ♯ = การเน้นและเอื้อนเสียงขึ้นลงอย่างรวดเร็ว, • = เน้นเสียงแบบหัวน้้น, > = เน้นเสียง, = เสียงที่เป็นลักษณะการปิดเสียง แต่บ่งบอกว่าเป็นเสียงได้ ซึ่งทั้งบทเพลงมีการใช้โน้ตประดับตลอดทั้งเพลง โดยเฉพาะการเน้นและเอื้อนเสียงขึ้นลงอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นลักษณะเด่นของบทเพลงร้องของชาติพันธุ์ม้ง

โครงสร้างของจังหวะ

อัตราจังหวะ

เมื่อพิจารณาบทเพลงไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตแบบไม่มีจังหวะ (Non Metric) โดยใช้เครื่องหมาย ♩ เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

ตัวอย่างที่ 4.115 เครื่องหมาย ♩ เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

กระสวนจังหวะ

การวิเคราะห์เรื่องกระสวนจังหวะของบทเพลง เมื่อวิเคราะห์จากโน้ตทุกตัวของทำนอง เพื่อคัดเลือกโน้ตบนจังหวะสำคัญโดยเฉพาะมาเป็นหลัก เพื่อช่วยให้เข้าใจในเรื่องกระสวนจังหวะของบทเพลง อีกทั้งยังเข้าใจพฤติกรรมที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งของการบรรเลง จากตัวอย่างที่ 4.117 มีการใช้เบ็ต 1 ขึ้น 2 ตัว เป็นกระสวนจังหวะหลักของบทเพลง

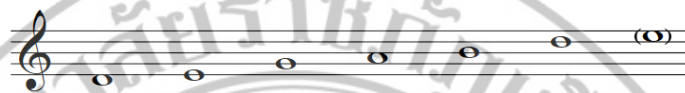

ตัวอย่างที่ 4.116 ตัวอย่างการหากระสวนจังหวะของบทเพลง

เพลงที่ 17 บรรเลงเค่ง โดยนายสมพงษ์ สุขสกุลปัญญา

ความหมายคือ ญาติพี่น้องเดินทางมาจากต่างหมู่บ้าน มาเที่ยวหากัน

กลุ่มเสียงสำคัญ

ตัวอย่างที่ 4.117 กลุ่มเสียงสำคัญเพลง

ตัวอย่างที่ 4.118 เพลงที่ 17

รูปแบบโครงสร้าง

บทเพลงที่บรรเลงด้วยเค่ง มีองค์ประกอบค่อนข้างซับซ้อน ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กลอนเพลงของเค่งมีคำที่ไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้

ตัวอย่างที่ 4.119 โครงสร้างบทเพลง

จากตัวอย่าง บทเพลงไม่มีท่อนเพลง แต่ผู้วิจัยใส่เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคตอนของเพลงเพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้บรรเลง และจุดพักของบทเพลง

โครงสร้างแนวทำนอง

ช่วงเสียง

การวิเคราะห์ช่วงเสียงของบทเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ช่วงเสียงโดยหาระยะจากโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดและโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด ในที่นี้โน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดคือโน้ต D4 และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดคือโน้ต E5

ตัวอย่างที่ 4.120 ช่วงเสียงจาก ต่ำไปหาสูง

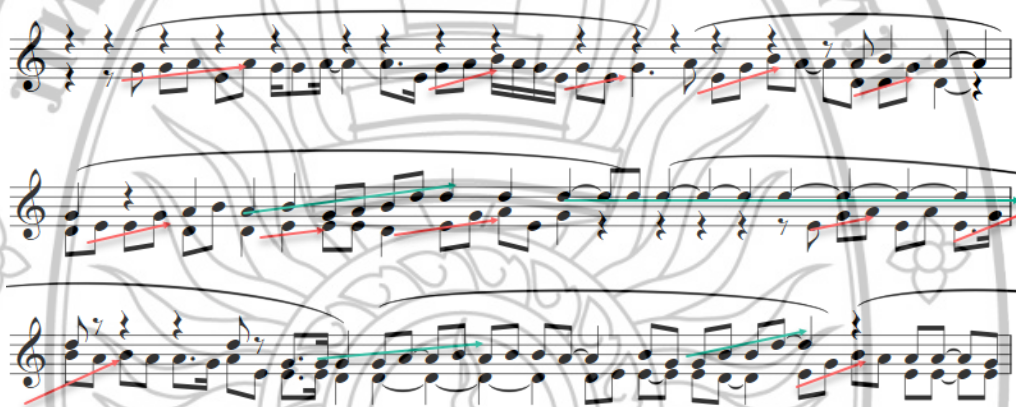
กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้ มีระดับเสียงห่างกันเกิน 1 ช่วงเสียงเต็ม (Octave) และหากพิจารณาหาช่วงเสียงกลางของบทเพลง ระหว่างโน้ต D4 ถึง E5 จะได้เสียง A5 ซึ่งเป็นคู่ 5 นับจากโน้ต D4 ขึ้นไป

ระดับเสียง

ระดับเสียงบทเพลงนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากระดับเสียงต่ำขึ้นไปสูงสุด กัดเลือดเสียงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จากตัวอย่างที่ 4.119 จึงได้ระดับเสียงคือ D4, E 4, G4, A4, B4, C4, D5, E5 รวมทั้งหมด 8 เสียง

ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงมีการเคลื่อนที่ทำนองสองแนวแบบทางเดียวกัน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างทำนองสองแนว โดยที่แนวเสียงต่ำ (ตัวโน้ตหางลง) โดยรวมเคลื่อนที่ขึ้น ส่วนอีกแนวหนึ่ง (ตัวโน้ตหางขึ้น) มีทิศทางเคลื่อนที่ขึ้นเช่นกัน

ตัวอย่างที่ 4.121 ทิศทางระหว่างทำนองสองแนว

ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

บทเพลงที่นำมาวิเคราะห์เป็นการเป่าแคนม้ง มีโน้ตต่ำ โน้ตกลาง สูง หลายโน้ตพร้อมๆ กัน ทั้งนี้มีทำนองสองแนวให้พิจารณาระยะของขั้นคู่โดยดูจากโครงสร้างหลักของทำนอง โดยเลือกโน้ตสำคัญมาวางแนวแล้ววิเคราะห์

ตัวอย่างที่ 4.122 ขั้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว

จากตัวอย่าง 4.122 ถ้าวิเคราะห์ห้ขึ้นคู่ระหว่างทำนองสองแนว ได้ดังนี้ 1 = คู่ 8 Octave, 2 = คู่ 5th, 3 = คู่ 5th, 4 = คู่ 9th, 5 = คู่ 5th, 6 = คู่ 4th, 7 = คู่ 5th, 8 = คู่ 3rd, 9 = คู่ 4th, 10 = คู่ 4th หากวิเคราะห์ห้ขึ้นคู่ที่เกิดขึ้นบ่อย เช่น D4 + D5, G4 + D5 ก็สามารถหาคีย์เพลงคือ G Major

โครงสร้างของจังหวะ

อัตราจังหวะ

เมื่อพิจารณาบทเพลงไม่มีรูปแบบของจังหวะที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตแบบไม่มีจังหวะ (Non Metric) โดยใช้เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคของเพลง

ตัวอย่างที่ 4.123 เครื่องหมาย Slur เพื่อแบ่งวรรคตอนบทเพลง

อัตราความเร็ว

อัตราความเร็วบทเพลงหากนำมาเทียบกับความเร็วมาตรฐานสากลแล้ว สามารถวัดจังหวะได้ประมาณ 96 ซึ่งอัตราเร็วนี้อาจจะเร็วขึ้นหรือช้าลงได้ตามแต่ผู้บรรเลง

กระสวนจังหวะ

การวิเคราะห์กระสวนจังหวะของบทเพลง คือการนำตัวอย่างบทเพลงวิเคราะห์ภาพรวมจากจังหวะเสียงที่ใช้บ่อยครั้งสามารถวิเคราะห์ได้คือโน้ตตัวดำ (♩) ซึ่งเป็นการใช้มากที่สุดในบทเพลง

ตัวอย่างที่ 4.124 กระสวนจังหวะของบทเพลง

จากการศึกษาวัฒนธรรมดนตรี ตำบลแม่แรม อำเภอแมริ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าบทเพลงทั้งหมด 17 บทเพลงทั้งเพลงร้อง และเพลงเครื่องดนตรีเค่ง และดร้าบล่าย สรุปได้ ดังนี้

บทเพลงจากเครื่องดนตรีเค่งมีรูปแบบโครงสร้างที่ซับซ้อน ไม่มีจังหวะที่ตายตัว ความสั้นยาวของทำนองไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกลอนเพลง การหยุดพักหายใจของการบรรเลงคือการแบ่งวรรคตอนของท่อนเพลง ช่วงเสียงของบทเพลงจากเครื่องดนตรีเค่งจากเสียงต่ำสุดโดยส่วนมากสูงกว่า 1 ช่วงเสียง ระดับเสียงเมื่อจัดเรียงจากต่ำไปสูง พบว่ามีทั้งระบบ 6 เสียง, 7 เสียง ซึ่งสรุปได้ว่าเป็นระบบเสียงแบบ Pentatonic ทิศทางของทำนองสองแนวของเค่ง บางเพลงแนวนอนมีทิศทางคงที่ บางเพลงแนวล่างมีทิศทางคงที่ ส่วนแนวตรงข้ามจะเคลื่อนไหวขึ้น และลงแคบๆ ขึ้นคู่ระหว่างทำนอง ได้แก่ คู่ 3rd, คู่ 4th, คู่ 5th, คู่ 6th, คู่ 7th, คู่ 8 Octave บทเพลงที่บรรเลงโดยเครื่องดนตรีเค่งไม่มีรูปแบบจังหวะที่ชัดเจนผู้วิจัยจึงบันทึกโน้ตแบบไม่มีจังหวะ (Non Metric) ทั้งนี้ใช้เครื่องหมาย Slur () เพื่อแบ่งวรรคของเพลง อัตราความเร็วโดยภาพรวมอยู่ที่ 82-92 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้บรรเลง กระสวนจังหวะมีทั้งการใช้โน้ตตัวดำ, ตัวเข้บัต 1 ชั้น 2 ตัว

บทเพลงร้องของชาติพันธุ์ม้ง ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้ ผู้วิจัยใช้เครื่องหมาย แบ่งวรรคตอนของบทเพลง เพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้ร้อง เพลง ช่วงเสียงของบทเพลงร้อง จากเสียงต่ำสุดโดยส่วนมากสูงกว่า 1 ช่วงเสียง ระดับเสียงเมื่อจัดเรียงจากต่ำไปสูง พบว่ามีทั้งระบบ 6 เสียง, 7 เสียง ซึ่งสรุปได้ว่าเป็นระบบเสียงแบบ Pentatonic บทเพลงร้องนั้นไม่มีรูปแบบจังหวะที่ชัดเจนผู้วิจัยจึงบันทึกโน้ตแบบไม่มีจังหวะ (Non Metric) ความเร็วโดยภาพรวมอยู่ที่ 84-98 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ขับร้อง กระสวนจังหวะมีทั้งการใช้โน้ตตัวดำ, ตัวเข้บัต 1 ชั้น 2 ตัว

4.3 แนวทางการประยุกต์วัฒนธรรมดนตรีและการแสดงเพื่อเข้าสู่การท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

แนวทางการประยุกต์วัฒนธรรมดนตรีและการแสดงเพื่อเข้าสู่การท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยเสนอประเด็นเพื่อให้เป็นแนวทางการท่องเที่ยว ดังนี้

4.3.1 การรื้อฟื้นความรู้ดนตรีของชาวม้งในพื้นที่ศึกษา

วัฒนธรรมด้านดนตรีของพื้นที่ศึกษานั้น ถูกสืบทอดมาจากรุ่นบรรพบุรุษ จากรุ่นสู่รุ่น จากการสัมภาษณ์นักดนตรีที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือด้านความสามารถ เช่น นายช้วน นทีไพรวัลย์ นักดนตรีเก่ง บ้านหนองหอยเก่า กล่าวว่า “...สมัยก่อนฝึกฝนการเป่าแคนสมัยยังวัยรุ่น ด้วยความสนใจจึงขอเรียนการเป่าแคนจากนักดนตรีรุ่นเก่า ใช้เวลาฝึกฝน 4-5 ปี จึงจะมีความเชี่ยวชาญ ซึ่งถือว่าการฝึกฝนดนตรีม้งนั้น โดยเฉพาะการเป่าแคนต้องมีความอดทน และความพยายามอย่างมากถึงจะเล่นเพลงม้งได้หลายเพลง และเล่นดนตรีได้อย่างชำนาญ ซึ่งเมื่อมองถึงปัจจุบันเยาวชนไม่ให้ความสนใจในดนตรีวัฒนธรรมตนเอง ไม่มีการต่อยอดบทเพลงเก่าจากผู้รู้ ซึ่งจะทำให้ทั้งเพลงม้งและผู้เล่นดนตรีม้งหายไป”

นายไต้ง พนมไพร นักดนตรีเก่งบ้านหนองหอยใหม่ กล่าวว่า “...การที่วัยรุ่นให้ความสนใจในดนตรีม้งน้อยลง เนื่องด้วยปัจจุบันมีสื่อต่างๆ เช่น โทรศัพท์ อินเตอร์เน็ต วิทยุ ซึ่งทำให้เยาวชนเหล่านั้นสนใจแต่เรื่องภายนอกมากขึ้น ไม่ได้ใส่ใจในรากวัฒนธรรมของตนเอง เช่น ดนตรีม้ง เพลงร้องม้ง ประเพณีที่เกี่ยวข้องมากนัก จึงทำให้ไม่สามารถต่อยอดวัฒนธรรมทางดนตรีม้งต่อไปได้ เหมือนสมัยก่อนที่ยังไม่มีสื่อเหล่านี้ ผู้คนต่างสนใจในเรื่องการทำมาหากิน การใช้ชีวิต และการมีวัฒนธรรมดั้งเดิมของม้งเรา”

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าปัจจุบันการสืบทอดหรือเรียนรู้ดนตรีม้งนั้นค่อยเลือนหายไปพร้อมกระแสสังคมเมืองที่มีทั้งสื่อ โทรศัพท์ วิทยุ อินเตอร์เน็ต ทำให้วัยรุ่นหันเลือกบริโภคดนตรีนอกเหนือวัฒนธรรมตนเองออกไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอประเด็นเพื่อการรื้อฟื้นความรู้ดนตรีของม้ง ซึ่งในความหมายของคำว่า “ฟื้นฟู” คือการรื้อฟื้นสิ่งที่ดั่งามที่หายไป เลิกไป หรือกำลังจะหาย จะเลิก ให้กลับมาเป็นประโยชน์ต่อชุมชนพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยจึงเป็นส่วนหนึ่งในแนวคิดที่จะรื้อฟื้นองค์ความรู้ด้านดนตรีม้งบ้านหนองหอยให้คงอยู่คู่สังคมม้ง และสังคมประเทศชาติต่อไป ดังเสนอเป็นประเด็นดังนี้

1) การส่งเสริมกิจกรรมดนตรีแก่ชุมชน

การส่งเสริมกิจกรรมดนตรีนั้นถือเป็นส่วนสำคัญที่ชุมชนต้องส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันให้วัฒนธรรมดนตรีของม้ง ไม่สูญหายไป ต้องสร้างจิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ม้ง ให้ชาวม้งตระหนักถึงวัฒนธรรมทุกด้าน รวมถึงวัฒนธรรมทางดนตรี โดยส่งเสริมผ่านระบบการศึกษาจากโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ เช่น โรงเรียนเจ้าแม่อุปลัมภัก 2 ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนบ้านปางไฮ หมู่ที่ 4 ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาในโรงเรียนมีนักเรียนที่เป็นคนพื้นที่จำนวนมาก โรงเรียนสามารถจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสอดเพื่อแทรกวัฒนธรรมดนตรีม้งเข้ากับแผนการเรียนรู้

การส่งเสริมงานประเพณีปีใหม่ม้ง จัดว่าเป็นงานที่มีวัฒนธรรมหลายด้านเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมการแต่งกายของชาติพันธุ์ม้ง วัฒนธรรมด้านความเชื่อ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ รวมถึงวัฒนธรรมทางดนตรี ชาวม้งในเขตพื้นที่นั้นมีความสามารถที่จะร้องเพลงก้อเขี้ยว¹² ไม่ว่าจะเป็นชาย หรือ หญิง ต่างมีความสามารถที่จะนำเสนอบทเพลงที่ตนได้ฝึกฝน แต่ทว่าวัยรุ่นหนุ่มสาวกลับไม่ให้ความสนใจที่จะศึกษาบทเพลงเก่าแก่ มีเพียงกลุ่มน้อยนิดที่แม่มีทุนเดิมในการร้องเพลงอยู่แล้วถ่ายทอดให้ นางป้า ถนอมวารี¹³ ให้สัมภาษณ์ว่า “อยากให้ลูกหลานได้ช่วยกันสืบทอดเพลงของม้งเยอะ ๆ ที่ทำอยู่ก็เกิดจากความตั้งใจจริง ๆ แล้วในหมู่บ้านมีคนร้องเพลงเก่ง ๆ ก็เยอะ จึงอยากให้มาช่วยลูกหลานม้งบ้านเราฝึกหัดร้องเพลงกันมาก ๆ”

การส่งเสริมกิจกรรมดนตรีแก่ชุมชนเพื่อความสำนึกตระหนักของชุมชนม้งเอง โดยต้องส่งเสริมกิจกรรมดนตรีอย่างบ่อยครั้ง ดังประเพณีปีใหม่ม้งน่าจะเป็นโอกาสอันดีที่จะเป็นเวทีสำหรับการได้นำเสนอดนตรีม้งจากเหล่านักร้อง นักดนตรีรุ่นใหม่ รุ่นวัยรุ่น วัยนักเรียน ขึ้นมาแสดงความสามารถได้อย่างเต็มที่ แต่ทั้งนี้ด้วยเหตุปัจจัยบางอย่างเช่นเครื่องดนตรีมีไม่เพียงพอ ชุมชนนั้นๆ ต้องมีแหล่งสนับสนุนเช่น องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ จังหวัด ที่จะสนับสนุนงบประมาณจัดซื้อเครื่องดนตรีและวิทยากรเพื่อเข้ามาจัดอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนอย่างต่อเนื่อง

การส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์แก่เยาวชนในพื้นที่ศึกษา ทั้งนี้ความคิดสร้างสรรค์จะนำพาในสิ่งใหม่เช่นบทเพลงม้งแบบใหม่จากการต่อยอดภูมิรู้เดิม อีกทั้งยังจะทำให้เกิดสุนทรียภาพ ซึ่งเป็นสิ่งดีงามและควรค่าแก่การภาคภูมิใจในกับเยาวชนยิ่ง อย่างมองว่าดนตรีม้งเป็นสิ่งที่ด้อยค่าและไร้ความหมาย วัยรุ่นในพื้นที่ศึกษาจึงควรตระหนักเสมอว่า เมื่อดนตรีอันเป็นวัฒนธรรม

¹² สัมภาษณ์นายสุรินทร์ นทีไพรวัลย์, ให้ความหมายว่า บทเพลงเหมือนเพลงของคนภาคเหนือร้องเพลงซอ นั่นคือมีทำนองเดียวกัน แต่นักร้องด้วยภาษาม้ง ทำนองก็ทำนองแบบม้ง ร้องได้ทั้งเดี่ยว หรือร้องคู่ชายหญิง ชายคู่ชาย หรือ หญิงคู่หญิง.

¹³ สัมภาษณ์นางป้า ถนอมวารี, บ้านหนองหอย, 8 ธันวาคม 2560.

หนึ่งของชาวม้งในหมู่บ้านหายไป หากไม่มีคนสืบทอดแล้ว ชาวม้งก็ไม่มีเหลือวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สืบทอดกันมายาวนานนับพันปี ดังนั้นการส่งเสริมกิจกรรมดนตรีม้งให้แก่วัยรุ่นในหมู่บ้านจึงเป็นสิ่งจำเป็น

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ¹⁴ ได้เสนอแนวทางการพัฒนางานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์กรภาคประชาชน โดยให้มีคณะทำงาน สรุปไว้ว่า

1) ให้มีคณะทำงานด้านการวิจัยและพัฒนาวัฒนธรรม ทำหน้าที่ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ ของชุมชน ประสานงานกับองค์กรวิชาการ อาทิ สถาบันการศึกษานักวิชาการ ในการทำวิจัยวัฒนธรรมด้านต่างๆ ประจำชุมชน ประสานงานตำบลอื่นๆ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ทำหน้าที่วางแผนริเริ่มสร้างสรรค์ ในการส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมประจำชุมชน เพื่อสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน นำเสนอแนวทางในการปรับวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2) คณะทำงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม ทำหน้าที่คัดสรรวัฒนธรรมท้องถิ่นที่จำเป็นและควรค่าแก่การอนุรักษ์ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันวางแผนอนุรักษ์วัฒนธรรม ส่งเสริมการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมตามประเพณีและเทศกาลต่างๆ วางแผนส่งเสริม การสร้างจิตสำนึกในการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมที่ควรอนุรักษ์แก่ประชาชน รณรงค์ประชาชนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม รวมถึงทำหน้าที่ค้นหาวัฒนธรรมที่สูญหายหรือเสื่อมสลายไปของชุมชนหรือคัดสรรวัฒนธรรมที่ต้องการฟื้นฟูให้เกิดขึ้นเป็นเอกลักษณ์ภายในชุมชน โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วางแผนฟื้นฟูและ แนวทางดำเนินการ เพื่อให้วัฒนธรรมนั้นมีคุณค่าและความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต

3) คณะทำงานด้านการถ่ายทอด เผยแพร่ แลกเปลี่ยน และส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ทำหน้าที่กำหนดวัฒนธรรมที่ควรถ่ายทอดแก่ประชาชนภายในชุมชน วางแผนถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่ เด็ก เยาวชน และประชาชนภายในชุมชน เพื่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่า เกิดความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมเดียวกัน ประสานงานกับเครือข่ายโรงเรียน ชุมชน สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมเหล่านี้แก่เด็กและเยาวชน ในโรงเรียนต่างๆ และถ่ายทอดแก่ประชาชนในชุมชนต่อไป และวางแผนเผยแพร่และแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมระหว่างชุมชนต่างๆ วางแผนประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมและกิจกรรมในชุมชน ประสานงานสื่อมวลชนในการให้ช่วยเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ตลอดจนทำหน้าที่ส่งเสริม ประชาชน กลุ่มต่างๆ ภายในชุมชนจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ทั้งกิจกรรมตามประเพณี

¹⁴ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, www.nesac.go.th . (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2561.

และเทศกาลต่างๆ ให้มีตลอดทั้งปี เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงออกและเผยแพร่ วัฒนธรรมของตน อำนวยความสะดวกในการจัดหา สถานที่ และช่วยประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ กิจกรรมดังกล่าว

4) คณะทำงานด้านการเสริมสร้างความเป็นเลิศทางวัฒนธรรม ทำหน้าที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน และผู้ดำเนินงาน วัฒนธรรมให้มีโอกาสแสดงศักยภาพทาง วัฒนธรรมและพัฒนาความรู้ความสามารถทางวัฒนธรรมได้อย่างเต็มที่ จัดให้มีการยกย่องเชิดชู เกียรติและประกาศเกียรติคุณในลักษณะต่างๆ

ดังนั้นการนำแนวทางการพัฒนาด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นมาปรับใช้กับชุมชนพื้นที่ศึกษา ทั้งบ้านหนองหอยเก่า บ้านหนองหอยใหม่ บ้านแม่จิ และบ้านไต้หลง กล่าวโดยสรุปไว้เป็น ประเด็นดังนี้

1) จัดให้มีการวิจัยในพื้นที่ศึกษา เพื่อพัฒนางานด้านวัฒนธรรมคนตรี และวัฒนธรรมด้าน อื่นๆ ประสานงานกับสถาบันการศึกษา นักวิชาการ ประสานชุมชนในหมู่บ้านอื่นๆ รวมถึง หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่นกระทรวงวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แรม ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมคนตรีชาติพันธุ์ในพื้นที่ อีกทั้งยังได้คณะทำงานด้าน วัฒนธรรมชุมชน

2) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์ เครือข่ายชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องเช่น ม้ง ลีซู ดาระอั้ง กะเหรี่ยง ลาหู่ ฯลฯ เพื่อร่วมวางแผนอนุรักษ์ วัฒนธรรมคนตรีของชาติพันธุ์ตนเอง ส่งเสริมการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมคนตรีตามประเพณีตาม ปฏิทินเทศกาลของตน ส่งเสริมใช้คนในชุมชนร่วมกันค้นหาวัฒนธรรมที่สูญหายหรือเสื่อมสลายลง ไปเพื่อคัดสรรฟื้นฟูให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ภายในชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป

3) จัดให้มีคณะทำงานด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรมคนตรีเพื่อเผยแพร่ แลกเปลี่ยน และ ส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมคนตรีชาติพันธุ์ ได้แก่ ศิลปินของชุมชนที่มีความรู้และทักษะคนตรี เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชน ทั้งยังต้องวางแผนการถ่ายทอดคนตรีชาติพันธุ์แก่เยาวชน และประชาชนที่สนใจ อีกทั้งเพื่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของคนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง เกิดความเข้าใจมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมคนตรีร่วมกัน คณะทำงานยังต้องประสานงานกับเครือข่าย ของโรงเรียน ได้แก่โรงเรียนเจ้าแม่อุปลัมภัก 2 , โรงเรียนบ้านปางไฮ ซึ่งเป็นโรงเรียนในชุมชน เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านคนตรีแก่เยาวชนในโรงเรียน และวางแผนและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม คนตรีระหว่างชุมชนกับชุมชนอื่น ๆ อีกทั้งวางแผนประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมคนตรี ประสานงาน สื่อมวลชนในการให้ช่วยเผยแพร่วัฒนธรรม ให้ตลอดทั้งปี

4) การจัดตั้งคณะกรรมการด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมดนตรีของชุมชน ควรจัดดำเนินการ ด้านส่งเสริม พื้นฟู พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน พัฒนาความรู้ความสามารถของชุมชนอย่าง เต็มที่ จัดให้มีการยกย่องเชิดชูเกียรติและประกาศเกียรติคุณแก่ผู้มีส่วนร่วมในงานด้านดนตรีอย่าง ชัดเจน อันส่งผลถึงกำลังใจของผู้ปฏิบัติ เช่นนักดนตรีที่ได้แสดงต่อชุมชนอย่างภาคภูมิใจ ยังส่งผลให้ เป็นการเป็นตัวอย่างที่ดีต่อนักดนตรี และเยาวชนรุ่นต่อไปอีกด้วย

4.3.2 ส่งเสริมดนตรีเข้าสู่ระบบการเรียนการสอนในระดับโรงเรียน

การส่งเสริมวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ เพื่อเข้าสู่ระบบการเรียนการสอน โดยการสอดแทรก ในสาระของหลักสูตรท้องถิ่น นำเนื้อหาดนตรีท้องถิ่น เช่น ลักษณะทางกายภาพเครื่องดนตรี องค์ประกอบของดนตรีต่าง ๆ เช่น เค่ง ตรีแชนเล ตรีบ่าลาย เพลงร้องกือเขี้ย โดยประเด็นสำคัญของ กลุ่มสาระดนตรี คือ มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบดนตรี แสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่าของดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึกละทางดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชมและ ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็น คุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ร้องเพลง และเล่นดนตรีในรูปแบบต่างๆ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงดนตรี แสดงความรู้สึกที่มีต่อดนตรี ในเชิงสุนทรีย์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับประเพณี วัฒนธรรม และเหตุการณ์ใน ประวัติศาสตร์

กรอบของการสร้างงานวิจัยดนตรีชาติพันธุ์มาใช้ร่วมกับหลักสูตร สอดแทรกในกลุ่ม สาระการเรียนรู้ศิลปะ ดังนี้

สาระการเรียนรู้ที่ 2 ในมาตรฐานที่ ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึกละทางดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และ ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และสาระที่ 2 ในมาตรฐานที่ ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ร้องเพลงและเล่นดนตรีในรูปแบบต่างๆ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ เสียงดนตรี แสดงความรู้สึกที่มีต่อดนตรีในเชิงสุนทรีย์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับ ประเพณีวัฒนธรรม และเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ โดยมีตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง สำหรับช่วงชั้นประถม ศึกษาที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ตารางที่ 2 ในมาตรฐานที่ ศ 2.1

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.6	1. บรรยายเพลงที่ฟัง โดยอาศัยองค์ประกอบทางดนตรี (มั่ง) และศัพท์สังคีต	- องค์ประกอบทางดนตรี (มั่ง) และศัพท์สังคีต
	2. จำแนกประเภทและบทบาทหน้าที่เครื่องดนตรีไทยและเครื่องดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่าง (รวมถึงวัฒนธรรมดนตรีมั่ง)	- เครื่องดนตรีไทยแต่ละภาค - บทบาทและหน้าที่ของเครื่องดนตรี - ประเภทของเครื่องดนตรีสากล - ประเภทของเครื่องดนตรีของชาวมั่ง
	3. บรรยายความรู้สึกรู้สึกที่มีต่อดนตรี	- การบรรยายความรู้สึกรู้สึกและแสดงความคิดเห็นที่มีต่อบทเพลง
	4. แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทำนอง จังหวะการประสานเสียง และคุณภาพเสียงของเพลงที่ฟัง	- เนื้อหาในบทเพลง - องค์ประกอบในบทเพลง - คุณภาพเสียงในบทเพลง
ม.1	1. อ่าน เขียน ร้องโน้ตไทย และโน้ตสากล (อ่าน เขียน ร้องโน้ตสากลทำนองเพลง ร้องก๊อเข็ญ)	เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี - โน้ตสากล ในกุญแจซอล และฟาในบันไดเสียง C Major - โน้ตสากลบทเพลงมั่งในโหมดเสียงแบบมั่ง (Mode)

ตารางที่ 4.2 ตารางที่ 2 ในมาตรฐานที่ ศ 2.2

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.6	1. อธิบายเรื่องราวของดนตรีไทยในประวัติศาสตร์ (อธิบายเรื่องราวของดนตรีมั่งในประวัติศาสตร์)	ดนตรีไทยในประวัติศาสตร์ (ดนตรีมั่งในประวัติศาสตร์) - ดนตรีในเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ - ดนตรีในยุคสมัยต่าง ๆ - อิทธิพลของวัฒนธรรมที่มีต่อ
	2. จำแนกดนตรีที่มาจากยุคสมัยที่ต่างกัน (จำแนกดนตรีที่มาจากยุคสมัยของมั่ง)	

	3. อธิบายอิทธิพลของวัฒนธรรมต่อดนตรีในท้องถิ่น	ดนตรี
ม.1	1.อธิบายบทบาทความสัมพันธ์และอิทธิพลของดนตรีที่มีต่อสังคมไทย (อธิบายบทบาทความสัมพันธ์และอิทธิพลของดนตรีม้งที่มีต่อสังคมชาวม้งในชุมชน) 2. ระบุความหลากหลายขององค์ประกอบดนตรีในวัฒนธรรมต่างกัน	บทบาทและอิทธิพลของดนตรี - บทบาทดนตรีในสังคม ในชุมชน - อิทธิพลของดนตรีในสังคม และในชุมชน

จากสาระการเรียนรู้แกนกลางนี้ จะเห็นว่าเมื่อนักเรียนเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว ผู้เรียนจะเข้าใจเกี่ยวกับเสียงดนตรี เสียงร้อง เครื่องดนตรี และบทบาทหน้าที่ รู้ถึงการเคลื่อนที่ขึ้นลง ของทำนองเพลง องค์ประกอบของดนตรี ศัพท์สังคีตในบทเพลง ประโยคและอารมณ์ของบทเพลงที่ฟัง ร้องเพลงบรรเลงเครื่องดนตรี ด้นสดอย่างง่าย ใช้และเก็บรักษาเครื่องดนตรีอย่างถูกวิธี อ่านเขียนโน้ตไทย และโน้ตสากลในรูปแบบต่าง ๆ (โน้ตบันทึกแบบสากลในโหมดของม้ง) รู้ลักษณะของผู้จะเล่นดนตรีได้ดี แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึกของบทเพลงที่ฟัง สามารถใช้ดนตรีประกอบกิจกรรมทางนาฏศิลป์และการเล่าเรื่อง

ทั้งนี้เป็นการสอดแทรกเนื้อหาดนตรีม้งเข้ากับเนื้อหาแกนกลางของกลุ่มสาระดนตรีและศิลปะ นอกจากสื่อวิทัศน์เพื่อการเรียนการสอนแล้วนั้น นักวิจัยเขียนแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระดนตรีและศิลปะ โดยแผนการเรียนรู้คือช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1

4.3.3 สื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์

การส่งเสริมดนตรีท้องถิ่นในหลักสูตรดนตรีนั้น โดยสรุปเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักเครื่องดนตรี ประวัติศาสตร์ของบทเพลง ความหมายบทเพลง และเครื่องดนตรี การเก็บรักษาเครื่องดนตรี ผู้วิจัยผลิตสื่อวิทัศน์ เพื่อการเรียนการสอนชุดเครื่องดนตรีของชาวม้ง ทั้งได้บันทึกวิดีโอ บันทึกเสียง

ตลอดการทำวิจัย นำมาลงเสียงบรรยาย ตัดต่อให้มีเนื้อหาเข้าใจง่าย มีเนื้อหาโดยรวมคือ เครื่องดนตรีเค่ง ตรีบ่าล่าย และเพลงร้องต่างๆ

ดังที่ นภภรณ์ อัจฉริยะกุล และพิไลพรรณ ปุกหุด¹⁵ ได้เสนอคุณค่า และคุณประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอนโดยสรุปไว้ว่า ในบรรดาสื่อการสอนที่ได้นำไปใช้เป็นเครื่องช่วยการเรียนการสอนนั้น สื่อวีดิทัศน์เป็นสื่อหนึ่งที่เข้ามามีบทบาท และอิทธิพลต่อการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะคุณสมบัติของวีดิทัศน์เอื้ออำนวยให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาหลายประการ คือ

- 1) สามารถนำสิ่งที่อยู่ภายนอกห้องเรียนเข้ามาสู่นักเรียนในห้องได้
- 2) สามารถใช้เทคนิคในการถ่ายทำเพื่อให้นักเรียนได้เห็นสิ่งที่เล็กมาก ๆ ได้อย่างชัดเจน ด้วยตาเปล่า ทั้งนี้ก็ด้วยวิธีการถ่ายทำ คือ การจับภาพระยะใกล้ (Close up) (Extreme Close up) หรือให้ได้เห็นภาพแบบกว้างไกล (Long shot and Wide angle)
- 3) สามารถใช้เทคนิคการถ่ายทำให้นักเรียนเห็น และเกิดความเข้าใจในกระบวนการบางอย่างซึ่งมนุษย์เราไม่สามารถเห็นได้ตามปกติ เช่น เทคนิคการถ่ายทำภาพอนิเมชัน (Animation) ช่วยทำให้สิ่งที่ไม่มีชีวิตเคลื่อนไหวได้เหมือนกับสิ่งมีชีวิต
- 4) สามารถใช้เทคนิคการซ้อนภาพ (Superimposition) จากแหล่งสัญญาณภาพ 2 แหล่งให้ปรากฏอยู่ในจอได้ในเวลาเดียวกัน
- 5) สามารถเสนอภาพ และเสียงจากสื่ออื่น ๆ ที่ใช้กันในสถานการณ์การเรียนการสอนได้เกือบ ทุกชนิด ซึ่งทำให้รายการสอนนั้นน่าสนใจ และชวนให้น่าติดตามมากขึ้น
- 6) สามารถตัดต่อแก้ไข หรือเพิ่มเติมเนื้อหาให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทำให้การเรียนการสอนเกิดประโยชน์ตรงกับความต้องการของผู้สอน โดยไม่สิ้นเปลืองเวลา และค่าใช้จ่ายมากขึ้น
- 7) สามารถเผยแพร่ความรู้ออกไปได้อย่างกว้างขวาง เครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกภาพมีขนาดเล็ก จึงสามารถนำไปถ่ายทำรายการได้สะดวก สามารถบันทึกเหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ในทันที และเก็บไว้สอนต่อไปได้ไม่จำกัดเวลา และสถานที่ และเมื่อสอบไปแล้วจะนำมาสอนอีกครั้งก็ได้
- 8) วีดิทัศน์ เอื้ออำนวยให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ เพราะสามารถดูซ้ำได้หลายครั้งจนกว่าจะเข้าใจหรือจดจำได้

การผลิตสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้วิจัยได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม มีการถ่ายวิดีโอ บันทึกเสียงอย่างมีคุณภาพโดยใช้ไมโครโฟน บันทึกเสียงลงใน

¹⁵ นภภรณ์ อัจฉริยะกุล และพิไลพรรณ ปุกหุด. 2542. เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาพนิ่งและภาพยนตร์ หน่วยที่ 14. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 1059 – 1060.

โปรแกรมบันทึกเสียง Cubase 5¹⁶ จากนั้นนำเสียงที่บันทึกมาจัดการปรับแต่งความสมบูรณ์ของเสียง เช่นปรับย่านความถี่เสียงทึม แห่ลมให้เหมาะสม และนำเสียงมาจัดเรียงกับวิดีโอที่ถ่ายทำตัดต่อโดยใช้โปรแกรม เวกัส 7 (Vegas 7)¹⁷ จากนั้นผลิตต้นฉบับสื่อวีดิทัศน์ในรูปแบบดีวีดี เพื่อคุณภาพของภาพและเสียง ผลิตรูปแบบต้นฉบับดีวีดี เพื่อมอบให้แก่ชุมชนศึกษา และผลิตไฟล์วิดีโอเพื่อเผยแพร่ทางยูทูบ (Youtube) และเว็บไซต์ <https://hmongmusicnonghoi.wordpress.com/> เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ผู้สนใจอย่างกว้างขวางอีกทางหนึ่ง

ภาพที่ 4.29 ภาพหน้าแรกของเว็บไซต์ hmongmusicnonghoi.wordpress.com

ภาพที่ 4.30 ภาพสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ ทาง ยูทูบ

สรุปเรื่องแนวทางการประยุกต์วัฒนธรรมดนตรีและการแสดงเพื่อเข้าสู่การท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์อยู่คู่ชุมชนอย่างยั่งยืน ควรมีการรื้อฟื้นความรู้ดนตรีของชาวม้งในพื้นที่ศึกษา โดยวิธีการต่างๆ เช่น การส่งเสริมกิจกรรมดนตรีแก่ชุมชน ชุมชนต้องส่งเสริม สนับสนุน ผลักดัน ให้ความสำคัญวัฒนธรรมดนตรีของม้ง

¹⁶ โปรแกรมบันทึกเสียงและผลงานด้านดนตรี โดยบริษัท Steinberg.

¹⁷ โปรแกรมตัดต่อภาพยนตร์ โดยบริษัท Sony Creative Software.

ไม่สูญหายไป ต้องสร้างจิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์มั่ง ให้ชาวม้งตระหนักถึงวัฒนธรรมทุกด้าน และส่งเสริมผ่านระบบการศึกษา การส่งเสริมกิจกรรมดนตรีแก่ชุมชนเพื่อความสำนึกตระหนักของชุมชนมั่ง การส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์แก่เยาวชนในพื้นที่ ทั้งนี้ต้องมีคณะทำงานด้านวัฒนธรรมที่คอยเป็นตัวกลางในการส่งเสริม ทั้งจัดสรรงบประมาณ วางแผนงาน วางนโยบาย เพื่อให้วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์อยู่คู่ชุมชนต่อไป

การส่งเสริมดนตรีเข้าสู่ระบบการเรียนการสอนในระดับโรงเรียน โดยการสอดแทรกในสาระของหลักสูตรท้องถิ่น ผู้เรียนจะเข้าใจเกี่ยวกับเสียงดนตรี เสียงร้อง เครื่องดนตรี และบทบาทหน้าที่ รู้ถึงการเคลื่อนที่ขึ้น ลง ของทำนองเพลง องค์ประกอบของดนตรี ศัพท์สังคีตในบทเพลง ประโยคและอารมณ์ของบทเพลงที่ฟัง ร้องเพลงบรรเลงเครื่องดนตรี ด้นสดอย่างง่าย ใช้และเก็บรักษาเครื่องดนตรีอย่างถูกวิธี อ่านเขียนโน้ตไทย และโน้ตสากลในรูปแบบต่าง ๆ (โน้ตบันทึกแบบสากลในโหมมของมั่ง) รู้ลักษณะของผู้จะเล่นดนตรีได้ดี

การใช้สื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อการส่งเสริมดนตรีท้องถิ่น ในหลักสูตรดนตรีอีกทางหนึ่ง ทั้งนี้เป็นการส่งเสริมที่ให้ผู้เรียน และผู้สนใจได้เห็นภาพที่ชัดเจน มีตัวอย่างเชิงประจักษ์สามารถนำสื่อมาพัฒนาต่อยอดด้วยตนเองได้

การศึกษาวิจัยเรื่อง การปรับตัววัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์กับธุรกิจการท่องเที่ยว ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูล สัมภาษณ์บุคคลข้อมูล เช่น ผู้นำชุมชน นักดนตรีที่ชาวบ้านให้ความนับถือ สถานประกอบการที่มีการจ้างงานด้านการแสดงดนตรี เป็นต้น ทั้งนี้สามารถสรุปเป็นประเด็นดังนี้

1) การศึกษาผลกระทบของธุรกิจที่มีต่อวัฒนธรรมต่างๆ ที่มีของกลุ่มชาติพันธุ์

จากพื้นที่ศึกษา ตำบลแม่แรม มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ซึ่งพบว่าชุมชนบ้านโด้งหลวง มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันภายใต้เงื่อนไขของการแสดงวิถีชีวิต ทัศนคติ ความเป็นอยู่ การแต่งกาย การขายของที่ระลึก การนับถือศาสนา เปลี่ยนพื้นที่ของวัฒนธรรมเดิมจากเคยอยู่กับชุมชนใหญ่หรือชุมชนต้นกำเนิด นำมาย่อส่วนหรือปรับขนาดเพื่อจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวทั้งไทย และต่างชาติเห็นวิถี ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมต่างๆ ทั้งยังสามารถสร้างรายได้ให้ตนเอง และครอบครัวอีกทางหนึ่ง ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มในบ้านโด้งหลวงขาดหายไป พวกเขาต้องเดินทางไปยังถิ่นกำเนิดเพื่อร่วมงานประเพณีสำคัญ ทำให้ชาวบ้านโด้งหลวง

ปรับตัวการดำรงชีพให้อยู่ภายใต้กรอบ ขอบเขตของหมู่บ้านที่มีกลุ่มคนต่างวัฒนธรรมร่วมกันได้อย่างปกติสุข ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังส่งเสริมเรื่องการค้าขายอันเป็นภาพลักษณ์ของหมู่บ้านเศรษฐกิจใต้หลวงอีกด้วย

บ้านหนองหอยเก่ายังคงดำรงอยู่ซึ่งวัฒนธรรมม้งอันดั้งเดิมมา ทั้งเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ เช่นการแต่งกายชุดม้ง การบรรเลงดนตรี การเล่นลูกช่วง ประเพณีปีใหม่ม้ง การแต่งงานแบบม้ง การร้องเพลงแบบม้ง อีกทั้งวัฒนธรรมการกินอาหารที่ยังคงอยู่สืบมาถึงปัจจุบัน การสืบทอดวัฒนธรรมของชาวม้งบ้านหนองหอยเก่านั้นเข้มแข็ง มีการส่งเสริมให้แต่งกายชุดม้งในวันสำคัญๆ เช่นปีใหม่ งานบ้านใหม่ งานศพ มีการร้องเพลงสร้างความบันเทิงแก่ชาวบ้านด้วยกัน และนักท่องเที่ยว ชาวชนให้ความสนใจสืบทอดการร้องเพลงแบบม้ง และดนตรีม้งพอสมควร

บ้านหนองหอยใหม่ มีประเพณีวัฒนธรรม และความเชื่อยังคงดำรงอยู่ โดยเฉพาะความเชื่อที่ฝังรากลึกยาวนานตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่นประเพณีการเกิด การตาย การแต่งงาน งานปีใหม่ หรือการสู่ขวัญต่างๆ อีกทั้งยังมีผู้คนวัยกลางคนให้ความสนใจสืบทอดประเพณีดั้งเดิม ทั้งพิธีกรรม การแต่งกาย และดนตรี ทำให้เป็นการสะท้อนอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านหนองหอยใหม่อย่างชัดเจน

2) ศึกษาวัฒนธรรมดนตรีและการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์

พบว่าในพื้นที่ศึกษาคือตำบลแม่แรม มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงดำรงวัฒนธรรมดนตรีอยู่คือ 1. กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านหนองหอยเก่า หมู่ที่ 7 ต.แม่แรม อ.แม่วัง จ.เชียงใหม่ 2. กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านหนองหอยใหม่ หมู่ที่ 11 ต.แม่แรม อ.แม่วัง จ.เชียงใหม่ และ 3. กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านปางไฮ หมู่ที่ 4 ต.แม่แรม อ.แม่วัง จ.เชียงใหม่ ทั้งนี้มีเครื่องดนตรี เค่ง หรือแคนม้ง, ดั๊วกล้วย, เพลงร้อง ก่อเขีย หรือร้องในงานปีใหม่, เพลงร้องในงานขอสาวในพิธีแต่งงาน, เพลงสาวในพิธีศพ

บทเพลงจากเครื่องดนตรีเค่งมีรูปแบบโครงสร้างที่ซับซ้อน ไม่มีจังหวะที่ตายตัว ความสั้นยาวของทำนองไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกลอนเพลง การหยุดพักหายใจของการบรรเลงคือการแบ่งวรรคตอนของท่อนเพลง ช่วงเสียงของบทเพลงจากเครื่องดนตรีเค่งจากเสียงต่ำสุดโดยส่วนมากสูงกว่า 1 ช่วงเสียง ระดับเสียงเป็นระบบเสียงแบบ Pentatonic บทเพลงที่บรรเลงโดยเครื่องดนตรีเค่งไม่มีรูปแบบจังหวะที่ชัดเจนผู้วิจัยจึงบันทึกโน้ตแบบไม่มีจังหวะ อัตราความเร็วโยภาพรวมอยู่ที่ 82-92 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้บรรเลง กระสวนจังหวะมีทั้งการใช้โน้ตตัวดำ, ตัวเข้บีด 1 ชั้น 2 ตัว

บทเพลงร้องของชาติพันธุ์ม้ง ไม่มีจังหวะตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากทำนองมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน ทำให้ไม่สามารถลงจังหวะที่ชัดเจนได้ ผู้วิจัยใช้เครื่องหมาย ๑ แบ่งวรรคตอนของบทเพลง

เพื่อให้ทราบถึงการหยุดพักหายใจของผู้ร้อง ระดับเสียงเมื่อจัดเรียงจากต่ำไปสูง พบว่าเป็นระบบเสียงแบบ Pentatonic บทเพลงร้องนั้นไม่มีรูปแบบจังหวะที่ชัดเจนผู้วิจัยจึงบันทึกโน้ตแบบไม่มีจังหวะ ความเร็วโดยภาพรวมอยู่ที่ 84-98 มีทั้งการใช้โน้ตตัวดำ, ตัวเข้ด 1 ชั้น 2 ตัว

3) ศึกษาแนวทางการประยุกต์วัฒนธรรมดนตรีและการแสดงเพื่อเข้าสู่การท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์

แนวทางการประยุกต์วัฒนธรรมดนตรีและการแสดงเพื่อเข้าสู่การท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์อยู่คู่ชุมชนอย่างยั่งยืน ควรมีการรื้อฟื้นความรู้ดนตรีของชาวม้งในพื้นที่ศึกษา เช่น การส่งเสริมกิจกรรมดนตรีแก่ชุมชน ชุมชนต้องส่งเสริม สนับสนุน ผลักดัน ให้วัฒนธรรมดนตรีของม้ง ไม่สูญหายไป ต้องสร้างจิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ม้ง ให้ชาวม้งตระหนักถึงวัฒนธรรมทุก การส่งเสริมดนตรีเข้าสู่ระบบการเรียนการสอนในระดับ โรงเรียน โดยการสอดแทรกในสาระของหลักสูตรท้องถิ่น การใช้สื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อการส่งเสริมดนตรีท้องถิ่นในหลักสูตรดนตรีอีกทางหนึ่ง